

Assisi Szent Ferenc művei

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyar nyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Assisi Szent Ferenc művei

Ferences Források – 1.

Opuscula S. Francisci

Balanyi György fordításának (Az egyszerűség útja) a latin kritikai szöveg és modern fordítások alapján elvégzett javítása

A sorozatot szerkesztik: Hidász Ferenc OFM és Várnai Jakab OFM

Fedlapterv: Palkovics János

A rendi előljárók engedélyével

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az Agapé Kiadónál 1992-ben megjelent azonos című könyv szöveghű, elektronikus változata.

A versbeosztást a program vastag, zárójelbe helyezett számokkal jelzi.

Az elektronikus kiadás engedélyét a Kapisztrán Ferences Provincia Tartományfőnöke adta meg 1998. július 22-én. A programot a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár elvei szerint korlátlanul lehet lelkipásztori célokra használni. Minden egyéb más jog a Kapisztrán Ferences Provincia tulajdonában marad.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó.....	4
Életszabályok	5
Intelmek	5
Az igazi és tökéletes boldogságról.....	12
A meg nem erősített Regula.....	13
A megerősített Regula.....	27
A remeteségeknek adott Regula.....	32
Végrendelet	33
A Sienában készített végrendelet	36
Töredékek Szent Klára Regulájából	37
Levelek.....	38
Levél a klerikusokhoz	38
Levél a hívőkhöz, I. változat.....	39
Levél a hívőkhöz, II. változat	41
Az egész Rendhez írt levél.....	45
Levél az örökhöz.....	48
Levél a népek vezetőihez	49
Levél egy miniszterhez	50
Levél Leó testvérhez	51
Levél Szent Antalhoz.....	52
Imádságok	53
Az erények üdvözlése	53
A Boldogságos Szűz üdvözlése	55
A Miatyánk kifejtése.....	56
Dicséretetek minden imaórára	58
Az Úr misztériumainak zsolozsmája	59
Buzdítás Isten dicséretére	72
Ima a kereszttel	73
Áldás Bernát testvérnek	74
A Leó testvérnek adott cédula – A fölséges Isten dicsérete.....	75
Áldás Leó testvérnek.....	77
Naphimnusz	78
A Szegény Úrnőknek adott buzdítás.....	80
Utószó	81
Felhasznált irodalom.....	96
Függelék.....	97

Előszó

Ez a fordítás először 1989-ben látott napvilágot Esztergomban, a ferences rend magánkiadásaként, korlátozott példányszámban. Amikor az Agapé kiadó most megjelenteti Szent Ferenc műveit, egyrészt ennek a szerény vállalkozásnak lép a nyomába. Másrészt viszont helyénvaló, hogy a ferences források, tehát Ferenc műveinek és a róla szóló XIII. és XIV. századi életrajzoknak a sorozata éppen a rendalapító saját műveivel induljon. Egy kötetben összegyűjtve először a francia ferencesek adták ki ezeket 1968-ban.¹ Ezt követte az amerikai (1972²), és az olasz³ kiadás. Németül és hollandul nem egy kötetben, hanem sorozatban jelentek meg a ferences források. Ezt a módszert követi az Agapé kiadó sorozata is. Ezzel a vállalkozással – reméljük mielőbb – magyarul is olvasható lesz az Assisi Szent Ferenc életére vonatkozó mindegyik forrás.

Ferenc műveit magyarul utoljára 1981-ben adták ki a Szt. István Társulatnál, *Az egyszerűség útja* címmel. Ez a kiadás **Dr. Balanyi György** piarista történész fordítását tartalmazza, amely régebben, az ötvenes években készült. Átdolgozására néhány régies fordulatán kívül azért volt szükség, mert a II. Vatikáni zsinat óta igen komoly szövegkritikai és irodalomtörténeti forráskutatás indult meg a ferences rendben. Ennek gyümölcseként **Kajetan Esser OFM** új kritikai kiadást készített a latin eredetiről 1978-ban. Ezután indult meg a modern nyelvű, kritikai igényű fordítások sorozata. Esser művét bővített és javított formában **Engelbert Grau OFM** adta ki újra 1989-ben. Ezeket a szövegkiadásokat Balanyi nem ismerhette, s innen adódik, hogy fordítása már nem felel meg a mai igényeknek, sem a lelkeség, sem a nyelvi kifejezés, sem filológiai részletek szempontjából. A ferences források kutatásának mai állapotát vettük figyelembe, amikor Balanyi maradandó nyelvi értékeit átmentve korszerű fordításra törekedtünk.

Az egyes művek magyar címe alatt hozzuk a latin címet, mellette a magyar cím rövidítését. A kritikai kiadásokat követve ma versekre osztjuk a nagyobb egységeket, ezek számozása fölemelt vastag számmal történt. Az idézeteket tehát – a szentírási helyek mintájára – így jelöljük meg: Int 4,3 – a 4. intelem 3. verse; LRend 46 – Az egész Rendhez írt levél 46. verse.

Várnai Jakab OFM

¹ Saint Francois d'Assise. Documents. Écrits et premières biographies rassemblés et présentés par les PP. Théophile Desbonnets et Damien Vorreux OFM. Éditions Franciscaines, Paris, 1968.

² St. Francis of Assisi, Writings and Early Biographies: English Omnibus of the Sources for the Life of St. Francis, Chicago, 1977

³ Fonti Francescane. Scritti e biografie di san Francesco d'Assisi. Cronache e altre testimonianze del primo secolo francescano. Scritti e biografie di santa Chiara d'Assisi, Assisi-Padova, 1982

Életrajzok

Intelmek

(ADMONITIONES, Int)

Egy névtelen domonkos kézirat arról tanúskodik, hogy Ferenc Intelmeinek gyűjteménye már 1231-ben kézről-kézre járt Párizsban. Jellege a középkori reportatio: egy hallgató lejegyezte Ferencnek a Szentíráshoz fűzött tanításait a káptalanok során. Összességében nézve, az Intelmek a testvéri szeretetben kibontakozó lelki szegénység dicsérete. Megmutatkozik bennük Ferenc felfogásának mélysége az evangéliumi szegénységet illetően.

Az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Ezek tiszteletre méltó atyánk, Szent Ferenc szent intelmeinek szavai, melyeket valamennyi testvérhez intézett.

1. Az Úr testéről

(1) Az Úr Jézus így beszél tanítványaihoz: *Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem juthat el az Atyához, csak általam.* **(2)** *Ha engem ismertetek volna, Atyámat is ismertétek volna; de mostantól fogva ismeritek és látjátok őt.* **(3)** *Fülöp így szólt hozzá: Uram, mutasd meg nekünk az Atyát, s az elég lesz nekünk.* **(4)** *Jézus így felelt: Már oly régóta veletek vagyok, és nem ismertél meg engem? Fülöp, aki engem lát, Atyámat is látja.* **(5)** *Az Atya megközelíthetetlen fényességben lakozik, és lélek az Isten, és Istent soha senki sem látta.* **(6)** *Ezért csak lélekben látható, mert a lélek az, ami él, a test nem használ semmit.* **(7)** *De a Fiút se látja senki másként, mint az Atyát, mert hiszen egyenlő az Atyával, sem másként, mint a Szentlelket.* **(8)** *Mindazok tehát, akik a mi Urunkat Jézust csak embersége szerint látták és nem látták őt lelke és istensége szerint, és nem hitték róla, hogy Isten valóságos Fia, elkárhoztak.* **(9)** *Hasonlóan azok is, akik látják ugyan a szentséget, mely az oltáron a pap kezében az Úr szavai által a kenyér és bor színében megszentelődik, de nem látják lelke és istensége szerint és nem hiszik róla, hogy az valósággal a mi Urunk Jézus Krisztus szentséges teste és vére, elkárhoznak.* **(10)** *Hiszen maga a Magasságbeli tanúsítja: Ez az én testem és vérem, az én új szövetségemé [mely sokakért kiontatik];* **(11)** *és: aki eszi az én testemet és issza az én véreimet, annak örök élete van.* **(12)** *Tehát az Úrnak híveiben lakozó lelke az, aki veszi az Úr szentséges testét és vérét;* **(13)** *mindenki más, akiben nincs ebből a lélekből, és mégis venni merészeli a szentséget, ítéletét eszi és issza.*⁴

(14) *Nos tehát emberek fia, meddig lesztek még nehéz szívvel?* **(15)** *Miért nem ismeritek meg az igazságot és miért nem hisztek Isten Fiában?* **(16)** *Íme, nap-nap után megalázza magát, mint akkor, mikor királyi trónjáról a Szűz méhébe szállott alá;* **(17)** *nap-nap után közénk jön alázatos külsőben;* **(18)** *nap-nap után leszáll Atyja öléről az oltárra és a pap kezébe adja magát.* **(19)** *És mint egykoron valódi testében jelent meg a szent apostoloknak, azonképpen most a szent kenyérben mutatja meg magát nekünk.* **(20)** *És miként az apostolok testi szemeikkel csak testét látták, de lelki szemeikkel szemlélve Istennek hitték őt,* **(21)** *akként mi is, bár testi szemünkkel csak a kenyeret és a bort látjuk, fontoljuk meg és higgyük*

⁴ **1-4:** Jn 14,6-9 **5:** vö. 1Tim 6,16; Jn 14,6-9; Jn 1,18 **6:** Jn 6,64 **10:** vö. Mk 14,22-24 **11:** vö. Jn 6,55 **13:** vö. 1Kor 11,29

szilárdan, hogy ez az ő élő és valóságos teste és vére. **(22)** Így marad az Úr mindenkoron híveivel, amint maga mondja: *Íme, én veletek vagyok a világ végezetéig*⁵.

2. A saját akarat gonoszságáról

(1) Az Úr így szólt Ádámhoz: *Minden fájáról egyél; de a jó és rossz tudás fájáról ne egyél*⁶. **(2)** Ádám tehát a paradicsom minden fájáról ehetett, és míg nem szegült ellene az engedelmességnek, nem vétkezett. **(3)** Mert a jó tudás fájáról az eszik, aki akaratát a maga kizárólagos tulajdonának tartja és aki felfuvalkodik azon jók miatt, amiket az Úr mond és művel általa. **(4)** És így a gonosz lélek csábítása és a parancs megszegése révén megerem a rossz tudás gyümölcse. **(5)** Természetes tehát, hogy bűnhődnie kell miatta.

3. A tökéletes engedelmségről

(1) Az Úr ezt mondja az evangéliumban: *Aki nem mond le mindenéről, amije van, nem lehet az én tanítványom, (2) és aki meg akarja menteni lelkét, elveszíti azt. (3)* Az az ember hagyja el mindenét amije van s veszíti el testét, aki az engedelmség jegyében tökéletesen előljárója kezébe adja magát. **(4)** Tehát tökéletes engedelmségnek számít minden, amit mond, és tesz, feltéve, hogy tudatában van annak, hogy amit tesz, jó, és nincs ellentétben előljárója akaratával. **(5)** És ha valaha megtörténnék, hogy az alárendelt jobbnak és lelke szempontjából célravezetőbbnek lát valamit, mint amit előljárója parancsol, áldozza fel önként saját akaratát Istennek, s helyette előljárójáét igyekezzék cselekedettel valóra váltani. **(6)** Mert ez a szeretetből fakadó engedelmség, mely egyformán eleget tesz Istennek és a felebarátnak. **(7)** Ha pedig az előljáró olyasmit találna parancsolni, ami lelke üdvössége ellen van, az alárendelt, ha nem is teljesíti parancsát, azért ne forduljon el tőle. **(8)** És, ha emiatt üldözést szenvedne valakiktől, csak annál jobban szeresse az illetőket Istenért. **(9)** Mert aki inkább vállalja az üldöztetést, semhogy elszakadjon testvéreitől, az igazán megmarad a tökéletes engedelmségben, mert életét adja testvéreiért. **(10)** Mert bizony sok szerzetes van, aki azzal az ürüggyel, hogy jobban látja a dolgokat, mint előljárói parancsolják neki, hátra tekintget és saját akaratának *hányadékhöz* tér vissza⁷. **(11)** Az ilyenek gyilkosok és rossz példájukkal számtalan lélek vesztét okozzák.

4. Hogy senki se sajátítsa ki magának az előjáróságot

(1) Nem azért jöttem, *hogy nekem szolgáljanak, hanem hogy én szolgáljak* - mondja az Úr. **(2)** Akik mások fölé rendeltettek, ne dicsekedjenek jobban előjáróságukkal, mintha kizárólag testvéreik lábának mosogatására volnának rendelve. **(3)** És, ha hivataluk elvesztése jobban megzavarja őket, mint a lábmosás feladatának elvonása, lelkük veszedelmére csak annál inkább vetik magukat *kincsek*⁸ gyűjtésére.

5 Hogy senki se fuvalkodjék fel, hanem az Úr keresztyében dicsekedjék

(1) Szívleld meg, ó ember, milyen nagy kitüntetésben részesített téged az Úristen, mikor test szerint szeretett Fiának *képére*, lélek szerint pedig saját *hasonlatosságára* teremtett és alkotott. **(2)** És íme az összes teremtenyek, melyek az ég alatt találhatók, a maguk módján

⁵ 14: vö. Zs 4,5 15: vö. Jn 9,35 16: vö. Fil 2,8; Bölcs 18,15 18: vö. Jn 1,18 22: vö. Mt, 28,20

⁶ vö. Ter 2,16.17

⁷ 1: Lk 14,33 2: Lk 9,24 6: vö. 1Pét 1,22; 9: vö. Jn 15,13 10: vö. Lk, 9,62; vö. Péld 26,11; 2Pét 2,22

⁸ 1: vö. Mt 20,28 3: vö. Jn 12,6

jobban szolgálják és ismerik Teremtőjüket és készségesebben engedelmeskednek neki, mint te. **(3)** És nem is a gonosz lelkek feszítették őt keresztre, hanem velük szövetkezve te feszítetted meg és feszítetted meg újra meg újra, valahányszor a vétkekben és a bűnökben gyönyörűségedet találod. **(4)** És vajon mivel dicsekedhetsz? **(5)** Mert, ha olyan éleselmjű és bölcs volnál is, hogy rendelkeznel *a tudományok teljességével*, értenéd a *különféle nyelveket*, mélyen bele tudnál merülni az ég titkainak fürkészésébe, mindezzel nem dicsekedhetnél, **(6)** mert íme egyetlen ördög többet tudott az égi dolgokról és most többet tud a földiekről, mint valamennyi földi ember együttvéve. Még akkor is többet tudna, ha akadna, aki az Úrtól a legteljesebb bölcsesség különleges ismeretét kapná. **(7)** De nem dicsekedhetnél azzal sem, ha szebb és gazdagabb volnál mindenkinél, sőt még ha csodákat művelnél és az ördögöket is ki tudnád űzni, mert mindez ellenkezne képességeiddel és nem tartozna reád. **(8)** Ellenben igenis dicsekedhetünk *erőtlenségeinkkel* és a mi Urunk Jézus Krisztus szent keresztyének mindennapi hordozásával⁹.

6. Az Úr követéséről

(1) Mindannyian figyeljünk, testvéreim, a jó pásztorra, aki vállalta a kereszty gyötrelmét juhain megmentéséért. **(2)** Az Úr juhain követték őt a szorongatásban és üldöztetésben, szegénységben és éhségben, erőtlenségben és kísértésben és minden más megpróbáltatásban, s mindezek elviseléséért örök életet nyertek az Úrtól. **(3)** Nagy szegény tehát ránk, Isten szolgálóira, hogy míg a szentek cselekedték a nagy tetteket, mi csupán tetteik hirdetésével akarunk dicsőséget és tiszteletet kivívni magunknak.

7. Hogy a jó cselekedet nyomon kísérje a tudományt

(1) Azt mondja az Apostol: *A betű öl, a lélek pedig élte*¹⁰. **(2)** Betű által halnak meg azok, akik csak a szavakat óhajtják tudni, hogy így bölcsőbbnek tűnjenek fel másoknál; s így akarnak nagy vagyont szerezni, hogy azt rokonaik és barátaik közt szétoszthassák. **(3)** És betű által halnak meg azok a szerzetesek is, akik nem akarják követni a Szentírás (*szó szerint: Szent betű*) szellemét, hanem beérik a szavak merő tudásával és értelmezésével. **(4)** És viszont azokat élte a Szentírás szelleme, akik egész tudományukat, melyet szereztek és még szerezni kívánnak, nem a testnek tulajdonítják, hanem szóval és példaadással a fölséges Úristennek adják vissza, akitől minden jó ered.

8. Az irigység bűnének kerüléséről

(1) Így szól az Apostol: Senki sem mondhatja: *Jézus az Úr, csak a Szentlélek által*, **(2)** és *nincs aki jót cselekedne, nincs egyetlen egy sem*. **(3)** Bárki irigykedik tehát testvére a jó miatt, amit mond és cselekszik általa az Úr, a káromlás bűnét követi el, mivel a Magasságbelire irigykedik¹¹, aki minden jót mond és cselekszik.

9. A szeretetről

(1) Az Úr mondja: *Szeressétek ellenségeiteket [tegyetek jót azokkal, akik gyűlölnék benneteket és imádkoztatok üldözőitekért és rágalmazóitokért]*¹². **(2)** Igazán az szereti

⁹ 1: vö. Ter 1,26 5: vö. 1Kor 13,2; vö. 1Kor 12,28 8: 2Kor 12,5; vö. Lk 14,27

¹⁰ 2Kor 3,6

¹¹ 1: 1Kor 12,3 2: Róm 3,12 3: vö. Mt 20,15

¹² Mt 5,44

ellenségét, aki nem a rajta elkövetett jogtalanságot fájlalja, **(3)** hanem Isten szerelméért a felebarátja által elkövetett bűnön bánkódik, **(4)** és tetteivel mutatja meg iránta érzett szeretetét.

10. A test megfenyítéséről

(1) Sokan vannak, akik ha vétkeznek vagy jogtalanságot szenvednek, mindjárt ellenségüket vagy felebarátjukat okolják miatta. **(2)** Pedig nem így áll a dolog. Mert íme mindenki közvetlen hatalmában tartja ellenségét, azaz testét, mellyel vétkezni szokott. **(3)** *Boldog tehát az a szolga*¹³, aki az ily módon hatalmába adott ellenséget állandóan fogva tartja és bölcsen óvakodik tőle. **(4)** Mert amíg így cselekszik, semmiféle látható vagy láthatatlan ellenség nem árthat neki.

11. Hogy senki másnak bűnén meg ne botránkozzék

(1) Isten szolgájának semmi másan nem szabad fennakadnia, csak a bűnön. **(2)** Ha tehát valaki bármi módon vétkezik, és Isten szolgája nem szeretetből jön ki sodrából és haragra gerjed emiatt, vétket halmoz magára. **(3)** Isten azon szolgája ellenben, aki semmi miatt nem gerjed haragra és nem jön ki a sodrából, helyesen és tulajdon nélkül él. **(4)** És boldog az, aki semmit sem tart meg magának, hanem visszaadja *a császárnak, ami a császáré és Istennek ami az Istené*¹⁴

12. Az Úr lelkének megismeréséről

(1) Hogy Isten szolgájában megvan-e az Úr lelke, azt legbiztosabban erről lehet megismerni: **(2)** ha Isten valami jót művel általa, teste, mely ellensége minden jónak, nem fuvalkodik fel, **(3)** hanem ellenkezőleg, csak annál hitványabbnak tartja és minden más embernél kisebbnek érzi magát.

13. A türelemről

(1) *Boldogok a békességszerzők, mert Isten fiainak hivatnak*¹⁵. Isten szolgája mindaddig nem láthatja, mennyi türelem és alázatosság lakozik benne, amíg minden kedve szerint történik. **(2)** Amikor eljön az idő, hogy akiknek kedvében kellene járniok, ellenére cselekszenek, amennyi türelmet és alázatosságot mutat akkor, annyi lakozik benne és nem több.

14. A lelki szegénységről

(1) *Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.* **(2)** Sokan vannak, akik állhatatosak az imádságban és a zsolozsma végzésében, sokat böjtölnek és sanyargatják testüket, **(3)** de egyetlen szón, melyet magukra nézve sértőnek éreznek, vagy valami semmiségen, amit elvesznek tőlük, mindjárt megbotránkoznak és fölháborodnak. **(4)** Az ilyenek nem lelki szegények; mert aki igazán lelki szegény, az magát gyűlöli és azt szereti, aki őt arcul üti¹⁶.

¹³ Mt 24,46

¹⁴ **2:** vö. Róm 2,5 **4:** Mt 22,21

¹⁵ Mt 5,9

¹⁶ **1:** Mt 5,3 **4:** vö. Mt 5,39

15. A békéről

(1) *Boldogok a békességszerzők, mert Isten fiainak hivatnak*¹⁷. (2) Igazán békességszerzők azok, akik a mi Urunk Jézus Krisztus szerelméért e világ minden szenvedése közepett is megőrzik lelküknek és testüknek békéjét.

16. A szív tisztaságáról

(1) *Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent*¹⁸. (2) Igazán tisztaszívűek azok, akik a földieket megvetik, az égieket keresik és nem szűnnek meg tiszta szívvel és lélekkel imádni és szemlélni az Urat, az élő és igaz Istent.

17. Isten alázatos szolgájáról

(1) *Boldog az a szolga*¹⁹, aki nem bízza el magát jobban amiatt a jó miatt, amit általa mond és művel az Úr, mint amiatt, amit más által mond és művel. (2) Vétkezik az olyan ember, aki inkább akar kapni felebarátjától, minthogy magát az Úristennek átadja.

18. A felebarát iránti részvétről

(1) Boldog ember, aki mindabban elviseli felebarátja gyarlóságát, amiben - hasonló körülmények közt - maga is kívánná, hogy elviselje őt. (2) Boldog a szolga, aki minden jót az Úristennek ad vissza, mert aki visszatart magának valamit, *Urának Istenének pénzét rejti el* magába, és amiről azt hitte, hogy *az övé, elvétetik* tőle.²⁰

19. Isten alázatos szolgájáról

(1) Boldog a szolga, ki az emberek magasztalása és dicsőítése közepett nem gondolja magát különbnek, mint amikor hitványnak, együgyűnek és megvetésre méltónak tartják. (2) Mert az ember annyit ér, amennyit Isten szemében ér és semmivel sem többet. (3) Jaj annak a szerzetesnek, akit mások magas polcra helyeztek és a maga jószántából nem akar onnét leszállni. (4) *De boldog az a szolga*²¹, akit nem a maga jószántából helyeztek magasba, és mindig arra vágyik, hogy mások tapossanak rajta.

20. A jó és hiú szerzetesről

(1) Boldog az a szerzetes, aki nem találja másban gyönyörűségét és örömét, mint egyedül az Úr szent beszédeiben és műveiben (2) s ezekkel örömben és vigasságban²² Isten szeretetére indítja embertársait. (3) De jaj annak a szerzetesnek, aki hiú és üres beszédekben leli gyönyörűségét és ezekkel nevetésre készíti embertársait.

¹⁷ Mt 5,9

¹⁸ Mt 5,8

¹⁹ Mt 24,46

²⁰ **1:** vö. Gal 6,2; Mt 7,12 **2:** Mt 25,18; Lk 8,18

²¹ Mt 24,46

²² Zsolt 50,10

21. A hiú és fecsegő szerzetesről

(1) Boldog a szolga, aki nem a jutalom reményében beszél, nem tárja fel minden gondolatát és késedelmes a szólásra, és bölcsen megfontolja, mit kell mondania és felelnie. (2) De jaj annak a szerzetesnek, aki a jókat, amiket az Úr jelentett ki neki, nem zárja szívébe, és nem tettekkkel, hanem inkább jutalomra áhízó beszédekkel kívánja azokat tudtára adni az embereknek. (3) Az ilyen szerzetes elveszi *jutalmát*²³ és hallgatói csekély haszonnal távoznak tőle.

22. A fenyítésről

(1) Boldog a szolga, aki a rendreutasítást, vádaskodást és dorgálást éppen olyan béketűrővel fogadja mástól, mint fogadná tulajdon magától. (2) Boldog a szolga, aki a feddésbe szelíden belenyugszik, szerényen szót fogad, alázatosan bevallja hibáját és készségesen elégtételt ad. (3) Boldog a szolga, aki késedelmes a mentegetőzésre és alázatosan elviseli a megszegyenítést és dorgálást olyan bűnért is, melynek elkövetésében nem hibás.

23. Az alázatosságról

(1) Boldog a szolga, aki alárendeltjei között éppoly alázatos tud lenni, mint amikor urai közt forgolódik. (2) Boldog a szolga, aki állandóan fenyítő hatalom alatt áll. (3) Hú és okos szolga az²⁴, aki minden vétségéért kész bűnhődni, bensőleg töredelmes bánattal, külsőleg pedig gyónással és az elégtétel cselekedeteivel.

24. Az igazi szeretetről

(1) Boldog a szolga, aki betegségében - amikor nem tud szolgálatára lenni - éppúgy szereti testvérét, mint egészséges korában, mikor szolgálatára tud állni.

25. (ugyanarról)

(1) Boldog a szolga, aki távollétében éppúgy szereti és félti testvérét, mint jelenlétében; és háta mögött sem mond semmi olyat, amit jelenlétében szeretettel meg ne mondhatna.

26. Hogy Isten szolgálói tiszteljék a klerikusokat

(1) Boldog a szolga, aki bizalommal van a római Szentegyház előírásai szerint dicséretesen élő klerikusok iránt. (2) De jaj azoknak, akik lenézik őket. Mert, ha mindjárt bűnösök is, senkinek sincs joga ítélkezni fölöttük, mert az Úr kizárólag magának tartja fenn megítélésüket. (3) Minél nagyobb ugyanis a hivatal, melyet a mi Urunk Jézus Krisztus szentséges teste és vére fölött gyakorolnak veszik magukhoz, és egyedül ők szolgálatják ki másoknak, (4) annál nagyobb a bűn is, melyet ellene elkövetnek, nagyobb minden más emberénél a világon.

²³ 1: vö. Péld 29,20 2: vö. Lk 2,19.51 3: vö. Mt 6,2.16

²⁴ vö. Mt 24,25

27. A vétket kizáró erényről

- (1) Ahol szeretet és bölcsesség van,
ott nincs sem félelem, sem tudatlanság.
- (2) Ahol türelem és alázatosság van,
ott nincs sem harag, sem felindulás.
- (3) Ahol vigasság és szegénység van,
ott nincs sem kapzsiság, sem zsugoriság.
- (4) Ahol nyugalom és elmélkedés van,
ott nincs sem aggályoskodás, sem szertelenkedés.
- (5) Ahol az Úr félelme őrzi *a kaput*²⁵,
ott nincs helye az ellenségnek a betörésre.
- (6) Ahol irgalom és tapintat van,
ott nincs sem pazarlás, sem keményszívűség.

28. A jónak elrejtéséről, hogy el ne vesszen

(1) Boldog a szolga, aki kincseket gyűjt a mennyben, melyeket az Úr mutatott neki, s melyeket nem siet jutalom reményében az emberek elé tárni, (2) mivel maga a Magasságbeli fogja kinyilvánítani az ő tetteit mindenki előtt, aki előtt jónak látja. (3) Boldog a szolga, aki *szívében* megőrzi Urának és Istenének titkait²⁶.

²⁵ vö. Lk 11,21

²⁶ **1:** vö. Mt 6,20 **3:** vö. Lk 2,19.51

Az igazi és tökéletes boldogságról

(DE VERA ET PERFECTA LAETITIA, ITB)

Ferencnek ezt a tanítását sokáig csak a Fioretti 8. fejezetében olvasható történetből ismertük. B. Bughetti 1927-ben egy kéziratban megtalálta ennek forrását, az alábbi diktált művet. Hangvételében közel áll az Intelmekhez, különösen az ötödikhez. A Fioretti elbeszéléséről kiderül, hogy eredetileg hasonlat, és ez indokolja, hogy az Intelmek után közöljük. Keletkezési idejét nem ismerjük, de a párizsi magiszterekre és főpapokra történő hivatkozás a rend széleskörű elterjedését feltételezi.

(1) Egy nap az Angyalos Boldogasszonyban boldog Ferenc magához hívta Leó testvért és azt mondta:

– *Írjad, Leó testvér.*

(2) Ő így válaszolt:

– *Készen vagyok.*

(3) – *Írjad, – mondja, – mi az igazi öröm.* **(4)** Hírvivő jön és azt mondja, hogy Párizsban minden teológiai doktor belépett a Rendbe, írjad, nem ez az igazi öröm. **(5)** Ugyanígy, minden főpap a hegyeken túl, érsekek és püspökök, és ugyanígy a francia és az angol király is; írjad: nem ez az igazi öröm. **(6)** Ugyanígy, testvéreim a hitetlenek közé mentek és mindet megtérítették a hitre; vagy hogy annyi kegyelmet kapok Istentől, hogy betegeket gyógyítok és sok csodát teszek: mondom neked, mindez nem az igazi öröm.

(7) – *Dehát mi az igazi öröm?*

(8) – *Perugiából jövök vissza és késő éjjel érek ide és tél van, esős, sáros idő, és olyan hideg, hogy habitusom széléről jégcsapok lógnak és a lábamat verdesik és ezekből a sebekből vér folyik.* **(9)** És nyakig sárosan, átfázva, jéggel borítva a kapuhoz jövök, és miután hosszasan kopogtam és kiáltoztam, egy testvér jön és megkérdezi: Ki vagy? Válaszolok: Ferenc testvér. **(10)** És ő azt mondja: menj innét, nem illik ilyenkor járkalni, nem jöhetsz be. **(11)** És amikor újra zörgetek, azt válaszolja: Menj innét, te együgyű és tanulatlan alak vagy, mostantól fogva ne gyere közénk, annyian vagyunk és olyan fontosak vagyunk, hogy nincs rád szükségünk. **(12)** De én még mindig ott állok a kapunál és mondom: Isten szerelméért, engedjete be éjszakára. **(13)** És ő így válaszol: Nem engedlek. **(14)** Menj a menhelyre és kérj ott helyet. **(15)** Mondom neked, hogy ha megtartom türelmemet és nem indulok fel - ez az igazi öröm és igazi erény és a lélek üdvössége.

A meg nem erősített Regula

(REGULA NON BULLATA, 1Reg)

Ferenc életformájának első megfogalmazását III. Ince hagyta jóvá szóban, 1209-ben. A közösség számbeli növekedése, belső szerveződése (1217-ben provinciákra osztják fel), az 1215-ös lateráni zsinat megújuló szelleme, a noviciátus 1220-as bevezetése kiegészítéseket, átdolgozásokat, javításokat tett szükségessé. Ez a közös munka a káptalanokon folyt; a regula alábbi formáját 1221-ben állították össze. A 22-24. fejezetek talán még ebben sem voltak benne, műfajukban annyira nem illenek regulába. Érthető Bartolomeo di Sassoferrato XIV. sz-i jogász megjegyzése: „A testvérek élete olyan újdonság, hogy előzmény hiányában nem lehet rá formulát alkalmazni”.

(1) Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében. Amen. **(2)** A Jézus Krisztus evangéliuma szerinti élet, melynek engedélyezését és megerősítését Ferenc testvér a pápa úrtól kérte, s melyet a pápa úr számára s mostani és leendő testvérei számára engedélyezett és megerősített, ebben áll: **(3)** Ferenc testvér és a szerzet minden utána következő feje engedelmességet és hódolatot ígér Ince pápa úrnak és utódainak. **(4)** A többi testvér viszont Ferenc testvérnek és utódainak fogad engedelmességet.

1. Hogy a testvérek tulajdon nélkül, engedelmisségben és tisztaságban éljenek

(1) A testvérek regulája és élete röviden ez: éljenek engedelmisségben, tisztaságban és tulajdon nélkül, és kövessék a mi Urunk Jézus Krisztus tanításait és nyomdokait, aki ezt mondja: **(2)** *Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el, amid van, oszd szét a szegények között, így kincsed lesz a mennyben, aztán jöjj és kövess engem.* **(3)** És: *Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét és kövessen engem* **(4)** És: *Ha valaki hozzám akar jönni, de nem gyűlöli apját és anyját, feleségét és gyermekeit, fivéreit és nővéreit, sőt még önnön lelkét is, nem lehet az én tanítványom.* **(5)** És mindaz, aki elhagyja házát, vagy fivéreit, vagy nővéreit, vagy apját, vagy anyját, vagy feleségét, vagy gyermekeit, vagy földjeit érettem, százannyit kap és az örök életet fogja örökölni²⁷.

2. A testvérek felvételéről és ruházatáról

(1) Ha valaki isteni sugallatra el akarja fogadni ezt az életmódot és kérésével a testvérekhez fordul, ezek fogadják őt szeretettel. **(2)** Ha az illető állhatatosan kitart szándéka mellett, hogy elfogadja életmódunkat, nagyon vigyázzanak a testvérek, hogy bele ne ártsák magukat ügyes-bajos dolgainak intézésébe, hanem amilyen gyorsan csak tehetik, mutassák be miniszterüknek.

(3) A miniszter pedig szeretettel fogadja őt, bátorítsa és gondosan tárja fel előtte életünk mibenlétét. **(4)** Ennek megtörténte után a jelölt, ha akarja és lelkének kára nélkül megteheti, adja el mindenét, és igyekezzék a befolyt összeget a szegények közt szétosztani. **(5)** A testvérek és a miniszter legyenek nagyon óvatosak, és semmiképpen se avatkozzanak bele anyagi ügyeinek intézésébe. **(6)** Pénzt se maguk, se harmadik személy közbejöttével ne

²⁷ 2: Mt 19,21; vö. Lk 18,22; Mt 19,21 3: Mt 16,24 4: Lk 14,26 5: vö. Mt 19,29; Mk 10,29; Lk 18,29

fogadjanak el tőle; (7) de ha rászorulnak, más szegények példájára, a fennforgó szükség címén, egyet és mást elfogadhatnak; kivéve pénzt.

(8) Ha a jelölt anyagi ügyeinek elrendezése után visszatér, a miniszter adja át neki a próbaévre kijáró ruhadarabokat, nevezetesen két csuklyanélküli habitust, övet, alsóruhát és az övig érő kaparót. (9) A próbaév elteltével fogadják fel őt az engedelmességre. (10) Ezentúl a pápa úr parancsa értelmében tilos neki más szerzetbe átlépni, úgyszintén az engedelmességen kívül kószálni. Mert az evangélium szava szerint: *Aki az eke szarvára teszi kezét és hátranéz, nem alkalmas az Isten országára.* (11) Ha olyasvalaki jelentkezik felvételre, akit valami akadályoz abban, hogy szétossa vagytonát, de megvan benne az erre való hajlandóság, hagyja oda mindenét, ez elegendő neki. (12) A Szentegyház előírásai és rendelkezései ellenére természetesen senkit sem szabad felvenni.

(13) A többi testvéreknek, akik fogadalmat tettek, legyen egy habitusuk csuklyával és, amennyiben szükségük van rá, még egy habitusuk csuklya nélkül, úgyszintén övük és alsóruhájuk. (14) És a testvérek mindannyian szegényes ruhát hordjanak s Isten áldásával durva daróccal, vagy más ruhadarabbal megfoltozhatják ruhájukat. Mert az Úr ezeket mondja az evangéliumban: *Akik drága ruhában járnak és kényelemben élnek és akik puha ruhát viselnek, a királyi palotákban találhatók*²⁸. (15) És, ha mindjárt képmutatóknak mondják is őket, sohase szűnjenek meg jót cselekedni. Ne keressék a drága ruhákat ezen a világon, hogy a mennyek országában felölthessék majd a mennyegzős köntöst.

3. A szent zsolozsmáról és böjtről

(1) Az Úr ezt mondja: *Ez a fajtája az ördögöknek nem megy ki másként, csak imádság és böjt hatására.* (2) És ismét: *Mikor pedig böjtöltök, ne legyetek búsak, mint a képmutatók.* (3) Ezért tehát az összes testvérek, akár klerikusok, akár laikusok, mondják el a szent zsolozsmát, dicséreteket és imádságokat úgy, ahogy elmondani tartoznak.

(4) A klerikusok végezzék a zsolozsmát és a klerikusok szokása szerint imádkozzanak az élőkért és holtakért. (5) A testvérek hibáikért és mulasztásaiért mondják el naponként a *Könyörülj rajtam, Isten kezdetű zsolozsmát* (50.) egy Miatyánkkal, (6) a holtakért pedig a *Mélységből kiáltok, Uram, hozzád* zsolozsmát (129.) egy Miatyánkkal. (7) És ne tartsanak más könyvet, mint amely a zsolozsma végzéséhez okvetlenül szükséges. (8) Az olvasni tudó laikus testvéreknek szintén jogukban áll zsolozsmáros könyvet szerezni; (9) akik azonban nem tudnak olvasni, azoknak egyáltalában nem szabad könyvet szerezniük.

(10) A laikus testvérek a Matutinumra mondják el a Hiszekegyet és 24 Miatyánkot, végén a Dicsőséggel. Laudesre 5 Miatyánkot, a Primára pedig egy Hiszekegyet és 7 Miatyánkot mondjanak a Dicsőséggel. A Tertiára, Sextára és Nonára külön-külön 7, a Vecseryére pedig 12 Miatyánkot mondjanak. Végül Kompletóriumra mondjanak egy Hiszekegyet és 7 Miatyánkot végén a Dicsőséggel. Ezenfelül a holtakért mondjanak naponként 7 Miatyánkot, az „Adj, Uram, örök nyugodalmat nekik” fohász hozzáadásával, a testvérek hibáikért és mulasztásaiért pedig még külön 3 Miatyánkot.

(11) Hasonlóképpen böjtöljön az összes testvér Mindenszentek ünnepétől Karácsonyig, és Vízkeresztől, amikor a mi Urunk Jézus Krisztus megkezdte a maga böjtjét, Húsvétig. (12) Máskor azonban, ezen életforma értelmében, nem kötelesek böjtölni, kivéve pénteken. (13) És az evangélium szerint szabad nekik minden ételből enniük, amit csak eléjük tesznek²⁹.

²⁸ 10: III. Honoriusz bullájából; Lk 9,62 14: Lk 7,25; Mt 11,8

²⁹ 1: vö. Mk 9,28 13: vö. Lk 10,8

4. A miniszterek és a többi testvér egymáshoz való viszonyáról

(1) Az Úr nevében! (2) Azok a testvérek, akik a többi testvérek vezetésére és szolgálatára vannak rendelve, osszák be testvéreiket tartományok és helységek szerint, gyakran keressék fel őket s lelkileg intsek és bíztassák őket. (3) Áldott testvéreim pedig, valahányan csak vannak, mindnyájan készségesen engedelmeskedjenek nekik mindenben, ami lelküknek üdvösségére válik és nem áll ellentétben életmódunkkal. (4) Egymással pedig úgy bánjanak, ahogyan az Úr mondja: *Amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is tegyétek velük.* (5) És másutt: *Amit nem akarsz, hogy más neked cselekedjék, azt másnak sohase cselekedjed.* (6) A miniszterek vagyis szolgák tartsák szüntelenül szemük előtt az Úr mondását: *Nem azért jöttem, hogy nekem szolgáljanak, hanem hogy én szolgáljak.* És mivel a testvérek lelkének gondja örájuk van bízva, ha hibájukból vagy rossz példaadásuk következtében valami is veszendőbe megy, az ítélet napján szigorú számadással³⁰ tartoznak majd az Úr Jézus Krisztus színe előtt.

5. A hibázó testvérek megintéséről

(1) Vigyázatok tehát lelketekre és testvéreitek lelkére, mert *rettenetes az élő Isten kezébe esni.* (2) Ha azonban egyik vagy másik miniszter olyasmit találna parancsolni valamelyik testvérnek, ami ellenkezik életmódunkkal és a lelkiismerettel, nem köteles engedelmeskedni neki. Mert ahol hibáról, vagy éppen bűnről van szó, ott nem lehet szó engedelmességről.

(3) Mégis, a testvérek, valahányszor csak miniszterek vagyis szolgák vezetése alatt állnak, nagyon óvatosan és körültekintéssel mérlegeljék a miniszterek vagyis szolgák tetteit. (4) És ha mégis úgy látnák, hogy valamelyikük test szerint és nem lélek szerint járja életutunk ösvényét, az ilyent, ha harmadszori megintésre is vonakodik megjobbítani életét, ellentmondást nem tűrve a legközelebbi pünkösdi káptalanon jelentsék fel a rend miniszterének és szolgájának.

(5) Ha pedig a testvérek sorában akadna valaki, aki testi és nem lelki ember módjára akarna élni, a vele egy földél alatt élő testvérek ne szűnjenek meg őt kitartoán és egyben kellő alázattal inteni, feddeni és dorgálni. (6) Ha harmadik intésre sem javul meg, amilyen gyorsan csak tehetik, küldjék őt, illetve jelentsék a miniszterüknek vagyis szolgájuknak. Ez a miniszter vagyis szolga úgy bánjon vele, ahogyan Isten előtt jónak látja.

(7) Vigyázzanak azonban a testvérek, a miniszterek vagyis szolgák éppúgy mint a többiek, hogy másnak bűnén, vagy rossz voltán ne háborodjanak fel, se ne haragudjanak, mert az ördög azon mesterkedik, hogy egynek bűnével sok mást megrontson; (8) ellenkezőleg, amennyire csak tehetik, lelkileg támogassák a hibázó testvért. Mert: *Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek.*

(9) Hasonlóképpen egyik testvér se törekedjék ebben semmiféle hatalomra, vagy uralomra, kiváltképpen a testvérek fölött. (10) Mert miként az Úr mondja az evangéliumban: *A népek fejedelmei uralkodnak rajtuk és nagyaik hatalmat gyakorolnak fölöttük,* nem így lesz a testvérek között, (11) *hanem aki nagyobb akar lenni közöttük, az legyen az ő miniszterük és szolgájuk és (12) aki nagyobb közöttük, legyen mint a kisebb.* (13) Senki a testvérek közül ne merészeljen rosszat tenni, vagy mondani a másiknak, (14) hanem ellenkezőleg a szeretet szellemében önként szolgáljanak és engedelmeskedjenek egymásnak. (15) Mert ebben van a mi Urunk Jézus Krisztus igazi és szent engedelmessége. (16) Tudják meg az összes testvérek azt is, hogy valahányszor *eltérnek az Úr parancsaitól*³¹ és a próféta

³⁰ 4: Mt 7,12 5: Tób 4,16 6: Mt 20,28; vö. Mt 12,36

³¹ 1: Zsid 10,31 8: vö. Mt 9,12 és Mk 2,17 10: Mt20,25 és vö. Mt 20,26a 11: vö. Mt 20,26b 12: Lk 22,26 14: vö. Gal 5,13 16: Zs 118,21

szava szerint az engedelmisségen kívül kószálnak, átkozottak lesznek mindaddig, míg csak tudatosan ki nem lábolnak bűnükből. **(17)** Ha ellenben kitartanak az Úr parancsai mellett, melyekre a szent evangéliummal és életükkel elkötelezték magukat, tudják meg, hogy igazi engedelmisségben élnek és áldottak az Úrtól.

6. A testvéreknek az előljárójukhoz való folyamodásáról, és hogy egy testvér se hívassék priornak

(1) Ha valamely helyen a testvérek nem tudják életmódunkat megtartani, amilyen gyorsan csak tehetik, siessenek miniszterükhöz és jelentsék ezt neki. **(2)** A miniszter pedig olyan szorgoskodással igyekezzék rajtuk segíteni, amilyennel kívánná, hogy hasonló helyzetben rajta is segítsenek. **(3)** És senkit ne hívjanak priornak, hanem általában mindenkit kisebb testvérnek szólítsanak. **(4)** És *egyik a másiknak* mossa meg a lábát³².

7. A szolgálat és dolgozás módjáról

(1) Senki a testvérek közül, bárhol is állott be mások szolgálatába, vagy munkájába, ne legyen se kamarása, se pincemestere, se házfelügyelője munkaadójának, se ne legyen előljáró abban a házban, amelyben szolgál. Hasonlóan óvakodjon olyan tisztséget vállalni, mellyel botrányt okozhatna, vagy amely miatt *lelkének kárát vallhatja*. **(2)** Ellenkezőleg, legyen mindenkinél kisebb és mindenkinek alárendeltje, aki vele az illető házban tartózkodik.

(3) Azok a testvérek, akik dolgozni tudnak, dolgozzanak és folytassák azt a mesterséget, melyhez értenek, természetesen csak annyiban, amennyiben nincsen lelkük üdvössége ellen, és ezt tisztességesen tehetik. **(4)** Mert a próféta szava szerint: *Kezed munkáját eszed, boldog vagy és jól megy sorod*. **(5)** Az Apostol pedig: *Aki nem akar dolgozni, ne is egyék*. **(6)** És ki-ki maradjon meg abban a mesterségben, illetve tisztségben, melyben meghívott. **(7)** Munkájuk ellenértékeként pénzen kívül minden szükséges dolgot elfogadhatnak. **(8)** Ha a szükség úgy hozza magával, más szegények módjára menjenek alamizsnát gyűjteni. **(9)** A mesterségük folytatásához szükséges eszközökkel szabadon rendelkezhetnek a testvérek.

(10) Minden testvér *igyekezzék verejtékes munkával tenni a jót*, mert írva van: *Mindig tégy valami jót*, hogy az ördög elfoglalva találjon. **(11)** És ismét: *A tétlenség a lélek ellensége*. **(12)** Ezért szükséges, hogy Isten szolgálói szüntelenül el legyenek foglalva imádsággal, vagy más jó cselekedettel.

(13) Bárhol tartózkodnak a testvérek, akár remeteségben, akár egyebütt, nagyon vigyázzanak, hogy egy talpalatnyi helyet se mondjanak magukénak, se pedig másét védelmükbe ne vegyék. **(14)** És akárki jön hozzájuk, barát vagy ellenség, útonálló vagy rabló, mindenkit szeretettel fogadjanak. **(15)** Akárhhol vannak és akárhhol találkoznak, mindig lélek szerint szeretettel és zúgolódás nélkül lássák viszont és tiszteljék egymást. **(16)** És óvakodjanak attól, hogy kifelé szomorúak és komortekintetű képmutatók legyenek, hanem mutassák meg, hogy az Úrban örvendeznek, vidámak és illően kedvesek³³.

8. Hogy pénzt ne fogadjanak el a testvérek

(1) Az evangéliumban azt parancsolja az Úr: *Vigyázzatok és őrizkedjétek minden gonoszságtól és kapzsiságtól* **(2)** és *óvjátok magatokat e világ nyugtalanságától és az élet*

³² **2:** vö. Mt 7,12 **3:** vö. Jn 13,14

³³ **1:** vö. Mk 8,36 **4:** Zs 127,2 **5:** vö. 2 Tessz 3,10 **6:** vö. 1 Kor 7,24 **10:** Nagy Szent Gergely az Evangéliumhoz mondott XIII. prédikáció; PL 76, 1123; Szt. Jeromos levelei 125,11 CSEL 56,130 **11:** RegBen 4,9 **15:** 1Pét 4,9 **16:** Fil 4,4

gondjaitól. **(3)** Ez okból senki a testvérek közül, bárhol van és bárhová indul, semmi szín alatt ne vigyen magával, se pedig útközben ne fogadjon, illetve fogadtasson el pénzt vagy dénárokat, még ruha, vagy könyvek vásárlása címén vagy munkabér fejében sem; kivéve a beteg testvérek nyilvánvaló szükségére. Mert a pénznek nem szabad nagyobb értéket tulajdonítanunk, mint egy kődarabnak. **(4)** Akik törik magukat utána és nagyobb értéket tulajdonítanak neki, mint egy kődarabnak, azokat az ördög vaksággal igyekszik megverni. **(5)** Nagyon vigyázzunk tehát, hogy akik mindent elhagytunk, ilyen csekélységért el ne veszítsük a mennyek országát.

(6) Ha valahol esetleg pénzt találnának, a testvérek még annyi figyelemre se méltassák, mint a port, amelyet lábukkal tapodnak. Mert *hiúságok hiúsága és minden hiúság.* **(7)** És ha mégis megtörténnék, amitől Isten óvjon, hogy valamelyik testvér pénzt gyűjtene, vagy magánál tartana véve a fent említett beteg testvérek kizárólagos szükségét -, a többiek tartsák őt hamis testvérnek, hittagadónak, tolvajnak, rablónak és kincshalmozónak³⁴, mindaddig, amíg igazi bűnbánatot nem tart. **(8)** Semmi szín alatt ne fogadjanak, illetve fogadtassanak el a testvérek pénzt alamizsna fejében, se pénzbeli adományt ne gyűjtsenek, illetve gyűjtessenek valamely házuk vagy helyük számára; sőt ne is menjenek olyan személlyel, aki ilyen célra pénzt gyűjteni indul.

(9) Minden más szolgálatot ellenben, mely nem ellenkezik életmódunkkal, Isten áldásával szabadon vállalhatnak a testvérek. **(10)** A leprások nyilvánvaló szükségében a testvérek az ő számukra kérhetnek alamizsnát. **(11)** A pénztől azonban igen-igen óvakodjanak. **(12)** Hasonlóképpen óvakodjék minden testvér attól, hogy holmi rüt haszonért mérföldeket bejárjon.

9. Az alamizsnagyűjtésről

(1) Valamennyi testvér iparkodjék követni a mi Urunk Jézus Krisztus alázatosságát és szegénységét. Vegyék fontolóra, hogy az égvilágon semmi másra nincsen szükségünk, mint amit az Apostol említ: *Ha van eledelünk és ruházatunk, elégedjünk meg velük.* **(2)** Örülniük kell tehát, ha alacsonysorsúak és megvetettek, szegények és félkegyelműek, betegek, leprások és útszéli kéregetők közt forgolódhatnak. **(3)** Ha a szükség úgy hozza magával, menjenek alamizsnát gyűjteni. **(4)** És ne szégyelljék magukat, hanem inkább gondoljanak arra, hogy a mi Urunk Jézus *Krisztus*, a mindenható *élő Isten Fia olyanná tette orcáját, mint az igen kemény kőszikla*, és ő nem szégyellte magát. **(5)** Szegénnyé és jövevénné lett és ő maga is, a Boldogságos Szűz is és tanítványai is alamizsnából éltek. **(6)** s ha az emberek meg is szégyeníték őket, és vonakodnának alamizsnát adni nekik, adjanak hálát Istennek, mivelhogy a megszegyenyítésért majd nagy jutalmat nyernek a mi Urunk Jézus Krisztus bírói széke előtt. **(7)** Mert jegyezzék meg jól, hogy a megszegyenyítés nem azoknak fog felrovatni, akik szenvedték, hanem azoknak, akik okozták. **(8)** Az alamizsna a szegények öröksége és járadéka, melyet a mi Urunk Jézus Krisztus szerzett számunkra. **(9)** Azok a testvérek tehát, akik megszerzésében fáradoznak, nagy jutalmat fognak nyerni és kiérdemlik, hogy az adakozók is részt nyerjenek a jutalomból. Mert minden, amit a világon hagynak az emberek, elenyészik; amit ellenben szeretetből és alamizsnálkodásból tettek, azért jutalmat nyernek az Úrtól.

(10) Az egyik testvér tartózkodás nélkül fedje fel szükségletét a másik előtt, hogy megtalálja és előteremtse magának mindazt, amire szüksége van. **(11)** Amennyire az Isten kegyelme engedi, mindenki úgy szeresse és táplálja testvérét, miként az anya szereti és táplálja gyermekét. **(12)** És *aki eszik, ne ítélje el azt, aki nem eszik.* **(13)** Ha a szükség úgy

³⁴ 1: vö. Lk 12,15 2: vö. Lk 21,34 6: Préd 1,2 7: vö. Jn 12,6

hozza magával, minden testvérnek, bárhol is van, szabad minden ételt élveznie, amit általában szabad enniük az embereknek, miként Dávidról mondja az Úr, aki *evett a kitett kenyerekből, melyekből nem volt szabad másnak ennie, mint a papoknak*. **(14)** Gondoljanak az Úr szavára: *Vigyázzatok magatokra, hogy szívetek el ne nehezedjen tobzódásban és részegeskedésben, és az élet gondjai között, és hirtelen meg ne lepjen az a nap*. **(15)** *Mert tör gyanánt fog lecsapni mindazokra, kik a földkerekség színén laknak*³⁵. **(16)** Égető szükség esetén az összes testvérek úgy járjanak el szükségleteiket illetően, ahogyan az Úr kegyelme adja nekik, mert a szükség törvényt bont.

10. A beteg testvérekről

(1) Ha valamelyik testvér bárhol megbetegszik, a többi testvér ne hagyja őt magára, hanem rendeljenek melléje egy, sőt, ha a szükség úgy kívánja, esetleg több testvért is. És ezek olyan odaadással szolgáljanak neki, amilyennel *maguk is szeretnék, hogy nekik szolgáljanak*. **(2)** Végző szükség esetén azonban rábízhatják a beteget egy arra alkalmas személyre, aki azután betegsége egész tartama alatt gondozza őt. **(3)** És kérve kérem a beteg testvért, hogy mindenért adjon hálát a Teremtőnek; és olyan kívánjon lenni, amilyenek az Úr akarja: akár egészséges, akár beteg, mert mindazokat, akiket *az örök életre rendelt az Isten, csapásokkal, betegségekkel és lelki gyötrődésekkel alakítja és formálja*. Miként az Úr mondja: *Akiket szeretek, azokat javítom és fenýítem*³⁶. **(4)** Ha pedig valaki elveszti türelmét és haragra gerjed akár Isten, akár a testvérek ellen, vagy túlzott aggodalommal töri magát orvosságok után, ily módon akarván megmenteni a hamar halandó testet, mely ellensége a léleknek, ez a gonosztól való. Az ilyen testi ember nem látszik a testvérek közül valónak, mert jobban szereti a testét, mint a lelkét.

11. Hogy a testvérek ne szidalmazzák és ócsárolják, hanem kölcsönösen szeressék egymást

(1) Vigyázzanak a testvérek, valahányan csak vannak, hogy ne gyalázkodjanak és ne folytassanak szóharcot, **(2)** hanem inkább törekedjenek megtartani a csendet, amennyiben Isten kegyelmét adja erre. **(3)** Hasonlóan ne civódjanak se egymással, se másokkal, hanem igyekezzenek alázatosan felelgetni, mondván: *Haszontalan szolgáló vagyok*. **(4)** És ne haragudjanak, mert *mindaz, aki haragszik testvéreire, méltó az ítéletre; aki azt mondja testvéreinek: „raka”, méltó a főtörvényisékre; aki azt mondja: bolond, méltó a gyehenna tüzére*. **(5)** És szeressék egymást, miként az Úr mondja: *Ez az én parancsom, hogy szeressétek egymást, amint és szerettelek titeket*. **(6)** Cselekedetükkel mutassák meg szeretetüket, melyet egymás iránt éreznek, amiként az Apostol mondja: *Ne szeressünk szóval, se nyelvvel, hanem cselekedettel és igazsággal*. **(7)** És *senkit se szidalmazzanak*. **(8)** Ne zúgolódjanak, se ne ócsároljanak másokat, mert írva van: *az árulkodók és rágalmozók gyűlöletesek Isten előtt*. **(9)** Legyenek szerények és *tanúsítsanak minden ember iránt csupa szelídséget* **(10)** Ne ítéljenek, senkit ne kárhoztassanak. **(11)** És miként az Úr mondja, ne hánytorgassák mások parányi hibáit, **(12)** hanem a magukét gondolják át *lelkük*

³⁵ **1:** vö. 1Tim 6,8 **4:** Jn 11,27; Iz 50,7 **11:** vö. 1Tessz 2,7 **12:** Róm 14,3b **13:** vö. Mt 12,4; Mk 2,26 **15:** vö. Lk 21,34-35

³⁶ **1:** vö. Mt 7,12 **3:** vö. ApCsel 13,48; Nagy Szt. Gergely: Az Evangéliumhoz fűzött homilia 18,18 PL 76,1148; vö. Jel 3,19

keserűségében. (13) Törekedjenek a szűk kapun bemenni, mert ezt mondja az Úr: Szűk a kapu és keskeny az út, mely az életre vezet; és kevesen vannak, akik azt megtalálják³⁷.

12. A rossz tekintetről és az asszonyokkal való barátkozásról

(1) Bárhol vannak vagy bárhová indulnak a testvérek, gondosan óvják magukat a haszontalan tekintélestől és az asszonyokkal való barátkozástól. **(2)** Senki ne társalogjon velük, útra ne keljen társaságukban, sem pedig az asztalnál egy tálból ne egyék velük. **(3)** A papok, miközben penitenciát, vagy más lelki tanácsot adnak nekik, tisztelettelően beszéljenek velük. **(4)** Egyetlen testvér se fogadjon fel engedelmességre asszonyt, hanem, miután megadta neki a kért lelki eligazítást, tartson bűnbánatot ott, ahol akar. **(5)** Mindnyájan nagyon vigyázzunk magunkra és őrizzük meg tisztán minden tagunkat, mert az Úr azt mondja: *Aki asszonyra néz, hogy őt megkívánja, már házasságtörést követett el vele szemben.* **(6)** az Apostol pedig: *Vajon nem tudjátok, hogy tagjaitok a Szentlélek temploma? Ezért aki meggyalázza az Isten templomát, azt elpusztítja az Isten³⁸.*

13. A paráznság kerüléséről

(1) Ha valamelyik testvér az ördög incselkedésére a paráznság bűnébe esik, fosszák meg rendi ruhájától, melyet rűt bűnével elveszített, hagyja azt ott és végleg küldjék el szerzetünkből. **(2)** Utána tartson bűnbánatot bűnei miatt³⁹.

14. Hogyan járjanak a testvérek szerte a világban

(1) Midőn a testvérek szerte a világban járnak, semmit se vigyenek magukkal az útra, se erszényt, *se tarisznyát, se kenyeret, se pénzt, se botot.* **(2)** És amely házba bemennek, először ezt mondják: *Békesség e háznak.* **(3)** És ugyanazon házban maradván egyenek és igyanak *abból, amijük van.* **(4)** Ne álljanak ellen a rossznak, hanem aki egyik orcájukat megüti, tartsák oda a másikat is; **(5)** és aki palástjukat elveszi, ne tagadják meg tőle a köntöst sem. **(6)** És mindenkinek, aki kér tőlük, adjanak; és aki elveszi tőlük, ami az övék, ne kérjék vissza⁴⁰.

15. Hogy a testvérek ne lovagoljanak

(1) Ezennel megtiltom testvéreimnek, klerikusoknak és laikusoknak egyaránt, hogy a világban jártukban, vagy ahol tartózkodnak, akár maguknál, akár másoknál, akár pedig valami más kerülő úton, állatot tartsanak. **(2)** Hasonlóan tilos lovagolniuk, kivéve ha betegség, vagy más nagy szükség erre kényszeríti őket.

16. Azokról, akik a szaracénok, vagy más hitetlenek közé mennek

(1) Az Úr mondja: *Íme, úgy küldelek titeket, mint a juhokat a farkasok közé.* **(2)** Legyetek *tehát okosak, mint a kígyók és szelídek, mint a galambok.* **(3)** Ezért, ha valamelyik testvér a szaracénok, vagy más hitetlenek közé akar menni, csak miniszterének vagyis szolgájának

³⁷ **1:** vö. 2Tim 2,14 **3:** vö. Lk 17,10 **4:** Mt 5,22 **5:** Jn 15,12 **6:** vö. Jak 2,18; 1Jn 3,18 **7:** vö. Tit 3,2 **8:** vö. Róm 1,29 **9:** vö. Tit 3,2 **11:** vö. Mt 7,3 **12:** Iz 38,15 **13:** Lk 13,24; Mt 7,14

³⁸ **5:** Mt 5,28 **6:** 1Kor 6,19; 3,17

³⁹ vö. 1Kor 5,4-5

⁴⁰ **1:** vö. Lk 9,3; Lk 10,4; Lk 9,3; Mt 10,10 **2:** vö. Lk 10,5 **3:** vö. Lk 10,7 **4:** vö. Mt 5,39; Lk 6,29 **5:** vö. Lk 6,29 **6:** vö. Lk 6,30

engedélyével menjen. **(4)** A miniszter pedig, ha látja, hogy az illetők alkalmasak az igehirdetésre, ne vonakodjék megadni nekik az engedélyt és ne ellenkezzék velük. Mert valamikor arról is számot kell majd adnia, ha ebben, vagy másban nem körültekintéssel járt el. **(5)** Az induló testvérek kétféle lelki magatartást tanúsíthatnak a hitetlenek között. **(6)** Az egyik magatartás abban áll, hogy ne pereskedjenek és ne versengjenek, hanem *Istenért* legyenek alárendeltjei *minden emberi teremtménynek*, és vallják meg, hogy ők keresztények. **(7)** A másik magatartásnak pedig az a lényege, hogy ha úgy látják, hogy az Úrnak tetsző dolgot művelnek vele, hirdessék Isten igéjét; buzdítsák hallgatóikat, hogy higgyék a mindenható Istent, az Atyát és a Fiút és a Szentlelket, mindenek teremőjét és a megváltó és üdvözítő Fiúistent és keresztelkedjenek meg és legyenek keresztények, mert *ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem léphet be az Isten országába*. **(8)** Ilyesféle és más hasonló, az Úrnak tetsző dolgokat mondhatnak nekik és másoknak, mert az Úr mondja az evangéliumban: *Azért mindenkit, aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom Atyám előtt, aki a mennyekben van*. **(9)** És *aki szégyell engem és az én beszédeimet, azt az Emberfia is szégyellni fogja, mikor eljön az ő fölségében és az Atyáéban és az angyalokéban*.

(10) És emlékezzenek a testvérek arra, bárhol is vannak, hogy átadták magukat, és odaadták testüket az Úr Jézus Krisztusnak. **(11)** Az ő szerelméért tehát kötelesek kiszolgáltatni magukat a látható és láthatatlan ellenségeknek, hiszen az Úr mondja: *Aki lelkét elveszíti énérétem, megmenti azt az örök életre*. **(12)** *Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa*. **(13)** *Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak*. **(14)** És: *Mikor pedig üldöznek titeket egyik városban, fussatok a másikba*. **(15)** *Boldogok vagytok, mikor gyűlölnék titeket az emberek és mikor szidalmaznak és üldöznek és mikor kirekesztenek és megrágalmaznak titeket és kivetik neveteket, mint gonoszat és hazudozva minden rosszat fognak rátok énmiattam*. **(16)** *Örüljete azon a napon és vigadjatok, mert nagy a ti jutalmatok a mennyben*. **(17)** *Mondom pedig nektek, barátaimnak: Ne rémüljetek meg ezektől*. **(18)** *És ne féljete azoktól, akik megölik a testet, és azután semmi egyebet nem tudnak tenni*. **(19)** *Vigyázzatok, ne nyugtalanodjatok*. **(20)** *Mert türelmetekben fogjátok megnyerni lelketekeket*. **(21)** *És aki állhatatos marad mindvégig, az üdvözül*⁴¹.

17. Az igehirdetőkről

(1) Egyetlen testvér se merjen másként prédikálni, mint ahogyan a Szentegyház szokása és rendelete előírja, és csak akkor, ha minisztere megengedi. **(2)** Óvakodjon a miniszter, nehogy valakinek meggondolatlanul megadja az engedélyt. **(3)** Cselekedetekkel azonban minden testvér prédikáljon. **(4)** Egyetlen miniszter vagy prédikátor se ragaszkodjék annyira a testvérek szolgálatához, illetve szónoki tisztségéhez, hogy kész ne volna bármely órában, mihelyt parancsot kap rá, zokszó nélkül lemondani róla. **(5)** Ezért a szeretetre, mely maga az Isten, kérve kérem valamennyi prédikáló, igehirdető és dolgozó testvéremet, a klerikusokat éppúgy, mint a laikusokat, hogy törekedjenek mindenben megalázni magukat; **(6)** ne dicsekedjenek, ne leljék örömeiket magukban, ne legyenek bensejükben túlfűtöttek tetszetős beszédeik és jó tetteik miatt, sőt semmi jó miatt, amit Isten olykor bennük és általuk mond, tesz és művel. Hiszen maga az Úr mondja: *De mégse annak örüljete, hogy a lelkek engedelmeskednek nektek*. **(7)** Legyünk szilárdan meggyőződve arról, hogy a hibákon és bűnökön kívül semmi mást nem vallhatunk magunkénak. **(8)** És inkább örülnünk kell annak, *ha különféle kísértésekbe esünk*, és ha az örök élet elnyeréséért mindenféle testi-lelki kínt és gyötrelmet szenvedünk ezen a világon.

⁴¹ **1-2:** Mt 10,16;**4:** vö. Lk 16,2 **6:** 1Pét 2,13 **7:** vö. Jn 3,5 **8:** Mt 10,32 **9:** vö. Lk 9,26 **11:** vö. Lk 9,24; Mt 25,46 **12:** Mt 5,10 **13:** Jn 15,20 **14:** vö. Mt 10,23 **15:** Mt 5,11; Lk 6,22 **16:** Lk 6,23; vö. Mt 5,12 **17:** vö. Lk 12,4 **18:** vö. Mt 10,28; Lk 12,4 **19:** Mt 24,6 **20:** Lk 21,19 **21:** Mt 10,22; 24,13

(9) Ezért mindnyájan óvakodjunk, testvéreim, minden gögtől és hiú dicsekvéstől. (10) És őrizzük meg magunkat evilág bölcsességétől és *a test okosságától*. (11) Mert a test szelleme jobban törí magát a csengő szavak után, a cselekvéssel ellenben keveset gondol, (12) s nem a lélek bensejében keresi a vallásosságot és szentséget, hanem beéri a csak külsőleg, emberi szemnek mutatkozó vallásossággal és szentséggel. (13) Az ilyen emberekről mondja az Úr: *Bizony mondom nektek, megkapták jutalmukat*. (14) Ezzel szemben az Úr Lelke azt akarja, hogy a test sanyargatott és lenézett, hitvány és megvetett legyen. (15) És alázatosságra, türelemre, egyszerűségre és a lélek tiszta, egyszerű és igazi békéjére törekszik. (16) És mindenkoron és mindenekfölött az Atya, Fiú és Szentlélek isteni félelmét, isteni bölcsességét és isteni szeretetét áhítozza.

(17) Minden jót a fölséges és hatalmas Úristennek adjunk vissza, és ismerjük el, hogy minden jó az övé; neki adjunk hálát mindenért, *akitől minden jó származik*. (18) Legyen minden a fölséges és hatalmas, igaz és egyedülvaló Istené; neki adassék és őt illesse minden tisztelet és tisztesség, minden dicséret és áldás, minden hálaadás és dicsőség, mert minden jó az övé és ő az egyedül jó.

(19) Ha tehát valahol szóval rosszat mondó vagy cselekvő, vagy Istent káromló embert látunk vagy hallunk, mi jó szóval mondjunk áldást, cselekedjük a jót és dicsérjük Istent, *aki áldott mindörökké*⁴².

18. Hogyan jöjjenek össze a miniszterek

(1) Minden miniszter évenként egyszer, Szent Mihály főangyal ünnepén, tetszés szerinti helyen káptalanra jöhet össze testvéreivel, hogy ott az Istenre vonatkozó dolgokat megbeszéljék. (2) A tengereken és a hegyeken túli részek miniszterei minden három évben egyszer, a többiek pedig minden évben jelenjenek meg a porciunkulai Szűz Mária-templom mellett Pünkösdkor tartandó káptalanon, kivéve ha a testvéri közösség minisztere vagyis szolgája másként nem intézkedik.

19. Hogy a testvérek katolikus módon éljenek

(1) Minden testvér legyen katolikus és katolikus módon éljen és beszéljen. (2) Ha valamelyikük akár szóban, akár cselekedetben el találta tért a katolikus hittől és élettől, és vonakodnék megjavulni, azt egészen ki kell taszítani testvéri közösségünkől. (3) Minden klerikust és minden szerzetest urainkul kell tekintenünk mindenben, ami a lelkek üdvösségére vonatkozik és nincs ellenére szerzetünknek; egyházi rendjüket, úgyszintén hivatalukat és egyházi tevékenységüket is tisztelnünk kell az Úrban.

20. A testvérek gyónásáról és a mi Urunk Jézus Krisztus testének és vérének vételéről

(1) Áldott testvéreim, klerikusok és laikusok egyaránt, szerzetünk pap tagjainak gyónják meg bűneiket. (2) Ha azonban ez nem lehetséges, gyónjanak meg más megbízható katolikus papnál, jól tudván, hogy bármely katolikus paptól nyernek penitenciát és feloldozást bűneiktől, ha a feladott penitenciát alázatosan és hittel igyekeznek elvégezni, minden kétséget kizáró módon fel lesznek oldozva. (3) Ha pedig az adott időben nem tudnak paphoz jutni, gyónjanak meg valamelyik testvérünknek Szent Jakab apostol mondása szerint: *Valljátok meg egymásnak bűneiteket*. (4) Viszont ilyenkor se mulasszák el, hogy paphoz forduljanak,

⁴² 6: Lk 10,20 8: vö. Jak 1,2 10: Róm 8,6 13: Mt 6,2 17: vö. a régi misszálé Húsvét 5. vas. oratiója 18: vö. Lk 18,19 19: vö. Róm 12,21; 1,25

mivel a kötés és oldás hatalma egyedül a papoknak adatott meg. **(5)** Miután így megbánták és meggyónták bűneiket, nagy alázattal és tisztelettel járuljanak a mi Urunk Jézus Krisztus testének és vérének vételéhez, emlékeztvén arra, amit az Úr mond: *Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, annak örök élete van.* **(6)** És: *Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre*⁴³.

21. Arról a dicséretről és buzdításról, melyet használhatnak a testvérek

(1) Ezt vagy ilyen buzdítást és dicsőítést tarthat minden testvérem, ha úgy tetszik, hirdetheti is az Úr áldásával az emberek között:

(2) Féljétek és tiszteljétek,
dicsőítsétek és áldjátok,
adjatok hálát és imádjatok
az Urat, a háromságos és egy mindenható Istent,
az Atyát és Fiút és Szentlelket,
mindeneknek teremtőjét.

(3) Tartsatok bűnbánatot,
teremjétek a bűnbánat méltó gyümölcseit,
mert hamar meghalunk.

(4) *Adjatok és adatik nektek.*

(5) *Bocsássatok meg és nektek is megbocsáttatik.*

(6) És ha nem bocsátjátok meg az embereknek bűneiket, nektek sem bocsátja meg az Úr a ti bűneiteket.

Valljátok meg összes bűnötöket.

(7) Boldogok, akik bűnbánatot tartva hálnak meg, mert a mennyek országába jutnak.

(8) Jaj azoknak, akik bűnbánat nélkül hálnak meg,
mert az *ördög fia*i lesznek,
kinek tetteit cselekszik,
és az *örök tűzre* mennek⁴⁴.

(9) Óvakodjatok és tartózkodjatok minden rossztól,
és maradjatok állhatatosak mindvégig a jóban.

22. A testvérek megintéséről

(1) Mindnyájan szívleljük meg, testvéreim, amit az Úr mond: *Szeressétek ellenségeiteket és tegyetek jót azokkal, akik gyűlölnék titeket.* **(2)** Mert a mi Urunk Jézus Krisztus is, kinek nyomdokait követnünk kell, barátjának szólította árulóját és önként adta át magát keresztrefeszítőinek. **(3)** Tehát nekünk is barátaink mindazok, akik igazságtalanul szomorúságot és aggodást, megszegyenítést és jogtalanságot, fájdalmakat és kínokat, vértanúságot és halált okoznak. **(4)** Mindezeket nagyon kell szeretnünk, mert éppen azzal, amit okoznak nekünk, nyerjük el az örök életet.

(5) Testünket ellenben gyűlölnünk kell hibáival és vétkeivel, mert lám az ördög a test szerint való éléssel igyekszik megfosztani bennünket a mi Urunk Jézus Krisztus szerelmétől és az örök élettől, s végül magával egyetemben mindenestől a pokolba süllyeszteni. **(6)** Hiszen mi saját hibánkból vagyunk romlottak, származásunk és a jóval ellenkezők, viszont a rosszra hajlamosak és készségesek, miként az Úr mondja az evangéliumban: **(7)** A szívből erednek és származnak a rossz gondolatok, házasságtörések, paráznaságok, gyilkosságok,

⁴³ **3:** Jak 5,16 **5:** vö. Jn 6,54 **6:** Lk 22,19

⁴⁴ **2:** 1Tessz 5,18 **3:** vö. Mt 3,2; vö. Lk 3,8 **4:** Lk 6,38 **5:** vö. Lk 6,37 **6:** Mt 6,14; Mk 11,25; vö. Jak 5,16 **8:** vö. Jn 8,41; Mt 18,8; 25,41

lopások, kapzsiság, gonoszságok, csalárdság, kicsapongás, gonosz tekintet, hamis tanulás, káromlások, kevélység. **(8)** *Mindezek a rossz dolgok belülről, az ember szívéből származnak és ezek mocskolják be az embert.*

(9) Most azonban, hogy elhagytuk a világot, nincs más tennivalónk, mint követni az Úr akaratát és neki tetszésére lenni. **(10)** Nagyon vigyázzunk, nehogy olyanok legyünk, mint az út mentén fekvő föld: köves és tövises, miként az Úr mondja az evangéliumban: **(11)** *a mag az Isten igéje. (12) Ami az útfélre esett és eltapostatott, azokat jelenti, akik hallgatják az igét, de nem értik meg; (13) és azonnal eljön az ördög és elragadja, ami szívébe vettetett és kiveszi az igét a szívéből, nehogy hívének üdvözüljenek. (14) Ami pedig a köves talajra hullott, azok, akik, midőn hallják az igét, mindjárt örömmel fogadják azt. (15) Mikor azonban az ige miatt szorongatás és üldözés támad, tüstént megbotránkoznak, mert nincsen bennük gyökere, hanem csak a pillanatnak élnek: egy ideig hisznek és a kísértés idején elpártolnak. (16) Ami pedig a tövises közé esett, azokat jelenti, akik hallgatják Isten igéjét, de az élet gondjai, a világ viszontagságai, a gazdagság csalárdságai és a rendetlen kívánságok elfojtják bennük az igét s így az gyümölcstelenné válik. (17) Ami pedig jó földbe esett, azok, akik tiszta és jó szívvel hallgatván az igét, megértik és megtartják azt magukban, és gyümölcsöt hoznak állhatatosságban. (18) Éppen ezért, testvéreim, miként az Úr mondja: Hagyjuk a holtakra eltemetni halottaikat. (19) És nagyon óvakodjunk a sátán gonoszságától és agyafúrtságától, mivel minden eszközzel meg akarja akadályozni, hogy az ember Isten felé fordítsa elméjét és szívét. (20) Ezért körüljár és hol valami jutalom, hol meg segítség ürügyén magának iparkodik megkeríteni az ember szívét, az Úr igéjét és parancsait ki akarja törölni emlékezetéből és meg akarja fojtani benne. Azon mesterkedik, hogy világi ügyekkel és gondokkal elvakítsa az ember szívét és hajlékot készítsen benne magának. Mint ahogyan az Úr mondja: **(21)** *Mikor a tisztátalan lélek kimegy az emberből, száraz, vízeten helyeken jár, nyugalmat keresve, (22) de nem talál. Akkor így szól: visszatérek hajlékomba, ahonnét kijöttem. (23) És eljövén üresen találja azt, kisöpörve és felékesítve. (24) És elmegy és magához vesz hét más lelket, magánál gonoszabbat, és bemenvén, ott laknak. És ennek az embernek utóbi dolga rosszabb az előbbinél⁴⁵.**

(25) Nagyon vigyázzunk tehát, testvéreim, valamennyien, nehogy valami jutalom, munka vagy segítség ürügyén elveszítsük, vagy az Úrtól elfordítsuk elménket és szívünket. **(26)** Tehát szent szeretettel - mely maga az Isten - kérve kérem összes testvéreimet, a minisztereket éppúgy, mint a többieket, hogy elhárítva minden akadályt és félretéve minden gondot és aggodást, amennyire csak tudják, tiszta szívvel és tiszta lélekkel szolgálják, szeressék, imádják és tiszteljék az Úristent, mert ő mindenekfölött ezt kívánja tőlünk. **(27)** Készítsünk tehát neki ott mindig *hajlékot és tartózkodási helyet*, mert ő a mindenható Úristen, Atya, Fiú és Szentlélek. Ő mondja: *Virrasszatok és imádkozzatok szüntelen, hogy méltók legyetek elkerülni mindazt a rosszat, ami elkövetkezendő, és az Emberfia elé állni. (28) És mikor imádságra felálltok, ezt mondjátok: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben. (29) És imádjuk őt tiszta szívvel, mert mindenkor imádkozni kell és nem szabad abba belefáradni. (30) Mert az Atya is ilyen imádókat keres magának. (31) Lélek az Isten, és akik őt imádják, lélekben és igazságban kell imádniuk. (32) Hozzá kell menekülnünk, mint lelkünk pásztorához és püspökéhez, aki ezt mondja magáról: Én vagyok a jó pásztor, ki legeltetem juhaimat és életemet adom juhaimért. (33) Ti pedig mindnyájan testvérek vagytok. (34) És ne hívjatok senkit Atyátoknak a földön, mert egy a ti Atyátok, aki a mennyekben van. (35) Mesternek se hívassátok magatokat, mert egy a ti mesteretek, ki a mennyekben van. (36) Ha énbennem*

⁴⁵ **1:** vö. Mt 5,44 **8:** vö. Mk 7,23; Mt 15,20 **11:** Lk 8,11 **12:** vö. Lk 8,5; 8,12; Mt 13,19 **13:** Mt 4,15; Lk 8,12; Mt 13,19; Mk 4,15; Lk 8,12 **14:** vö. Mt 13,20; Mt 13,22; Mk 4,19 **15:** Mt 13,21; vö. Mk 4,17; Lk 8,13 **16:** Lk 8,14; vö. Mk 4,18; Mt 13,22; Mk 4,19 **17:** Lk 8,15; Mt 13,23 **18:** Mt 8,22 **21:** Mt 12,43 **22:** Lk 11,24; Mt 12,44 **24:** vö. Lk 11,26

maradtok, és az én ígéim bennetek maradnak, kérjétek, amit csak akartok, és megkapjátok. **(37)** Ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük. **(38)** Íme, én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig. **(39)** Az ígék, melyeket szólottam nektek, lélek és élet. **(40)** Én vagy az út, az igazság és az élet⁴⁶.

(41) Tartsuk tehát magunkat az ő ígéihez, életéhez, tanításához és szent evangéliumához. Mert íme ő méltóztatott kérni érettünk az Atyát és kinyilatkoztatni nekünk az ő nevét, mondván: *Atyám, dicsőítsd meg Fiadat, hogy Fiad is megdicsőítsen téged.* **(42)** Atyám, megismertetem nevedet az emberekkel, kiket nekem adtál; mert az ígéket, melyeket nekem adtál, átadtam nekik, és ők elfogadták és megismerték az igazságot, hogy tőled jöttem ki, és elhitték, hogy te küldöttél engem. **(43)** Én őértük könyörgök, nem a világért, **(44)** hanem azokért, kiket nekem adtál; mert ők a tieid, és az enyémeik mind a tieid. **(45)** Szent Atyám, tartsd meg őket a te nevedben, kiket nekem adtál, hogy ők egy legyenek, mint mi. **(46)** Ezeket beszélem a világon, hogy örömöm bennük legyen. **(47)** Én a te szavadat közöltem velük: és a világ gyűlölte őket, mert nem a világból valók, amint én sem vagyok a világból. **(48)** Nem kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól. **(49)** Tedd csodálatossá őket az igazságban. **(50)** A te szavad igazság. **(51)** Amint te küldöttél engem a világba, úgy küldöttem én is őket a világba. **(52)** És én őértük szentelem magamat, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban. **(53)** De nem csupán őértük könyörgök, hanem azokért is, akik az ő szavukra hinni fognak én bennem, hogy mindnyájan egy legyenek, és így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem, és szeretted őket, mint ahogy engem is szerettél. **(54)** És én majd megismertetem velük a te nevedet, hogy a szeretet, mellyel engem szerettél, bennük legyen, és én őbennük. **(55)** Atyám, akiket nekem adtál, akarom, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek. hogy lássák országodban dicsőségedet⁴⁷. Amen.

23. Imádság, dicséret és hálaadás

(1) Mindenható, szentséges, magasságos és fölséges Istenünk, *szent és igazságos Atya, égnek és földnek Ura* és királya, hálát adunk neked önmagadért, mivel szent akaratedből és a Szentlélekkel egyetlen Fiad által megteremtettél minden szellemi és anyagi létezőt és bennünket is *képedre és hasonlatosságodra* teremtve a *paradicsomba helyeztél*⁴⁸.

(2) Mi pedig saját hibánkból elbuktunk.

(3) És hálát adunk neked azért is, mert, miként Szent Fiad által megteremtettél bennünket, azonképpen szent szeretettel, *mellyel szerettél* bennünket, lehetővé tette⁴⁹ hogy az igaz Isten és igaz ember a dicsőséges és boldogságos mindenkor Szűz Máriától megszülessék, s bennünket keresztyével, vérehullásával és halálával a rabságból kiváltson.

(4) És hálát adunk neked azért is, mert egyazon Fiad ismét el fog jönni fölségének teljes dicsőségében, hogy az átkozottakat, akik nem tartottak bünbánatot és nem ismertek téged, az örök tűzre küldje, azokhoz ellenben, akik megismertek és imádtak téged és bünbánatban szolgáltak neked, így szóljon: *Gyertek, Atyám áldottai, és vegyétek az országot, mely nektek készítettett a világ kezdetétől.*⁵⁰

(5) Mivel azonban valamennyien szánalomra méltók és bűnösök vagyunk, és így méltatlanok arra, hogy nevedet kiejtsük, alázattal kérünk, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus, a

⁴⁶ **27:** vö. Jn 14,23; vö. Jn 14,23; Lk 21,36 **28:** Lk 21,36; Mk 11,25; Lk 11,2; Mt 6,9 **29:** Lk 18,1 **31:** vö. Jn 4,23-24 **32:** 1Pét 2,25 **35:** vö. Mt 23,8-10 **36:** Jn 15,7 **37:** Mt 18,20 **38:** Mt 28,20 **40:** Jn 14,6;

⁴⁷ **41:** Jn 12,28a;17,1b **42:** Jn 17,6 **44:** Jn 17,8-10 **45:** Jn 17,11b **48:** Jn 17,13b-15 **53:** vö. Jn 17,17-20; 17-23 **54:** vö. Jn 17,26 **55:** Jn 17,24

⁴⁸ **1:** Jn 17,11; vö. Mt 11,25; Ter 1,26; 2,15

⁴⁹ vö. Jn 17,26

⁵⁰ vö. Mt 25,34

te szerelmes Fiad, kiben neked kedved telt,⁵¹ a Vigasztaló Szentlélekkel együtt adjon neked hálát mindenért, úgy ahogyan neked és nekik legjobban tetszik, ő, aki neked mindig elég, s aki által annyit tettél értünk. Alleluja.

(6) A dicsőséges Atyát, a boldogságos mindenkor Szűz Máriát, Szent Mihályt, Gábort és Ráfaelét és a boldogok, szeráfok, kerubok, trónusok, uralmak, fejedelemségek, hatalmasságok,⁵² erősségek, angyalok és főangyalok minden karát, Keresztelő Jánost, János evangélistát, Pétert és Pált, és a boldog pátriárkákat, prófétákat, Aprószenteket, apostolokat, evangélistákat, tanítványokat, vértanúkat, hitvallókat, szüzeket, boldog Illést és Hénokot és minden szentet, akik valaha éltek, voltak és jelenleg élnek, szintén alázattal kérjük a te szerelmedre, hogy a te tetszésednek megfelelően adjanak hálát mindenért tenéked, hatalmas, igaz, örök és élő Istennek a te Fiaddal, a mi Urunk Jézus Krisztussal és a Vigasztaló Szentlélekkel *mindörökkön örökké*⁵³. Amen. Alleluja.

(7) És mindazokat, akik a katolikus és apostoli Egyházon belül óhajtanak szolgálni az Úristennek, az alábbi rendeket: papokat, diakónusokat, szubdiakónusokat, gyertyavivőket, ördögűzőket, felolvasókat, ajtónállókat és a klerikusokat, mind a szerzeteseket és szerzetesnőket, valamennyi megtértet és gyermeket, szegényeket és szűkölködőket, királyokat és fejedelmeket, munkásokat és földműveseket, szolgálókat és urakat, mind a szüzeket, megtartóztatókat és férjes asszonyokat, laikusokat, férfiakat és nőket, minden kisdedet és serdülőt, ifjat és öreget, egészségeseket és betegeket, kicsinyeket és nagyokat, és minden népet, nemzetet, törzseket és nyelveket, minden nemzeteket és egyes embereket, valahányan csak élnek és élni fognak a földkereségen, alázatos esedezéssel kérjük, mind mi kisebb testvérek és *haszontalan szolgálók*,⁵⁴ hogy tartsunk ki valamennyien az igaz hitben és bűnbánatban, mert máskülönben senki sem üdvözülhet.

(8) Mindnyájan *teljes szívből, teljes lelkünkől, teljes elménkől, teljes erőfeszítéssel és bátorsággal, teljes értelmünkkel és minden erőnkől*, minden odaadásunkkal és érzésünkkel, egész bensőnkől, minden vágyunkkal és akarásunkkal szeressük az *Úristent*, aki egész testet, egész lelket és egész életet adott és ad mindannyiunknak, aki teremtett, megváltott és merő irgalomból üdvözíteni fog bennünket,⁵⁵ s aki velünk, szájalomra méltó és nyomorúságos, büdös és romlott, hálátlan és rossz emberekkel minden jót tett és tesz.

(9) Azért hát semmi mást ne kívánjunk, semmi mást ne akarjunk, és semmi másban tetszésünket és gyönyörűségünket ne találjuk, mint a mi Teremtőnkben, Megváltónkban és Üdvözítőnkben, az egyedül igaz Istenben, aki a jónak teljessége és összessége, egészen jó, igaz és legfőbb jó, aki *egyedül jó*, kegyes és szelíd, kedves és édes,⁵⁶ aki egyedül szent, igazságos, igaz, szent és egyenes, aki egyedül jóságos, bűn nélkül való, és tiszta, s akitől, aki által és akiben van minden bűnbocsánat, minden kegyelem és az összes bűnbánók, megigazultak és a mennyben együtt örvendező boldogok minden dicsősége.

(10) Tehát semmi se akadályozzon, semmi se szakítson el és semmi se válasszon el tőle bennünket.

(11) Mindnyájan, mindenütt, minden helyen, minden órában és minden időben, mindennap és szüntelenül higgyünk igazán és alázatosan, zárjuk szívünkbe és szeressük, tiszteljük, imádjuk, szolgáljuk, dicsérvük és áldjuk, dicsőítsük és mindenek fölé helyezzük, magasztaljuk és hálát adjunk a fölséges és hatalmas, örök Istennek, a háromságnak és egységnek, az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek, mindenek Teremtőjének, a benne hívők

⁵¹ vö. Mt 17,5

⁵² vö. Kol 1,15

⁵³ Jel 9,13

⁵⁴ vö. Jel 7,9; Lk 17,10

⁵⁵ vö. Mk 12,30; vö. Mt 12,33; vö. Lk 10,27; Mk 12,30; vö. Tób 13,5

⁵⁶ vö. Lk 18,19

és remélők és az őt szeretők Üdvözítőjének, aki kezdet és vég nélkül való, változhatatlan, láthatatlan, kibeszélhetetlen, kimondhatatlan, megfoghatatlan, kifürkészhetetlen, áldott, dicséretes, dicsőséges, magasztalásra méltó, fölséges, magasságbeli, édes, szeretetre méltó, gyönyörűséges, és egészen kívánatos, mindörökké. Amen.

24. Záradék

(1) Az Úr nevében! Kérem összes testvéreimet, hogy tanulják meg és idézzék gyakran emlékezetükbe mindannak tartalmát és értelmét, ami ebben az életmódban lelkünk üdvösségére meg van írva. (2) És könyörögve kérem Istent, hogy ő is, aki mindenható, három és egy, áldja meg mindazokat, akik tanítják, tanulják, magukkal hordják, emlékezetükben felidéznek, vagy mindezeket cselekszik, valahányszor ismétlik és teszik, ami itt üdvösségünkre meg van írva. (3) Lábukat csókolva kérem valamennyiüket, hogy mindezt nagyon szeressék, őrizzék és biztos helyre tegyék. (4) A mindenható Isten és a pápa úr részéről, és az engedelmesség nevében én, Ferenc testvér, szigorúan megparancsolom és meghagyom, hogy abból, ami ebben az életmódban megíratott, senki semmit el ne hagyjon, se hozzá ne adjon⁵⁷, és hogy a testvéreknek semmi más regulájuk ne legyen.

(5) Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek, miképpen kezdetben, most és mindörökké, amen.

⁵⁷ vö. MTörv 4,2; 12,32

A megerősített Regula

(REGULA BULLATA, 2Reg)

III. Honoriusz pápa 1223-ban adta ki az alábbi bullát, mely a regula szövegét tartalmazza. Eredetijét az assisi Sacro Conventóban őrzik. A Ferences Rendben ezt a Regulát és a Végrendeletet péntekenként olvassák. A regulának ez a formája is Ferenc és a testvérek közös munkájának gyümölcse, mely a Római Kúria szempontjainak is megfelel. Ferenc egyik „kézjegye”, hogy a testvérek közösségét nem „rendnek” (ordo), hanem „testvériségnek” (fraternitas) nevezi. Mégsem pusztán jogi dokumentum, inkább Ferenc buzdítása az evangéliumi életre.

[Honoriusz püspök, Isten szolgáinak szolgálja, szeretett fiainak, Ferenc testvérnek és a Kisebb Testvérek Rendjébe tartozó minden testvérnek köszöntését és apostoli áldását küldi.

Helyeselni szokta (Solet annuere) az Apostoli Szentszék a jámbor szándékot és a hozzá folyamodók illő kívánságait jóakarató pártfogásában részesíti. Ezért, szeretett fiaim az Úrban, jámbor kéréseket figyelembe vesszük és rendeteknek itt közölt és elődünktől, a boldog emlékű Ince pápától jóváhagyott Reguláját apostoli tekintélyünkkel számotokra megerősítjük és jelen iratunkkal védelmünkbe vesszük. A Regula ez:]

1. Az Úr nevében!

Kezdődik a kisebb testvérek élete:

(1) A kisebb testvérek regulája és élete ez: kövessék a mi Urunk Jézus Krisztus szent evangéliumát és éljenek engedelmséggben, tulajdon nélkül és tisztaságban. Ferenc testvér engedelmséget és hódolatot ígér Honoriusz pápa úrnak és törvényes utódainak, valamint a római Szentegyháznak. A többi testvér pedig Ferenc testvérnek és utódainak tartozik engedelmséggel.

2. Azokról, akik fel akarják venni ezt az életformát, és felvételük rendjéről

(1) Ha valaki fel akarja venni ezt az életformát és testvéreinkhez fordul eligazításért, küldjék miniszter provinciálisukhoz, akinek egyedül áll jogában új testvéreket felvenni. (2) A miniszterek pedig szorgalmasan kérdezzék ki őket a katolikus hitből és az egyház szentségeiről. (3) És ha mindezt hiszik és készek hűségesen megvallani és mindhalálig szilárdan megtartani, (4) és ha nincs feleségük, vagy ha van, már előbb kolostorba vonult vagy önmegtartóztatást fogadott és férjét a megyéspüspök engedélyével elbocsátotta, és ha felesége olyan korban van, mely kizár minden gyanút, (5) adják eléjük a szent evangélium szavait, hogy menjenek és adják el mindenüket és azokat igyekezzenek a szegények közt szétosztani. (6) Ha ezt nem tehetik, a jóakarát is elegendő. (7) És óvakodjanak a testvérek és miniszterei, hogy bele ne ártsák magukat anyagi ügyeiknek intézésébe, úgyhogy azok szabadon tehessék dolgaikkal, amit az Úr sugall nekik. (8) Ha mégis tanácsot kérnek, a minisztereknek jogukban áll istenfélő emberekhez utasítani őket, hogy azok tanácsával osszák szét javaikat a szegények között. (9) Ezután adják ki nekik a jelöltek ruháját, nevezetesen két csuklyanélküli habitust, övet, alsóruhát és az övig érő kaparót, (10) kivéve ha miniszterük mást lát Isten szerint valónak. (11) A próbaév leteltével fogadják fel őket az engedelmségre, ígéretüket véve, hogy életük végéig megtartják ezt az életet és regulát. (12) A pápa úr parancsa szerint semmi körülmények közt nem szabad ebből a szerzetből kilépniük, (13) mert a szent evangélium szerint *Aki az eke szarvára teszi kezét és hátranéz,*

*nem alkalmas az Isten országára*⁵⁸. **(14)** És azoknak, akik már engedelmességet fogadtak, egy habitusuk legyen csuklyával és egy másik, ha akarják, de csuklya nélkül. **(15)** És szükség esetén cipőt is hordhatnak. **(16)** És minden testvér szegényes ruhát hordjon, melyet Isten áldásával megfoltozhat daróccal vagy más anyaggal. **(17)** Intem és figyelmeztetem őket, hogy ne nézzék le és ne ítéljék el azokat az embereket, akiket lágy és színes ruhákba öltözködve látnak, se azokat, akik finom ételekkel és italokkal élnek, hanem inkább ki-ki magát ítélje meg és vesse meg.

3. A zsolozsmáról és a böjtről, és arról, hogyan járjanak a testvérek szerte a világban

(1) A klerikusok a római Szentegyház szokása szerint végezzék a zsolozsmát a zsoltaóroskönyv kivételével, **(2)** ezért lehet breviáriumuk. **(3)** A laikusok Matutinumra mondjanak 24 *Miatyánkot*, Laudesre 5-öt, a Prima, Sexta és Nona imaórában 7-et, Vecsernyére 12-t, Kompletóriumra 7-et, **(4)** és imádkozzanak a megholtakért. **(5)** És böjtöljenek Mindenszentek ünnepétől az Úr Születéséig. **(6)** Akik önszántukból megtartják azt a szent böjtöt, mely Vízkereszttel kezdődik és megszakítás nélkül negyven napig tart, s melyet az Úr is megszentelt böjtölésével, áldottak legyenek az Úrtól, akik pedig erre nem vállalkoznak, nem kötelezhetők rá. **(7)** A másik negyven napot ellenben, mely az Úr Föltámadásáig tart, mindenki böjtölje végig. **(8)** Más időben nem kötelesek böjtölni, kivéve a pénteket. **(9)** Nyilvánvaló szükség esetén pedig egyáltalán nincsenek testi böjtire kötelezve a testvérek.

(10) Figyelmeztetem, intem és buzdítom testvéreimet az Úr Jézus Krisztusban, hogy, mikor a világban járnak, ne civódjanak, se szóharcot ne folytassanak, se másokat meg ne ítéljenek; **(11)** hanem legyenek szelídek, békességszerzők és szerények; kedvesek és alázatosak, s nyíltan szóljanak mindenkihez, ahogyan illik. **(12)** És ne lovagoljanak, csak ha nyilvánvaló szükség, vagy betegség kényszeríti őket. **(13)** *Ha valamilyen házba bemennek, először ezt mondják: Békesség e háznak.* **(14)** És a szent evangélium szerint minden ételből ehetnek, amit eléjük tesznek⁵⁹.

4. Hogy pénzt ne fogadjanak el a testvérek

(1) Szigorúan megparancsolom az összes testvérnek, hogy semmiképpen se fogadjanak el dénárokat vagy pénzt se közvetlenül, se közvetítő személy útján. **(2)** Mégis, a betegek szükségleteiről és a többi testvér ruházatáról csak a miniszterek vagyis örök gondoskodjanak, a hely, az évszak és a hidegebb vidékek szerint, a rend lelki barátai útján, ahogy a szükség miatt jónak látják; **(3)** mindig ügyelve arra, hogy dénárokat vagy pénzt, mint mondtuk, ne fogadjanak el.

5. A dolgozás módjáról

(1) Azok a testvérek, akiknek az Úr megadta a munka kegyelmét, dolgozzanak hűségesen és odaadással, **(2)** úgy, hogy távol tartva a lélek ellenségét, a henyélést, ne oltsák ki magukban a szent imádság és áhítat szellemét, amit minden más földi dolognak csak szolgálnia szabad. **(3)** Munkájuk ellenértékéért fogadják el, ami szükséges a maguk és testvéreik ellátására, dénárok és pénz kivételével, **(4)** és ezt alázatosan tegyék, ahogy Isten szolgálóihoz és a szent szegénység követőihez illik.

⁵⁸ **5:** vö. Mt 19,21 párh. **13:** Lk 9,62

⁵⁹ **6:** vö. Mt 4,2 **10:** vö. 2Tim 2,14 **13:** vö. Lk 10,5 **14:** vö. Lk 10,8

6. Hogy a testvérek semmit se sajátítsanak ki, az alamizsnagyűjtésről és a beteg testvérekről

(1) A testvérek semmit se sajátítsanak ki, se házat, se földet, se más egyebet. (2) És mint zarándokok és jövevények, akik szegénységben és alázatosságban szolgálnak e világon az Úrnak, menjenek bizalommal alamizsnát gyűjteni, (3) és nem kell szégyenkezniük, mert az Úr is szegénnyé lett értünk ezen a földön. (4) A fönséges szegénységnek ez a magassága avatott titeket, kedves testvéreim, a mennyek országának örökösivé és királyává, földi kincsekben szegénnyé tett, s erényekben magasra emelt. (5) Ez legyen a ti *osztályrészetek*, mely elvezet *az élők földjére*. (6) Ha ehhez teljes mértékben ragaszkodtok, szeretett testvéreim, a mi Urunk Jézus Krisztus nevéért az égvilágon semmi mást nem kívántok birtokolni. (7) És bárhol tartózkodnak, vagy találkoznak a testvérek, mutassák meg, hogy egy családból valók. (8) És egyik a másiknak bizalommal tárja fel baját, mert, ha az anya táplálja és szereti test szerinti fiát, milyen gondos szeretettel kell kinek-kinek szeretnie lélek szerinti testvérét. (9) És ha valaki megbetegszik közülük, a többi testvér úgy szolgáljon neki, ahogy kívánná, hogy neki szolgáljanak⁶⁰.

7. A vétkező testvérekre kirovandó penitenciáról

(1) Ha valamelyik testvér az ellenség incselkedéséből halálos bűnbe esik, olyan vétkek esetében, melyek alól a testvérek közt hozott határozatok értelmében egyedül a miniszter provinciálisnak áll jogában feloldozni, köteles haladék nélkül hozzá fordulni, amilyen gyorsan csak teheti. (2) A miniszterek pedig, ha papok, irgalommal szabjanak ki rájuk penitenciát; ha pedig nem papok, a rend egy másik papja útján róják ki úgy, ahogyan Isten nevében legjobbnak látják. (3) És vigyázniuk kell, hogy más bűne miatt haragra ne gerjedjenek, se fel ne induljanak, mert a harag és a felindulás bennük is, másokban is akadályozza a szeretetet.

8. A testvéri közösség miniszter generálisának megválasztásáról és a pünkösdi káptalanról

(1) Az összes testvér közül egy legyen mindig az egész testvéri közösség miniszter generálisa vagyis szolgája, és mindenben szigorú engedelmességgel tartozzanak neki. (2) Távozása után a miniszter provinciálisok vagyis örök válasszák meg utódját a pünkösdi káptalanon, melyen a miniszter provinciálisok mindig kötelesek megjelenni, akárhová hívja össze a miniszter generális. (3) És a káptalant három évenként, esetleg hosszabb, vagy rövidebb időközönként tartásuk meg, ahogyan az említett miniszter generális elrendeli. (4) Ha a miniszter provinciálisok vagyis örök összessége valaha úgy látná, hogy az említett miniszter generális nem alkalmas többé a testvérek szolgálatára és közös javának munkálására, a nevezett testvérek, akiket a választás joga megillet, kötelesek az Úr nevében újat választani. (5) A pünkösdi káptalan után a miniszter provinciálisok vagyis örök, ha akarják és jónak látják, az év leforgása alatt őrsegüknek tagjait hívják össze káptalanra.

9. A prédikátorokról

⁶⁰ 2: vö. 1Pét 2,11 3: vö. 2Kor 8,9 4: vö. Jak 2,5 5: vö. Zs 141,6 8: vö. 1Tessz 2,7 9: vö. Mt 7,12

(1) A testvérek ne prédikáljanak olyan püspök egyházmegyéjében, aki ezt megtiltotta nekik. (2) És általában addig senki se merjen a népnek prédikálni, amíg a testvéri közösség miniszter generálisa meg nem vizsgálta, jóvá nem hagyta és a prédikátori tisztre kifejezett megbízást nem adott neki. (3) Arra is intem és buzdítom testvéreimet, hogy prédikációjukban legyen *kipróbált és megtisztított* a beszédük, a nép hasznára és épülésére, (4) és rövid beszédben hirdessék nekik a bűnöket és erényeket, a büntetést és a dicsőséget; *mert rövid szót mondott az Úr is a földön*⁶¹.

10. A testvérek figyelmeztetéséről és megfeddéséről

(1) Azok a testvérek, akik a többiek miniszterei vagyis szolgálai, látogassák és figyelmeztessék testvéreiket, alázatosan és szeretettel feddjék meg őket, és semmi olyat ne parancsoljanak nekik, ami ellentétes lelkiismeretükkel vagy regulánkkal. (2) Azok a testvérek viszont, akik alárendeltjeik, tartsák mindig szem előtt, hogy Istenért lemondtak saját akaratukról. (3) Ezért szigorúan megparancsolom nekik, hogy mindabban engedelmeskedjenek minisztereiknek, aminek megtartását az Úrnak ígérték és ami nem ellenkezik lelkiismeretükkel és regulánkkal. (4) És, bárhol is vannak a testvérek és úgy látják és úgy vélik, hogy nem tudják a regulát lelkileg megtartani, miniszterükhöz kell és szabad is fordulniuk. (5) A miniszterek pedig szeretettel és jósággal fogadják őket és olyan szívélyesen bánjanak velük, hogy azok úgy merjenek hozzájuk szólni és velük érintkezni, mint az urak szoktak szolgálikkal, (6) mert úgy kell lennie, hogy a miniszterek minden testvér szolgálai legyenek. (7) A testvéreket pedig intem és buzdítom az Úr Jézus Krisztusban, hogy óvakodjanak *minden* felfuvalkodottságtól, hiú dicsekvéstől, irigységtől, *fősvénységtől*, e világ gondjától és aggodásától, megszólástól és zúgolódástól. A tudományban járatlanok ne törjék magukat tudományok után, (8) hanem ügyeljenek, hogy mindenekfölött vágyakozniuk kell az Úr lelkének és szent működésének birtoklására, (9) hozzá mindig tiszta szívvel imádkozni, alázatosságot, az üldözésben és betegségben béketűrést tanusítani és (10) szeretni azokat, akik üldöznek, dorgálnak és vádolnak bennünket, mert az Úr mondja: *Szeressétek ellenségeiteket és imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóitokért.* (11) *Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa.* (12) *Aki pedig mindvégig állhatatos marad, az üdvözüül*⁶².

11. Hogy a testvérek ne lépjenek be szerzetesnők monostorába

(1) Szigorúan megparancsolom valamennyi testvérnek, hogy ne tartson asszonyokkal gyanús kapcsolatot vagy tanácskozást, (2) és ne menjen be apácázárdába, kivéve azokat, akinek az Apostoli Szentszéktől erre külön engedélyük van. (3) És ne legyenek komái se férfiaknak, se nőknek, nehogy ebből botrány támadjon a testvérek között vagy a testvérekkel kapcsolatban.

12. Azokról, akik a szaracénok vagy más hitetlenek közé mennek

(1) Aki a testvérek közül isteni sugallatra a szaracénok vagy más hitetlenek közé akar menni, kérjen erre engedélyt miniszter provinciálisától. (2) A miniszterek pedig senki másnak ne adjanak engedélyt, csak azoknak, akiket elküldésre alkalmasnak látnak. (3) Ezenfelül az engedelmesség nevében megparancsolom a minisztereknek, hogy a római Szentegyház

⁶¹ 3: vö. Zs 11,7; 17,31 4: vö. Róm 9,28

⁶² 7: vö. Lk 12,15; vö. Mt 13,22 10: vö. Mt 5,44 11: Mt 5,10 12: Mt 10,22

bíborosai közül kérjenek egyet a pápa úrtól, hogy az kormányzója, pártfogója és javítója legyen a testvéri közösségnek, **(4)** s így mindenkor alárendeltjei és alattvalói maradjunk a Szentegyháznak, állhatatosak a katolikus hitben⁶³, és tartsuk meg a mi Urunk Jézus Krisztus szegénységét, alázatosságát és szent evangéliumát, amit erősen megfogadtunk.

[Senkinek sem szabad tehát ezt a megerősítő iratunkat megsértenie, vagy annak vakmerő szándékkal ellenszegülnie. Ha valaki ezt mégis megkísérelné, a mindenható Istennek és apostolainak, Szent Péternek és Pálnak haragját vonja magára. Kelt Lateránban, pápaságunk nyolcadik évében november huszonkilencedikén.]

⁶³ vö. Kol 1,23

A remeteségeknek adott Regula

(REGULA PRO EREMITORIIS DATA, RegR)

Ezzel a regulával a remeteéletről alkotott eredeti ferenci felfogás maradt ránk. Egyedüllét és testvéri élet, külső keretek és egyéni szabadság összhangját akarja biztosítani. Nem tekinthetjük külön regulának a remeteségek számára, hanem inkább az előbbi regula alkalmazó kiegészítése.

(1) Akik szerzetesként akarnak remeteségben élni, hárman, vagy legfeljebb négyen legyenek együtt; közülük kettő legyen az édesanya, és legyen nekik két, vagy legalább egy fiuk. **(2)** A két édesanya Márta életét utánozza, a két fiú pedig Máriáét; és elzárt helyen lakjanak, mindegyik külön kis cellában, melyben ki-ki imádkozzék és aludjék. **(3)** Mindjárt napnyugta után mindig mondják el az aznapi Kompletóriumot; és igyekezzenek megtartani a csendet, a napi imaórákat mondják el és Matutinumra keljenek fel; *mindenekelőtt* pedig keressék *az Isten országát és annak igazságát*⁶⁴. **(4)** A Primát rendes időben mondják el, Tertia után megtörhetik a csendet, beszélhetnek egymással, s odajárulhatnak édesanyjukhoz. **(5)** És amikor jól esik nekik, szegény kis gyermekek módjára az Úristen szerelméért alamizsnát kérhetnek tőlük. **(6)** Azután mondják el a Sextát, és a Nonát; és a Vecsernyét is kellő időben mondják el. **(7)** Az elzárt helyre, ahol tartózkodnak, senkit ne engedjenek belépni, se ott étkezni. **(8)** Azok a testvérek, akik az édesanyák, gondosan tartsák magukat távol minden idegen személlyel való érintkezéstől, és miniszterük iránti engedelmességből fiaikat is tartóztassák minden idegentől, hogy így senkinek se legyen alkalma beszélni velük. **(9)** A fiúknak tehát édesanyjukon, miniszterükön vagyis örükön kívül, amennyiben az utóbbinak tetszik az Úristen áldásával meglátogatni őket, senki mással nem szabad beszélniük. **(10)** A fiúk időről-időre vegyék át bizonyos időtartamra az édesanyák szerepét úgy, ahogyan közös megbeszéléssel jónak látják elrendezni, s a fentebb mondottakat iparkodjanak gondosan és szorgalmasan megtartani.

⁶⁴ Mt 6,33

Végrendelet

(TESTAMENTUM, Végr)

Ferenc életének utolsó hónapjaiban, 1226 szeptemberében-októberében keletkezett. Talán egyik írását sem vizsgálták, kommentálták és értelmezték annyit, mint ezt, bár éppen ettől akart Ferenc minden glosszát távol tartani. Az első század rendtörténete nem érhető nélküle. Bár a 34. versben szerepel a „végrendelet” (testamentum) szó, sokan úgy akarták értelmezni, mint „parancsolatot” (mandatum). IX. Gergely ezt igazítja helyre. Ferenc az ő eredeti szándékát akarja élete végén újra megfogalmazni. A 4. versben szereplő imádság a Szent Kereszt Zsolozsmájának egyik responzumára épül. A ferences családban két kiegészítéssel hagyományos ima lett: „Imádunk téged, legszentebb Urunk Jézus Krisztus, itt és a világon lévő minden templomodban, és áldunk téged, mert szent kereszted által megváltottad a világot”.

(1) Az Úr a következő módon mutatta meg nekem, Ferenc testvérnek, hogyan kezdjem el a bűnbánattartást: míg bűnökben éltem, nagyon keserű volt számomra a leprások látása. **(2)** És maga az Úr vezérelt közējük és én irgalmasságot cselekedtem velük. **(3)** És amikor eltávoztam tőlük, az, ami előbb keserű volt számomra, átváltozott testem és lelkem édességére. Utána egy kevés ideig még vártam, azután elhagytam a világot.

(4) És az Úr templomaiban olyan mély hitet öntött belém, hogy ilyen egyszerű szavakkal imádkoztam: **(5)** Imádunk téged, Urunk Jézus Krisztus, a világon lévő minden templomodban, és áldunk téged, mert szent kereszted által megváltottad a világot.

(6) Azután egyházi rendjükre való tekintettel olyan határtalan bizalmat adott nekem az Úr és ad szüntelenül papjai iránt, kik a római Szentegyház szabályai szerint élnek, hogy még ha üldöznének, akkor is csak hozzájuk menekülnék. **(7)** És ha akkora bölcsességgel rendelkeznek is, mint Salamon, és szegényes papokkal találkoznék a világban, akarattuk ellenére semmiképpen sem akarnék plébániájuk területén prédikálni. **(8)** És úgy akarom tisztelni, szeretni és becsülni őket és a többieket, mint uraimat. **(9)** És nem akarom észrevenni rajtuk a bűnt, mivel Isten Fiát szemlélem bennük, s ezért uraim ők. **(10)** És ezt azért teszem, mert Isten magasságbeli Fiából testi szemeimmel itt e földön semmi mást nem látok, mint szentséges testét és szentséges véré; ezt pedig ők érintik kezükkel és másoknak is ők szolgáltatják ki. **(11)** Ezért óhajtom, hogy mindenkifölött becsüljék, tiszteljék és méltó helyen őrizzék ezeket a szentséges titkokat. **(12)** Ha tehát valahol Isten szent nevét és ígét tartalmazó írást illetlen helyen találok, azonnal felemelem, és másokat is kérek, hogy emeljék fel és tegyék illő helyre azokat. **(13)** És kötelesek vagyunk tisztelni az összes teológusokat és azokat is, akik az isteni szent ígéket hirdetik, mint akik lelket és életet árasztanak felénk⁶⁵.

(14) És miután testvéreket adott mellém az Úr, senki sem mutatta meg nekem, mit kell tennem, hanem ezt ő, a Magasságbeli nyilatkoztatta ki nekem, hogy a szent Evangélium szerint kell élnem. **(15)** És kevés és egyszerű szóval írásba foglaltattam ezt, a pápa úr pedig megerősítette számomra. **(16)** És akik jöttek, hogy elfogadják ezt az életmódot, *mindazt, amijük csak volt*⁶⁶, a szegényeknek adták. És beérték kívül-belül foltozott habitussal, övvel és alsóruhával. **(17)** És nem akartunk többet birtokolni. **(18)** Mi klerikusok, a többi klerikushoz hasonlóan mondtuk a zsolozsmát, a laikusok pedig a Miatyánkot mondták. És igen-igen

⁶⁵ vö. Jn 6,64

⁶⁶ Tób 1,3 Vulg.

szívesen időztünk a templomokban. **(19)** Tanulatlan emberek voltunk, és mindenkinek alárendeltjei.

(20) És én két kezemmel dolgoztam és akarok tovább dolgozni. És határozottan kívánom, hogy a többi testvér is dolgozzon, ahogy a tisztesség megkívánja. **(21)** Akik nem tudnak dolgozni, tanuljanak meg; nem kapzsiságból, nem a munkabér megszerzéséért, hanem a példaadás kedvéért és a henyélés elkerülése végett. **(22)** És ha munkánkért nem adnák meg a bért, akkor járuljunk az Úr asztalához, vagyis ajtóról-ajtóra járva kéregessünk alamizsnát.

(23) Az Úr nyilatkoztatta ki nekem, hogy ezt a köszöntést használjuk: Az Úr adjon neked békességet!

(24) Vigyázzanak a testvérek, hogy templomokat, szegényes hajlékokat és minden épületet, melyet számukra emelnek, csak abban az esetben fogadjanak el, ha azok illenek a szent szegénységhez, melyet a regulában megígértünk. És mindig csak mint jövevények és zarándokok, vendég módjára lakjunk bennük⁶⁷. **(25)** Az engedelmisség nevében szigorúan megtiltom minden testvéremnek, hogy akár személyesen, akár mások közvetítésével kiváltságlevelet merészelve kérni a római kúriától templom vagy valamilyen hely részére, prédikáció ürügyén, vagy éppen testi üldöztetés esetén, bárhol is tartózkodnak. **(26)** És ha valahol nem fogadják be őket, menjenek más vidékre, hogy ott Isten áldásával bűnbánatot tartsanak.

(27) És feltétlenül engedelmes akarok lenni a testvéri közösség miniszter generálisának, és annak a gvárdiának, akit ő jönnek látott mellém rendelni. **(28)** Fogolyként akarok az ő kezei közt lenni, s az ő engedélye és akarata ellenére egy lépést sem kívánok tenni, sem mást cselekedni. Mert uram ő nekem. **(29)** És bár egyszerű, beteges ember vagyok, mégis kívánom, hogy állandóan mellettem legyen egy klerikus, hogy a regula előírása szerint együtt végezze velem a zsolozsmát. **(30)** A többi testvér is hasonló módon tartozik engedelmeskedni gvárdiánjának és végezni a zsolozsmát úgy, ahogyan a regula előírja. **(31)** És ha akadnának közöttük olyanok, akik nem a regula előírásainak megfelelően végzik a zsolozsmát, vagy abba újításokat akarnának belevinni, vagy pedig nem katolikus módon élnek, az ilyeneket minden testvér az engedelmisség erejénél fogva köteles, bárhol is találja őket, a legközelebbi őr elé vinni. **(32)** És az őr az engedelmisség erejénél fogva köteles éjjel-nappal erősen őriztetni a foglyot, hogy ki ne szabadulhasson kezéből, míg csak át nem adja a miniszter provinciálisnak. **(33)** És a miniszter provinciális szintén az engedelmisség erejénél fogva köteles őt megfelelő testvérekkel éjjel-nappal fogolyként őriztetni és az ostiai úr elé vinni, aki ura, védője és fenyítője az egész testvéri közösségnek.

(34) És ne mondják a testvérek: ez új regula, mert ez csak emlékeztetés, intés, buzdítás és végrendelkezés akar lenni, melyet én, a kicsiny Ferenc testvér, azért hagyok rátok, áldott testvéreimre, hogy a regulát, melyet az Úrnak megígértünk, a katolikus hitnek megfelelőbben tudjuk megtartani.

(35) És a miniszter generálisnak, valamint az összes többi miniszternek vagyis őrnek az engedelmisség nevében szigorúan tilos bármit is hozzáadni ezekhez az igékhez, vagy azokból valamit elvenni. **(36)** És kötelesek a regula mellett ezt az írást is mindig magukkal hordani. **(37)** És minden káptalanon, melyet tartanak, a regula után ezeket a szavakat is olvassák fel. **(38)** És a szent engedelmisség nevében szigorúan megtiltom összes testvéremnek, klerikusoknak és laikusoknak egyaránt, hogy akár a regulához, akár ezeke az szavakhoz magyarázatokat fűzzenek és mondják: Ezt így kell érteni. **(39)** Hanem amint az Úr megadta nekem, hogy egyszerűen és világosan elmondjam és papírra vessem a regulát és ezeket a szavakat, úgy nektek is egyszerűen és magyarázat nélkül kell értelmeznetek és szent közreműködéssel mindvégig megtartanotok azokat.

⁶⁷ vö. 1Pét 2,11

(40) És, ha valaki megtartja ezeket, a mennyben teljék be a Magasságbeli Atya áldásával, a földön pedig teljék be az ő szeretett Fiának áldásával, a Vigasztaló Szentlélekkel, az ég minden erejével és az összes szentekkel. (41) És én, kicsiny Ferenc testvér, a ti szolgátok, amennyire kitelik tőlem, kívül-belül megerősítem ezt a szentséges áldást.

A Sienában készített végrendelet

(TESTAMENTUM SENIS FACTUM, VégrS)

1226 áprilisában Sienában Ferenc olyan beteg lett, hogy testvérei kérték, fogalmazza meg utolsó akaratát. Ezt a művet a Perugiai Legenda, majd pedig a Speculum Perfectionis életrajzok őrizték meg az utókor számára, s most mint Ferenc diktált művét soroljuk eredeti írásai közé.

(1) Írd, hogy megáldom összes testvéreimet, a szerzetben élőket és az ezután következőket, egészen a világ végéig. **(2)** Mivel azonban gyöngeségem és fájdalmaim miatt nem tudok beszélni, csak röviden, ebben a három mondatban adom tudtára akaratomat minden testvéremnek. **(3)** Nevezetesen, hogy áldásom és végrendeletem emlékezetének jeléül mindig szeressék egymást; **(4)** azután mindig szeressék és őrizzék meg úrnőnket, a szent szegénységet; **(5)** és végül mindig legyenek hűségesek az Anyaszentegyház előljárói és minden klerikusa iránt és legyenek az ő alattvalóik.

Töredékek Szent Klára Regulájából

(KlReg)

1893-ban, Szent Klára holttestének exhumálásakor ruhába göngyölve megtalálták reguláját a pápai bullával, amelyben IV. Ince 1253. augusztus 9-én jóváhagyta azt. Ennek 8. fejezete tartalmazza az alábbi két töredéket, a Szent Klárának adott életformát és végakaratot.

A SZENT KLÁRÁNAK ADOTT ÉLETFORMA (FORMA VIVENDI S. CLARAE DATA)

(1) Mivel a szent evangélium szerinti tökéletes élet választásával isteni sugallatra a magasságbeli, fölséges király, a mennyei Atya leányaivá és szolgálóivá lettetek és eljegyeztétek magatokat a Szentlélekkel, **(2)** akarom, s ezennel a magam és testvéreim nevében ígérem is, hogy éppoly szeretettel fogok rólatok gondoskodni és éppoly odaadással törődök veletek, mint övelük.

A SZENT KLÁRÁHOZ ÍRT VÉGAKARAT (ULTIMA VOLUNTAS S. CLARAE SCRIPTA)

(1) Én, kicsiny Ferenc testvér, követni akarom a mi magasságbeli, fölséges Urunknak, Jézus Krisztusnak és az ő szentséges Anyjának életét és szegénységét, s ebben a szándékomban végig ki akarok tartani. **(2)** És kérlek benneteket, úrnőimet, s ezt tanácsolom nektek, hogy mindig ebben a szentséges életmódban és szegénységben éljete. **(3)** És nagyon vigyázzatok, nehogy valakinek a szavára vagy tanácsára valaha is eltérjetek tőle.

Levelek

Levél a klerikusokhoz

(EPISTOLA AD CLERICOS, LKler)

Ezt a levelet egyesek értekezésnek, mások intellemtartalomnak tartották. Balanyi az Intelmek után hozza, egy kézirat hagyomány nyomán ilyen címmel: Az Úr teste iránti tiszteletéről és az oltár tisztántartásáról. Ebben a művében Ferenc megvallja hitét és tiszteletét az eukharisztia iránt. Azonosul a IV. Lateráni zsinat (1215) szellemével. III. Honoriusz pápa a zsinat után, 1219. november 22-én adta ki Sane cum olim kezdetű levelét az eukharisztia tiszteletéről, mely visszhangzik Ferencnek ebben a levelében is. Ferenc szívesen vallja magát itt diakónusnak, és sorolja így magát is a levél címzettjei közé. Legrégebbi kézírata 1220-ból való és a subiacói bencések egyik miscelaneumban találták meg.

(1) Vegyük fontolóra mindnyájan, mi klerikusok, azt a súlyos mulasztást és tudatlanságot, melyet némelyek elkövetnek a mi Urunk Jézus Krisztus szentséges testével és vérével, és legszentebb neveivel és írott igéivel szemben, melyek megszentelik a testet. **(2)** Tudjuk, hogy mindaddig nem jöhet létre a test, míg az igével meg nem szentelik. **(3)** Márpedig a Magasságbeliből itt a földön semmi másunk nincsen, testi szemünkkel semmi mást nem látunk belőle, mint testét és véréit, továbbá neveit és igéit, mely által teremtett és a *halálból az életre*⁶⁸ megváltott bennünket. **(4)** Vegyék tehát észbe mindazok, akik szolgálják ezen szentséges titkokat, főleg azok, akik kellő áhítat nélkül szolgálják, milyen elhanyagoltak a kelyhek, a korporálék és vászonkendők, melyekben az ő testét és véréit feláldozzák. **(5)** Azután sokan nyomorúságos helyen tartják és egészen magára hagyják, tiszteletlenül viszik, méltatlanul veszik magukhoz és megkülönböztetés nélkül szolgáltatják ki másoknak. **(6)** A neveit és igéit tartalmazó írásokat sokszor lábbal tapodják. **(7)** Mert *a testi ember nem fogja fel, ami az Istené*⁶⁹. **(8)** Mindezek láttára nem indulunk-e kegyeletre, mikor ő, a mi kegyes Urunk, kezünkbe adja magát, és nap-nap után érintjük és szánkka magunkhoz vesszük őt? **(9)** Avagy nem tudjuk, hogy valamikor mégis a kezébe kell jutnunk? **(10)** Mindezekben és sok másban gyorsan és gyökeresen meg kell javulnunk. **(11)** Ha tehát bárhol nem megfelelő helyen őrzik és elhanyagolják a mi Urunk Jézus Krisztus szentséges testét, el kell onnét vinnünk, méltó helyre kell tennünk és megjelölnünk. **(12)** Ugyanígy az Úr neveit és igéit tartalmazó írásokat, ha valahol tisztátalan helyen találatnak, össze kell gyűjteni és tisztességes helyen kell azt elhelyezni. **(13)** Mindezekre valamennyi klerikusnak mindvégig nagy figyelemmel kell lennie. **(14)** És akik nem teszik meg ezt, tudják meg, hogy *az ítélet napján majd számot kell adniuk a mi Urunk Jézus Krisztus színe előtt*⁷⁰ **(15)** Akik könnyebb megtartás céljából lemásoltatják ezt az írást, tudják meg, hogy az Úristen megáldja őket.

⁶⁸ 1Jn 3,14

⁶⁹ 1Kor 2,14

⁷⁰ vö. Mt. 12,36

Levél a hívőkhöz, I. változat

(EPISTOLA AD FIDELES, redactio prior; 1LHív)

Tudunk arról, hogy Ferenchez olyanok is jöttek tanácsért, akik házasságként, a világban maradván kívántak odaadóbb életet élni. Nem kellett egy mindenestül új életformát kitalálni számunkra, hiszen régóta léteztek a különböző bűnbánó mozgalmak csoportjai. Ferencnek azt kellett megadnia, hogy az ő eszményét hogyan követhetik ebben az állapotban. A két levélből kiérződik Ferenc felelőssége világi követői iránt: óvja őket az eretnekek tévedéseitől, buzdítja őket az egyszerű életre, és ugyanazt a misztikus távlatot adja nekik, mint minden követőinek: „Jegyesei, testvérei és anyja lesznek a mi Urunk Jézus Krisztusnak” (50. v.)

A levél egyetlen kéziratát Volterrában találta meg K. Esser, és korábbinak tartja a Balanyi által lefordított hosszabb változatnál. Ezt tekinthetjük tehát a „Harmadik Rend” regulája elődjének. Ehhez a forráshoz tér vissza a Ferences Világi Rend és a Reguláris Harmadik Rend (TOR), amikor előszóként hozzák új regulájukban.

„Az Úr nevében!”

1. Akik bűnbánatot tartanak

(1) Mindazok, akik szeretik az Urat teljes szívből, teljes lélekkel és elmével és minden erővel és úgy szeretik felebarátjukat mint önmagukat; (2) és gyűlölik testüket bűneikkel és vétkeikkel együtt; (3) és magukhoz veszik a mi Urunk Jézus Krisztus testét és véré; (4) és a bűnbánat méltó gyümölcseit termik; (5) Ó milyen boldogok és áldottak azok a férfiak és nők, amíg így cselekszenek és ezekben kitartanak, (6) mert megnyugszik rajtuk az Úr lelke s lakóhelyet és szállást készít náluk magának. (7) És fiai lesznek a mennyei Atyának, akinek cselekedeteit megteszik, jegyesei, testvérei és anyja a mi Urunk Jézus Krisztusnak. (8) Jegyesei akkor leszünk, mikor a Szentlélek által a mi Urunk Jézus Krisztussal egyesül a hívő lélek; (9) testvérei akkor, mikor az Atyának akaratát teljesítjük, ki a mennyekben van, (10) s anyja akkor, mikor az isteni szeretet s tiszta és őszinte lelkiismeret által szívünkben és testünkben hordozzuk őt és szent cselekvéssel, melynek példaként kell mások előtt világoskodnia, világra szüljük őt. (11) Ó, mily dicsőséges, szent és felemelő dolog magunkénak vallani az Atyát az égben! (12) Ó mily szent, vigasztaló és gyönyörűsége a tudat, hogy jegyesünk van! (13) Ó mily szent, kedves, jóleső, alázatos, békét árasztó, édes és szeretetre indító és mindenekfölött kívánatos gondolat, hogy olyan testvérünk és fiunk van, mint a mi Urunk Jézus Krisztus, aki életét adta az ő juháiért, és imádkozott az Atyához, mondván: (14) Szent Atyám, tartsd meg őket a te nevedben, kiket nekem adtál a világban; tieid voltak és nekem adtad őket. (15) És az igéket, melyeket nekem adtál, átadtam nekik, és ők valóban elfogadták és elhitték, hogy tőled jöttem ki, és felismerték, hogy te küldtél engem. (16) Én értük könyörgök és nem a világért. (17) Áldd és szenteld meg őket. És én értük szentelem magamat. (18) De nemcsak értük könyörgök, hanem azokért is, akik a szavukra hinni fognak bennem, hogy ők is eggyé legyenek szentelve, amint mi is. (19) És akarom, Atyám, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek, hogy lássák az én dicsőségemet a te országodban⁷¹ Amen.

⁷¹ 1: vö. Mk 12,30; vö. Mt 22,39 6: vö. Iz 11,2; vö. Jn 14,23 7: vö. Mt 5,45; vö. Mt 12,50 9: vö. Mt 12,50; 10: vö. 1Kor 6,20; vö. Mt 5,16 13: vö. Jn 10,15 14: Jn 17,11; Jn 17,6 15: Jn 17,8 16: vö. Jn 17,9 17: Jn 17,17; vö. Jn 17,19 18: Jn 17,20; vö. Jn 17,19; Jn 17,11 19: Jn 17,24; Mt 20,21

2. Akik nem tartanak bűnbánatot

(1) Mindazok a férfiak és nők, akik nem bűnbánatban élnek (2) és nem veszik magukhoz a mi Urunk Jézus Krisztus testét és vérét, (3) hanem bünt bűnre halmoznak, testük rossz kívánságai és vágyai után járnak, (4) tett ígéreteiket elhanyagolják, (5) testükkel a világnak, érzéki vágyaiknak s e világ múltó gondjainak és aggodalmainak s ezen élet gondjainak élnek, (6) az ördög kísértésének áldozatai és egyben fiai és cselekedeteinek utánczó. (7) Vakok ők, mert nem látják az igazi világosságot, a mi Urunk Jézus Krisztust. (8) Az ilyenekben nem lakozik lelki bölcsesség, mert nincs meg bennük az Isten Fia, az Atya igazi bölcsessége. Az ilyenekre áll az Írás szava: (9) *minden bölcsességük odalett és átkozott, aki parancsaidtól eltér.* (10) Látják, világosan felismerik, tudják és cselekszik a rosszat és szántsándékkal elveszítik lelküket. (11) Ti vakok, kiket ellenségeitek, azaz a test, a világ és az ördög rászédtek, lássátok be, hogy a testnek édes a bűn elkövetése, de keserű az Isten szolgálata, mert az Úr evangéliumi szava szerint (12) minden vétek és bűn *az emberi szívből jön* és sarjad ki. (13) És sem ezen a világon, sem az eljövendőn semmit sem mondhattok a magatokénak. (14) Mert vélitek ugyan, hogy a világ múltó javait még soká élvezhetitek, de csalódtok, mert eljön a nap és az óra, melyre most nem gondoltok, s melynek jövetelét nem tudjátok és nem sejtitek; a test megbetegszik és a halál közeleg és így múlik ki keserű halállal. (15) És bárhol, bármikor és bármilyen körülmények közt elégtétel nélkül, halálos bűnben hal meg az ember, r aki adhatna, de nem ad elégtételt ördög ragadja ki lelkét testéből; mégpedig olyan szorongattatás és kínok közepett, hogy arról csak annak lehet fogalma, akinek része van benne. (16) Minden vagyon és hatalom és tudomány, amiről gondolták, hogy az övék, *elvéteik tőlük*⁷². (17) Vagyonukat rokonaikra és barátaikra hagyják. Azok pedig elvették és szétoztották maguk közt s a végén mondták: „Átkozott legyen a lelke; többet is adhatott és szerezhetett volna számunkra, mint amennyit szerzettö. (18) Testét pedig megemésztik a férgek. Így tehát testüket és lelküket egyaránt elvesztik ebben a rövid életben, alászállnak a pokolba, hol vég nélkül gyötörtetnek.

(19) Mindazokat, akikhez ez a levél eljut, kérjük arra a szeretetre, amely az Isten, hogy fogadják isteni szeretettel és jóakarattal ezeket a mi Urunk Jézus Krisztus fent leírt illatos igéit (20) és akik nem tudnak olvasni, gyakran olvastassák fel maguknak; (21) és őrizték meg magukban szent közreműködéssel mindvégig, mert ezek *lélek és élet.* (22) És azok, akik ezt nem teszik, azoknak *számot kell adniuk az ítélet napján* a mi Urunk Jézus Krisztus *ítélőszéke előtt*⁷³.

⁷² 6: vö. Jn 8,41 9: Zs 106,27; Zs 118,21 12: vö. Mk 7,21.23 16: vö. Lk 8,18; Mk 4,25

⁷³ 21: Jn 6,64 22: vö. Mt 12,36; vö. Róm 14,10

Levél a hívőkhöz, II. változat

(EPISTOLA AD FIDELES, redactio posterior, 2LHív)

Az előbbi levél megírása utáni tapasztalatok tükröződnek ebben a második változatban. Ferenc gondosan óvja a világi bűnbánókat – akik iránt felelősséget érez – az eretnekek tévedéseitől.

Az Atyának az Úrnak és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen.

(1) Valamennyi keresztény hívőnek, szerzetesnek, papnak és világinak, férfinak és nőnek és a földkerekség valamennyi lakójának Ferenc testvér, szolgáljuk és alattvalójuk, tisztelettel teljes hódolatát küldi s igaz mennyei békét és az Úrban őszinte szeretetet kíván.

(2) Mivel szolgálja vagyok mindenkinek, kötelességemnek érzem mindenkinek szolgálatára állni és az én Uramnak illatos igéit hirdetni. **(3)** Mivel azonban betegségem és testi gyöngeségem miatt nem tudok minden embert személyesen felkeresni, elhatároztam, hogy jelen soraimmal és üzenetemmel hozom emlékezetetekbe a mi Urunk Jézus Krisztusnak, az Atya igéjének szavait, és a Szentléleknek szavait, melyek *lélek és élet*.

(4) Az Atyának ezen méltó, szent és dicsőséges igéjéről angyala, Szent Gábor útján maga a fölséges Atya jelentette ki, hogy az égből a szentséges és dicsőséges Szűz Máriának méhébe fog leszállani. Mária méhében azután emberségünkből és gyarlóságunkból való igaz testet öltött magára. **(5)** Bár mindenkinél *gazdagabb volt*, anyjával, a Boldogságos Szűzzel együtt mégis a szegénységet akarta vállalni a világban. **(6)** Mikor kínszenvedése küszöbén tanítványaival a húsvétot ünnepelte, vette a kenyeret, hálát adott, megáldotta, megtörte, mondván: *„Vegyétek és egyétek, ez az én testemö. (7) és vette a kelyhet és azt mondta: Ez az én vérem, az újszövetségé, mely értetek és sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára. (8) Azután az Atyához imádkozott: Atyám, ha lehetséges, müljék el tőlem e pohár. (9) Verejtéke, mint megannyi vércsepp hullott a földre. (10) Mindazonáltal a maga akaratát alávetette Atyja akaratának és ezt mondotta: Atyám, legyen meg a te akaratod; ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te. (11) Az Atyának pedig az volt az akaratja, hogy áldott és dicsőséges Fia, akit nekünk adott, s aki miérettünk született, a kereszt oltárán saját vérével áldozatul és engesztelésül ajánlja fel magát, (12) nem önmagáért, ki által mindenek lettek, hanem a mi bűneinkért, (13) példát hagyván nekünk, hogy az ő nyomdokait kövessük. (14) Azt akarja, hogy mindnyájan üdvözljünk általa s tiszta szívvel és tiszta testtel vegyük őt magunkhoz. (15) De kevesen vannak, akik venni akarják őt, és üdvözlölni akarnak általa, pedig az ő igája édes és terhe könnyű⁷⁴.*

(16) Akik nem akarják megízlelni, *mily édes az Úr, s jobban szeretik a sötétséget, mint a világosságot*, vagyis akik nem akarják teljesíteni Isten parancsolatait, átkozottak. **(17)** Örölkük mondja a Próféta: *Átkozottak, kik parancsaidtól eltérnek. (18)* Ellenben mily boldogok és áldottak azok, akik szeretik az Istent és úgy cselekszenek, ahogyan az Úr az evangéliumban mondja: *Szeresd a te Uradat, Istenedet, teljes szívedből és teljes elmédből és felebarátodat, mint önmagadat⁷⁵.*

(19) Szeressük tehát Istent és imádjuk őt tiszta szívvel és tiszta elmével, mert mindenkifölött ezt kívánva tőlünk, maga mondotta: *Igazi imádói lélekben és igazságban fogják imádni az Atyát. (20)* Mindazoknak ugyanis, *akik imádják őt, az igazság lelkében kell*

⁷⁴ 3: Jn 6,64 5: 2Kor 8,9 6: Mt 26,26 7: Mt 26,27 9: Lk 22,44 10: Mt 26,42; Mt 26,39 12: vö. Jn 1,3 13: vö. 1P, t 2,21 15: vö. Mt 11,30

⁷⁵ 16: vö. Zsolt 33,9; Jn 3,19 17: Zsolt 118,21 18: Mt 22,37.39

imádniuk őt. **(21)** Mondjunk tehát neki dicséretet és imádkozzunk *éjjel-nappal: Miatyánk, ki vagy a mennyekben*. Mert *szüntelenül kell imádkozni és abba bele nem fáradni*⁷⁶.

(22) Kötelesek vagyunk minden bűnünket megvallani a papnak és kezéből venni a mi Urunk Jézus Krisztus testét és vérét. **(23)** Mert aki nem eszi az ő testét és nem issza az ő vérét, *nem mehet be Isten országába*. **(24)** De méltóan egye és igya, mert *aki méltatlanul veszi, saját ítéletét eszi és issza, mivel nem különbözteti meg az Úr testét*. **(25)** Teremjük továbbá *a bűnbánat méltó gyümölcseit*. **(26)** És szeressük felebarátainkat, mint önmagunkat⁷⁷. **(27)** Ha pedig valaki nem akarja őket úgy szeretni, mint önmagát, legalább ne okozzon nekik rosszat, hanem tegyen jót.

(28) Akik bírói hatalmat nyertek mások fölött, irgalommal gyakorolják hatalmukat, amint maguk is irgalmasságot óhajtanak nyerni az Úrtól. **(29)** *Mert irgalom nélküli ítélet vár azokra, akik nem cselekedtek irgalmasságot*. **(30)** Legyünk tehát szeretettel és alázatossággal és alamizsnálkodjunk, mert az alamizsna megmossa a lelkeket a bűnök szennyétől⁷⁸. **(31)** Mert mindent elveszít az ember, amit a világon hagy; a szeretet bérét ellenben és az alamizsnát, amit életében osztott, magával viszi, s jutalmat és méltó viszonzást nyer érte az Úrtól.

(32) Kötelességünk továbbá böjtölni és tartózkodni a hibáktól és bűnöktől⁷⁹, és az ételben és italban való dözsöléstől, és katolikusoknak kell lennünk. **(33)** Ezenkívül gyakran be kell térnünk a templomokba s tisztelnünk és becsülnünk kell a klerikusokat, mégha mindjárt bűnösök is, nem annyira önmagukért, mint inkább hivatalukért és Krisztus szentséges testének és vérének szolgálatáért, melyet az oltáron ők mutatnak be, ők érintenek és ők szolgáltathatnak ki másoknak. **(34)** És legyünk mindannyian szentül meggyőződve arról, hogy senki sem üdvözülhet, csak a mi Urunk Jézus Krisztus szent igéi és vére által. Ezeket pedig a klerikusok ejtik ki, hirdetik, illetve szolgáltathatják ki; **(35)** és egyedül nekik kötelességük kiszolgáltatni és senki másnak.

(36) Különösen a szerzeteseknek, akik lemondtak a világról, kötelességük többet és nagyobbat művelni és mellettük amazokat el nem hagyni. **(37)** Gyűlöljük tehát testünket hibái és vétkei miatt, mert az Úr mondja az evangéliumban: minden rossz, minden hiba és véték *a szívből ered*. **(38)** Szeretnünk kell *ellenségeinket és jót kell tennünk azokkal, akik gyűlölnek bennünket*⁸⁰. **(39)** Kötelességünk megtartani a mi Urunk Jézus Krisztus parancsait és tanácsait. **(40)** Meg kell magunkat tagadni és testünket a szolgaság és a szent engedelmesség igájába kell hajtani, úgy, ahogyan ki-kí ígérte az Úrnak. **(41)** Senki sem köteles másnak engedelmeskedni akkor, ha azzal hibát, vagy bűnt követ el.

(42) Az pedig, akinek joga van engedelmességet követelni és akit nagyobbak tartanak, *legyen, mint a kisebb*, és a többi testvér szolgája, **(43)** és legyen irgalmas minden testvérel szemben, s tegye vele azt, amit hasonló körülmények közt maga is kívánna, hogy vele tegyék⁸¹. **(44)** Testvére hibája miatt ne induljon ellene haragra, hanem teljes türelemmel és alázatossággal jóakaratóan intse meg és viselje el őt.

(45) Ne legyünk bölcsek test szerint, se okosak, hanem inkább egyszerűek, alázatosak és tiszták. **(46)** Testünket alázzuk meg és vessük meg, mert bűneink következtében mindannyian nyomorultak és romlottak, rútak és férgekhez hasonlók vagyunk, ahogy az Úr mondja prófétája által: *Én azonban féreg vagyok, nem ember, emberek szégyene, a nép megvetettje*.

⁷⁶ 19: Jn 4,23 20: vö. Jn 4,24 21: Zs 31,4; Mt 6,9; Lk 18,1

⁷⁷ 23: vö. Jn 6,55.57; Jn 3,5 24: 1Kor 11,29 25: Lk 3,8 26: vö. Mt 22,39

⁷⁸ 29: Jak 2,13 30: vö. Tób 4,11; 12,9

⁷⁹ vö. Sir 3,22

⁸⁰ 36: vö. Lk 11,42 37: Mt 15,18-19; Mk 7,23 38: vö. Mt 5,44; Lk 6,27

⁸¹ 42: Lk 22,26 43: vö. Mt 7,12

(47) Sohase kívánkozzunk mások fölé kerülni, hanem inkább legyünk szolgálói és alárendeltjei *minden emberi teremtménynek az Istenért*⁸².

(48) És mindezekben a férfiakon és nőkön, amíg így cselekszenek és mindvégig kitartanak, *megnyugszik az Úr lelke* s lakóhelyet és *szállást* készít bennük magának. (49) És fiai lesznek a mennyei Atyának, akinek cselekedeteit megteszik, (50) s egyben jegyesei, testvérei és anyja a mi Urunk Jézus Krisztusnak. (51) Jegyesei akkor leszünk, mikor a Szentlélek által Jézus Krisztussal egyesül a hívő lélek; (52) testvérei akkor, mikor *Atyjának akaratát* teljesítjük, *ki* a mennyben van, (53) s anyja akkor, mikor szeretet s tiszta és őszinte lelkiismeret által tiszta szívben és lélekben hordozzuk őt és szent cselekvéssel, melynek példaként kell mások előtt világoskodnia, világra szüljük őt⁸³.

(54) Ó, mily dicsőséges, szent és felemelő dolog magunkénak vallani az Atyát az égben! (55) Ó mily szent, vigasztaló és gyönyörűséges a tudat, hogy jegyesünk van! (56) Ó mily szent, kedves, jóleső, alázatos, békét árasztó, édes és szeretetre indító és mindenekfölött kívánatos gondolat, hogy olyan testvérünk és fiunk van, aki életét adta az ő juháiért, és aki így imádkozott érettünk Atyjához: *Szent Atyám, tartsd meg őket a te nevedben, kiket nekem adtál.* (57) *Atyám, kiket a világban nekem adtál, tieid voltak és nekem adtad őket.* (58) *És az ígéretet, melyeket nekem adtál, átadtam nekik, és ők valóban elfogadták és megismerték, hogy tőled jöttem ki, és elhitték, hogy te küldtél engem.* Én öértük könyörgök és *nem a világért.* *Áldd meg és szenteld meg őket.* (59) *És én öértük szentelem magamat, hogy ők is eggyé legyenek szentelve, amint mi is vagyunk.* (60) És akarom, Atyám, *hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek, hogy lássák az én dicsőségemet a te országodban*⁸⁴.

(61) Az Istennek, aki oly mérhetetlenül sokat állott ki értünk, oly sok jóval halmozott el bennünket és a jövőben is el fog halmozni, minden teremtmény, mely az égben és földön, a tengerben és az örvényekben van, dicséretet, dicsőséget, tiszteletet és áldást ad. (62) Mert ő a mi erőnk és bátorságunk, aki egyedül jó, aki egyedül fölséges, egyedül mindenható és csodálatra méltó, dicsőséges és egyedül szent, dicséretre méltó és áldott a századoknak múlhatatlan századain át⁸⁵. Amen.

(63) Mindazok, akik nem bűnbánatban élnek és nem veszik magukhoz a mi Urunk Jézus Krisztus szentséges testét és véré, (64) hanem bünt bűnre halmoznak, rossz kívánságok és vágyak után járnak, tett ígéreteiket elhanyagolják, (65) testükkel a világnak, érzéki vágyaiknak s e világ múltó gondjainak és aggodalmainak s ezen élet gondjainak élnek, (66) az ördög mesterkedésének áldozatai és egyben fiai és cselekedeteinek utánczó. Vakok ők, mert nem látják az igazi világosságot, a mi Urunk Jézus Krisztust. (67) Az ilyenekben nem lakozik lelki bölcsesség, mert nincs meg bennük az Isten Fia, az Atya igazi bölcsessége. Az ilyenekre áll az Írás szava: *minden bölcsességük odalett.* (68) Látják, világosan felismerik, tudják és cselekszik a rosszat és szántsándékkal elveszítik lelküket. (69) Ti vakok, kiket ellenségeink, azaz a test, a világ és az ördög rászedtek, lássátok be, hogy a testnek édes a bűn elkövetése, de keserű az Isten szolgálata, mert az Úr evangéliumi szava szerint *minden rossz, véték és bűn az emberi szívből jön* és sarjad ki⁸⁶. (70) És sem ezen a világon, sem az eljövendőben semmit sem mondhattok a magatokénak. (71) Mert vélitek ugyan, hogy a világ múltó javait még soká élvezhetitek, de csalódtok, mert eljön a nap és az óra, melyre most nem gondoltok, s melynek jövetelét nem tudjátok és nem sejtitek.

(72) A test megbetegszik és a halál közeleg. Megjelennek a rokonok és barátok és mondják: *rendezd dolgaidat.* (73) És íme felesége, gyermekei, rokonai és barátai színleg nagy

⁸² 46: 1P, t 2, 13 47: Zs 21, 7

⁸³ 48: Iz 11, 2; vö. Jn 14, 23 49: vö. Mt 5, 45 50: vö. Mt 12, 50 52: vö. Mt 12, 50 53: vö. Mt 5, 16

⁸⁴ 56: vö. Jn 10, 15; Jn 17, 11 58: Jn 17, 8; Jn 17, 17 59: vö. Jn 17, 19; Jn 17, 11 60: Jn 17, 24; Mt 20, 21

⁸⁵ 61: vö. Jel 5, 13 62: vö. "Ubi caritas" himnusz Nagycsütörtökről

⁸⁶ 66: vö. Jn 8, 41 67: Zs 106, 27 69: vö. Mk 7, 21. 23

sírásba kezdenek. **(74)** És ő körültekintve látja a sírókat s balga részvétől indítatva és magába szállva így szól: Íme, lelkemet, testemet, és mindenemet a ti kezetekbe teszem le.

(75) Valóban átkozott az az ember, mivelhogy lelkét, testét és mindenét ilyen kezekre bízta és hagyja. **(76)** Mert lám az Úr ezt mondja prófétája által: *Átkozott az az ember, aki emberben bíz*⁸⁷. **(77)** És gyorsan papot hívatnak. A pap kérdezi:

– Akarsz-e bűnbánatot tartani minden bűnödért?

(78) És ő feleli: – Akarok.

– Akarod-e jóvátenni elkövetett bűneidet és hajlandó vagy-e azoknak, akiket megcsaltál és rászedtél, vagyonodból, tehetségedhez képest, kárpótlást nyújtani?

– **(79)** Nem akarok – feleli ő.

– Miért nem? – Kérdezi a pap.

– **(80)** - Azért, mert már mindenemet rokonaim és barátaim kezébe tettem le leli ő. **(81)** És fokozatosan elveszíti beszélő képességét. Így múlik ki a szerencsétlen.

(82) Tudja meg tehát mindenki, hogy bárhol és bármilyen körülmények közt elégtétel nélkül, halálos bűnben hal meg, már aki adhatott volna, de nem adott elégtételt nek lelkét az ördög ragadja ki testéből; mégpedig olyan szorongattatás és kínok közepett, hogy arról csak annak lehet fogalma, akinek része van benne. **(83)** Minden vagyon és hatalom és tudomány, amiről gondolta, hogy az övé, *elvéte*ik tőle⁸⁸. **(84)** Vagyonát rokonaira és barátaira hagyja. Azok pedig elveszik és szétosztják maguk közt s a végén mondják: „Átkozott legyen a lelke; többet is adhatott és szerezhetett volna számunkra, mint amennyit szerzett.ő **(85)** Testét pedig megemésztik a férgek. Így tehát testét és lelkét egyaránt elveszti ebben a rövid életben, alászáll a pokolba, hol vég nélkül gyötörtetik.

(86) Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében, amen. **(87)** Én, Ferenc testvér, a ti kisebb szolgátok, arra a szeretetre, mely az Isten és azzal a hő kívánsággal, hogy lábatokat csókolhassam, kérve-kérlek mindnyájatokat, hogy ezeket az igéket és a mi Urunk Jézus Krisztus egyéb igéit fogadjátok szeretettel és alázatossággal, valósítsátok és tartsátok meg.

(88) Mindazokat a férfiakat és nőket, akik jóakarattal fogadják, megértik és egy példányban másoknak is elküldik a levelet, ha *mindvégig állhatatosak maradnak*⁸⁹ benne, áldja meg az Atya, Fiú és Szentlélek. Amen.

⁸⁷ Jer 17,5

⁸⁸ 83: vö. Lk 8,18; Mk 8,25

⁸⁹ 87: vö. 1Jn 4,16 88: Mt 24,13

Az egész Rendhez írt levél

(EPISTOLA TOTI ORDINI MISSA, LRend)

1226-ban, a Végrendelet előtt írhatta Ferenc ezt a levelet, mely minden nagyobb kéziratban megtalálható. A Perugiai Legenda idéz belőle, és megemlíti, hogy Ferenc be akarta tenni a regulába az itt szereplő gondolatokat, ám ez már nem volt lehetséges, hiszen a pápai megerősítés után nem lehetett változtatni a regulán. A záróimádság az egyik legszebb „könyörgés” Ferencről.

(1) A legfőbb háromság és a szent Egység: az Atya, Fiú és Szentlélek nevében. Amen.

(2) Valamennyi tisztelendő és nagyon szeretett testvéremnek, a kisebb testvérek szerzete miniszter generálásának, uramnak és minden utána következő miniszter generálásnak, a rend összes, Krisztusban alázatos miniszterének, örének és papjának, minden egyszerű és engedelmes testvérnek, az elsőknak és az utolsóknak,

(3) Ferenc testvér, silány és esendő ember, a ti kicsiny szolgárok, üdvöt kíván abban, aki megváltott és megmosott bennünket drága vérében,

(4) s kinek neve hallatára hulljatok térdre és imádjátok öt félelemmel és tisztelettel, mert az ő neve Jézus Krisztus, a *Magasságbelinek Fia, aki áldott mindörökké.*

(5) Halljátok, az Úrnak fiai és az én testvéreim, *hallgassátok meg szavamat.* **(6)** *Fordítsátok ide szívetek fülét,* és engedelmeskedjete az Isten Fia szavának. **(7)** Tartsátok meg teljes szívvel parancsolatait és teljesítsétek tökéletes elmével tanácsait. **(8)** *Hálát adjátok neki, mert jó és magasztaljátok őt tetteitekkel.* **(9)** *Mert azért küldött benneteket az egész világra, hogy szóval és tettel tanúságot tegyetek hangjáról és tudtára adjátok mindeneknek, hogy kívülről sincsen más mindenható.* **(10)** *Maradjatok állhatatosak a fegyelemben*⁹⁰ és a szent engedelmisségben, és amit megígértetek neki jó és szilárd elhatározással, tartsátok is meg.

(11) *Mint fiaknak kínálja magát nekünk az Úristen*⁹¹. **(12)** *Lábatokat csókolva és a tőlem telhető legnagyobb szeretettel kérlek mindnyájatokat, testvéreim, hogy amennyire csak tőletek telik, a legteljesebb tisztelettel és hódolattal legyetek a mi Urunk Jézus Krisztus szentséges teste és vére iránt,* **(13)** *melyben minden, ami a mennyben és a földön van, megbékélt és kiengesztelődött a mindenható Istennel.*

(14) *Kérem az Úrban valamennyi pap testvéremet, akik a Magasságbeli papjai, vagy ezután lesznek azok, illetve lenni óhajtanak, hogy mikor miséhez készülnek, maguk tisztán és tiszta szándékkal, tisztelettel, szent és szeplőtelen eltökéléssel mutassák be a mi Urunk Jézus Krisztus szentséges testének és vérének valódi áldozatát, nem földi dologért, nem félelemből, nem valamilyen emberi szeretetből, mintha az emberek tetszését keresnék;* **(15)** *hanem amennyire a kegyelem segít, minden akarat Istenre irányuljon, s egyedül neki, a magasságbeli fölséges Úrnak kívánjunk tetszeni, mert egyedül ő munkálkodik ott, ahol neki tetszik;* **(16)** *Hiszen miként ő maga mondja: Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre, s aki másként jár el, az Júdás módjára áruló lesz s az Úr teste és vére ellen vét*⁹².

(17) *Emlékezzetek rá, pap testvéreim, hogy Mózes törvényéről írva van, hogy akik csak külsőleg, testileg is vétettek ellene, azok az Úr ítéletéből irgalom nélkül meghaltak.* **(18)** *Mennyivel nagyobb és súlyosabb büntetésre méltó az, aki lábbal tiporja az Isten Fiát és*

⁹⁰ 3; vö. Jel 1,5 4; vö. 2Ezdr 8,6; vö. Lk 1,32; Róm 1,25 5; ApCs 2,14 6; Iz 55,3 9; vö. Tób 13,6 10; Zsid 12,7

⁹¹ Zsid 12,7

⁹² Lk 22,19; 1Kor 11,24; vö. 1Kor 11,27

tisztátalannak tartja a szövetség vérét, mely által megszenteltetett és kigúnyolja a kegyelem Lelkét. (19) Mert mindannyiszor megveti, beszennyezi és lábbal tiporja az ember Isten Bárányát, valahányszor az Apostol szava szerint *nem különbözteti meg* és nem választja külön Krisztus szent kenyerét egyéb eledelektől, vagy dolgoktól; vagy mikor méltatlanul veszi, vagy ha méltó is volna rá, hiú módon és méltatlanul eszi. Márpedig az Úr ezt mondja prófétája által: *Átkozott az ember, ki az Isten szolgálatát hanyagul végzi.* (20) Azokat a papokat tehát, akik nem akarják ezt szívükre venni, igazságosan megvetésével sújtja, és azt mondja: *Átokká változtatom áldástokat*⁹³.

(21) Halljátok csak, testvéreim! Ha a Boldogságos Szűzet, érdemeinek megfelelően tisztelettel övezzük, mivel őt szentséges méhében hordozta, ha a Keresztelő boldogan beléremegett és nem merete megérinteni Isten szent fejét, ha külön tiszteletben részesítjük a sírt, melyben egy ideig nyugodott, (22) hát akkor milyen szentnek, igaznak és méltónak kell lennie annak, aki már nem a halandót, hanem az örökké élőt és megdicsőültet, kibe az *angyalok bepillantani vágnak*⁹⁴, érinti kezével, fogadja magához ajkával és szívével és nyújtja vételre másoknak?

(23) *Ismerjétek fel* méltóságokat, pap *testvéreim*, és szentek legyetek, mert ő szent. (24) És mivel ezen szolgálat címén mindenki más fölött megtisztelt benneteket az Úristen, azonképpen ti is mindenki másnál jobban szeressétek, tiszteljétek és becsüljétek őt. (25) Nagy nyomorúság és szájalomra méltó gyarlóság, hogy bár olyan közel tudjátok őt magatokhoz, mégis más dolgokkal törődtek a világon. (26) Rettegjen minden ember, reszkessen az egész világ és örömtől repessen az ég, midőn az oltáron a pap kezében nyugszik *Krisztus, az élő Isten Fia*. (27) Óh csodálatra méltó nagyság és bámulandó méltóság! Óh fölséges alázatosság! Óh alázatos fölség, hogy a világegyetem Ura, Isten és az Isten Fia annyira megalázza magát, hogy üdvösségünkért a kenyér szerény színe alá rejtezik. (28) Lássátok meg, testvéreim, Isten alázatosságát és *öntsétek ki szíveteket előtte. Alázzátok meg* magatokat, hogy felmagasztaltassatok általa⁹⁵. (29) Semmit se tartsatok tehát vissza magatokból, hogy egészen magához fogadjon benneteket az, aki egészen odaadja magát értetek.

(30) Intem és buzdítom tehát testvéreimet az Úrban, hogy ahol tartózkodnak, a szentegyház szokásának megfelelően naponként csak egy misét mondjanak. (31) Ha pedig több pap van azon a helyen, az egyik szeretetből elégedjék meg a másik miséjének meghallgatásával; (32) mivel a jelenlevőket és távollevőket méltók rá Úr Jézus Krisztus eltölti kegyelmével. (33) Ő, bár látszatra többhelyütt van, mégis osztatlan marad és *nem szenved semmi fogyatkozást*⁹⁶, hanem egyes-egyedül működik mindenütt, ahol jónak látja, az Úristennel, az Atyával és a Vigasztaló Szentlélekkel együtt mindörökkön örökké. Amen.

(34) Mivel mindenki, aki Istentől van, Isten igéit hallgatja, nekünk, akik különösképpen az isteni szolgálatra vagyunk rendelve, nem szabad megelégednünk Isten igéjének hallgatásával és teljesítésével, hanem ezen felül Teremtőnk nagyságának és egyben tőle való függésünknek kinyilvánítására kötelességünk a szent edényeket és az istentiszteleti könyveket, melyek szent igéit tartalmazzák, gondosan őrizni. (35) Ezért tehát intem és Krisztusban biztatom testvéreimet, hogy, ha valahol Isten igéit tartalmazó írásokat találnak, a tőlük telhető legnagyobb tisztelettel legyenek irántuk és, (36) ha nincsenek jól eltéve, vagy éppen valahol szétszórva tiszteletlenül hevernek, amennyire csak tőlük telik, szedjék össze és tegyék el, mint akik tisztelik az Urat beszédeiben, *amelyeket mondott*⁹⁷. (37) Mert sok dolog szentté lesz Isten igéje által és az Oltáriszentség is Krisztus szavainak erejével jön létre.

⁹³ 17: vö. Zsid 10,28 18: Zsid 10,23 19: 1Kor 11,29; vö. Jer 48,10 20: Mal 2,2

⁹⁴ 1P,t 1,12

⁹⁵ 23: vö. 1Kor 1,26; vö. Lev 19,2 26: Jn 11,27 28: Zsolt 61,9; vö. 1P,t 5,6; Jak 4,10

⁹⁶ vö. Húsvéti örömeinek

⁹⁷ 34: vö. Jn 8,47 36: 1Kir 2,4

(38) Gyónom tehát minden bűnömet az Atyaistennek az Úrnak, a Fiúnak és a Szentléleknek, a boldogságos, mindenkor Szűz Máriának, az ég és föld minden szentjeinek és neked H. testvérnek, szerzetünk miniszterének, mint az én tisztelere méltó uramnak, és rendünk papjainak és összes áldott testvéremnek. (39) Sokban és súlyosan vétkeztem, különösen, hogy a regulát, melyre ígéretet tettem az Úrnak, nem tartottam meg és a zsolozsmát részben hanyagságból, részben betegségemből kifolyólag, részben tudatlanságom és együgyűségem miatt nem úgy mondtam el, ahogyan a regula előírja. (40) Legjobb tehetségem szerint mindenre kérem tehát H. testvért, miniszter generálisomat, az én uramat, hogy mindenkivel hiánytalanul tartassa meg a regulát, (41) és hogy a klerikusok áhítattal végezzék Isten színe előtt a zsolozsmát. Eközben ne arra ügyeljenek, hogy milyen az ének dallama, hanem hogy elméjük összecsengjen azzal. Énekük legyen összhangban elméjükkel, elméjük pedig Istennel. (42) Inkább szívük tisztaságával igyekezzenek engesztelni Istent, semmint hangjuk pajzán csapongásával csiklandani a nép fülét. (43) Mert én a magam részéről ígérem, hogy Isten kegyelmével mindezt szigorúan megtartom és a velem lévő testvérekre is áthagyományozom, hogy a zsolozsma és a regula egyéb rendelkezéseit szintén megtartsák.

(44) Ha pedig valaki a testvérek közül nem akarná ezeket megtartani, azt sem katolikusként, sem testvéremnek nem ismerem el. Az ilyeneket látni sem kívánom, még kevésbé szóba állni velük, amíg csak bűnbánatot nem tartanak. (45) Ezt mondom azokról is, akik a regula fegyelmének megcsúfolásával szanaszét csatangolnak a világban. (46) Lám, a mi Urunk Jézus Krisztus azért áldozta fel életét, hogy ne vétsen a szentséges Atyja iránti engedelmség ellen⁹⁸.

(47) Én, Ferenc testvér, haszontalan ember és méltatlan teremtménye az Úristennek, az Úr Jézus Krisztus nevében meghagyom H. testvérnek, szerzetünk miniszterének és az utána következő miniszter generálisoknak, és az összes mostani és leendő öröknek és a testvérek gvardiánjainak, hogy ezt az írást maguknál tartsák, a benne foglaltakat gyakorolják és őrizzék gondosan. (48) És kérve kérem őket, hogy amiket megírtam benne, azt gondosan őrizzék és szorgalmasan tartsák meg a mindenható Isten tetszése szerint most és mindenkor, amíg csak a világ áll.

(49) *Áldjon meg benneteket az Úr*⁹⁹, akik megteszitek ezeket és maradjon veletek az Úr mindörökké. Amen.

(IMÁDSÁG)

(50) Mindenható, örök, igazságos és könyörülő Isten, add meg nekünk, nyomorúságos embereknek, hogy éretted mindig azt tegyük, amiről tudjuk, hogy megfelel akaratomnak és mindig azt akarjuk, ami neked tetszik, (51) hogy így bensőleg megtisztítva és bensőleg megvilágosítva és a Szentlélek tüzetől lánggra lobbantva nyomába szegődhessünk¹⁰⁰ a te szerelmes Fiadnak, a mi Urunk Jézus Krisztusnak, (52) és kizárólag a te kegyelmedből eljuthassunk hozzád, Ó Fölséges, ki a tökéletes Háromságban és az egyszerű Egységben élsz és uralkodol és dicsőségben ragyogsz mindenható Istenünk, minden századokon át. Amen.

⁹⁸ vö. Fil 2,8

⁹⁹ vö. Zs 113,23

¹⁰⁰ vö. 1P, t 2,21

Levél az örökhöz

(EPISTOLA AD CUSTODES, LŐr)

Ez a levél a Klerikusokhoz írttal egyidőben keletkezhetett, amikor Ferenc 1220-ban visszatért a Szentföldről. Ferenc látta a muzulmánok mély hitét és rendszeres imádkozását, s a keresztényeket hasonlóan mély hódolatra buzdítja, főleg az eukharisztia és Isten igéje iránt. E tiszteletnek külsőségeiben is ki kell fejeződnie: az eukharisztia méltó őrzésében, az imádkozásra hívó harangszóban.

(1) A kisebb testvérek összes őreinek, akikhez eljut e levél, Ferenc testvér, az Úristenben szolgátok és kicsiny ember, üdvösséget kíván az ég és föld új jeleivel, melyek nagyok és fölségesek ugyan az Úr szemében, de sok szerzetes és más ember mégis semmibe veszi őket.

(2) Nagyobb buzgósággal, mintha magamról volna szó, kérlek benneteket, hogy amennyiben illő és helyénvalónak találjátok, kérjétek meg alázatosan a klerikusokat, hogy mindennél nagyobb tiszteletben tartsák a mi Urunk Jézus Krisztus szentséges testét és véréit, és leírt szentséges neveit és igéit, melyek a testet megszentelik. **(3)** A kelyhek, korporálék, oltárdíszek és minden, ami hozzátartozik az áldozatbemutatáshoz, értékes kivitelezésűek legyenek. **(4)** Ha tehát valahol túlságosan szegényesen van elhelyezve az Úr drágalátos teste, az egyház parancsa szerint vigyék egy felékesített helyre és őrizték, nagy tisztelettel hordozzák és körültekintéssel szolgáltatassák ki másoknak. **(5)** Ha pedig az Úr írott neveit és igéit bárhol tisztátalan helyen találják, szedjék össze és megfelelő helyen helyezték biztonságba. **(6)** És minden prédikációban, melyet mondtok, intsétek a népet bűnbánatra és arra, hogy az Úr szentséges testének és vérének vétele nélkül senki sem üdvözülhet. **(7)** És amikor a pap az oltáron bemutatja az áldozatot, vagy valahova viszi a szentséget, minden nemzet térdre borulva zengje az élő és igaz Úristen dicséretét, dicsőségét és tiszteletét. **(8)** És úgy hirdessétek és prédikáljátok az ő dicséretét minden népnek, hogy minden órában és a harangok szavának minden megcsendülésére az egész földkerekségen minden nép dicséretes hálaadást zengjen a mindenható Istennek.

(9) És ör testvéreim, akikhez csak írásom eljut, ha lemásolják és maguknál tartják azt ezenfelül azoknak a testvéreknek is lemásoltatják, akik szónoki tisztséget töltenek be, valamint azoknak, akik testvéreik őrzésének szolgálatát látják el ha a benne foglaltakat mindvégig hirdetik, biztosak lehetnek, hogy velük van az Úristen áldása és az enyém. **(10)** És mindez legyen nekik az igazi és szent engedelmesség által.

Levél a népek vezetőihez

(EPISTOLA AD POPULORUM RECTORES, LN Vez)

Ezt a levelet valószínűleg Spanyolországba küldte Ferenc, s küldetésének megdöbbentő öntudatával fordul a világi uralkodókhoz. Ebben a levélben is javasolja, hogy a keresztények kövessék a mohamedánok rendszeres imádkozását. Az eukharisztia tiszteletére buzdító többi levélhez hasonlóan ez is 1220-ban keletkezhetett.

(1) Az földkerekség összes polgármesterének és konzulának, bírójának és vezetőjének, és mindazoknak, akikhez eljut ez a levél, Ferenc testvér, az Úristenben kicsiny és megvetésre méltó szolgátok, mindnyájatoknak üdvösséget és békét kíván.

(2) Vegyétek fontolóra és tartsátok szem előtt, hogy közeledik a halál napja. **(3)** A tőlem telhető legnagyobb tisztelettel kérlek tehát benneteket, hogy e világ gondjai és aggodalmi miatt, melyek körülvesznek benneteket, meg ne feledkezzetek az Úrról és le ne térjetez parancsainak ösvényéről. Mert mindazok, akik elfeledkeznek róla és *eltérnek parancsaitól, átkozottak*, és az ilyeneket ő is *feledésnek adja*. **(4)** És, ha rájuk köszönt a halál napja, mindenük, amiről gondolták, hogy az övék, elvételük tőlük. **(5)** És minél bölcsebbek és hatalmasabbak voltak a világban, annál keményebb fenyítést fognak elszenvedni a pokolban.

(6) Ezért nyomatékosan lelketekre kötöm nektek, az én uraimnak, hogy tegyetek félre minden gondot és aggodást, és az ő szent emlékezetére áhítattal vegyétek a mi Urunk Jézus Krisztus szentséges testét és szentséges vérét. **(7)** És igyekezzetek a rátok bízott népben olyan nagy tiszteletet ébreszteni az Úr iránt, hogy esténként hírvivő útján, vagy más módon adott jelre az egész lakosság zengjen dicséretet és adjon hálát a mindenható Úristennek. **(8)** s ha nem teszitek ezt meg, vegyétek tudomásul, hogy *az ítélet napján*¹⁰¹ a ti Uratok, Istenetek, Jézus Krisztus színe előtt kell majd *számot adnotok róla*.

(9) Akik pedig maguknál őrzik és betartják ezt az írást, tudják meg, hogy az Úristen megáldja őket.

¹⁰¹ 2: vö. Ter 47,29 3: vö. Zs 118,21; Ez 33,13 4: vö. Lk 8,18 8: vö. Mt 12,36

Levél egy miniszterhez

(EPISTOLA AD QUENDAM MINISTRUM, LMin)

A személyeknek, nem pedig közösségeknek írt levelek következnek. Az egy miniszterhez levél címzettjét nem ismerjük. Az 1218-as és az 1221-es pütkösdi káptalan között írhatta Ferenc. Értékes bepillantást enged a regula alakításának közös munkájába, de főleg azért fontos irat, mert megmutatta Ferenc egyedülálló gondolkodását arról, milyen legyen az előjáró: irgalmas, és tisztelje testvérei szabadságát is. A 7. versben a *non velis-t* (ne akard, hogy jobb keresztények legyenek) ut *velis-re* (hogy akard) változtatták, elvéve ezzel az eredeti kifejezés merészségét.

(1) N. miniszter testvérnek: az Úr áldjon meg téged.

(2) Lelked állapotával kapcsolatban azt mondom neked – amennyire tudom – hogy mindazt, ami akadályoz az Úristen szeretésében, és mindenkit, testvéreket és másokat, akik akadályt gördítenek utadba – mégha mindjárt meg is vernének –, kegyelem gyanánt kell felfognod. (3) És így akard és ne másként. (4) És tedd ezt az Úristen és az irántam való igazi engedelmségből, mert biztosan tudom, hogy ez az igazi engedelmség. (5) És szeresd azokat, akik így tesznek veled, (6) és ne kívánj tőlük semmi mást, mint amit az Úr ad neked. (7) És ebben szeresd őket, és ne kívánd, hogy jobb keresztények legyenek. (8) És ez többet jelentsen számodra, mint a remeteélet. (9) Abból akarom megismerni, szereted-e igazán az Urat és engem, az ő szolgáját és a tiédet, hogy megteszed-e ezt; nevezetesen, hogy ne legyen olyan testvér a világon, akinek, bármilyen súlyosan is vétkezett – miután szemedet látta, és irgalmat kért tőled – irgalmad nélkül kelljen távoznia. (10) S ha nem kér irgalmat, neked magadnak kell megkérdezned tőle, nem kíván-e irgalmat nyerni. (11) És, ha utána ezerszer vétkezik is szemed láttára, szeresd őt jobban, mint engem; hogy ezzel az Úrhoz vonzzad őt; légy mindig könnyörületes az ilyenekhez. (12) És alkalomadtán közöld a gárdiánokkal is, hogy eltökélt szándékok így cselekedni.

(13) A regula azon fejezeteiből, melyek a halálos bűnökről szólnak, az Úr segítségével a pütkösdi káptalanon, ha a testvérek is jónak látják, egy ilyen fejezetet szándékozunk összeállítani: (14) Ha valamelyik testvér az ellenség sugallatára halálosan vétkezik, az engedelmség erejénél fogva köteles gárdiánjához fordulni. (15) És egyik testvér se i tud bűnéről egyenítse meg őt, se le ne nézze, hanem nagy könnyörülettel legyen iránta és bűnét tartsa teljes titokban. Mert *nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek.* (16) Ugyancsak az engedelmség erejénél fogva kötelesek őt egy kísérővel őréhez küldeni. (17) És az ő olyan könnyörülettel bánják vele, mint hasonló esetben maga is kívánná, hogy bánjanak vele. (18) És ha más, bocsánatos bűnbe esik valaki, gyónják meg pap testvérének; (19) ha pedig nincs ott pap, gyónják meg valamelyik testvérének, míg papot nem talál, aki megadja a törvényes feloldozást, ahogy mondatott. (20) Ennek a testvérnek semmi hatalma sincs más penitencia kirovására, mint erre: *Menj és többé ne vétkezzél*¹⁰².

(21) Ezt az írást, hogy jobban betartsd, őrizd magadnál Pütkösdig; akkor testvéreiddel itt leszel. (22) És ezt és minden mást, ami hiányosan van benne a regulában, az Úristen segítségével igyekezzetek megtartani.

¹⁰² 1: vö. Sz m 6,24a 15: Mt 9,12 17: vö. Mt 7,12 20: vö. Jn 8,11

Levél Leó testvérhez

(EPISTOLA AD FRATREM LEONEM, LLeó)

A levél eredetijét a spoletói katedrális kincstárában őrzik. De nemcsak kezenyomát, gondolatát is hűen tükrözi: a lelki szabadság tiszteletének tanúbizonysága.

(1) Leó testvér, Ferenc testvéred üdvöt és békét kíván. **(2)** Úgy beszélek hozzád, fiam, mint az édesanya; mert mindazt, amit az úton beszélünk, röviden egy szóba és tanácsba foglalhatom össze, és ha újból hozzám kellene fordulnod tanácsért, akkor is csak ezt tanácsolhatnám: **(3)** Ha az Úristen tetszésének keresésében s az ő nyomdokának és szegénységének követésében bármilyen út célravezetőbbnek látszik előtted, az Úristen áldásával és az én engedelmemmel válaszd azt. **(4)** És ha lelked békéjéért, vagy más vigasztalásért szükségét éreznéd, hogy megint hozzám jöjj, csak jöjj, Leóm.

Levél Szent Antalhoz

(EPISTOLA AD S. ANTONIUM, LAnt)

1223 végén vagy 1224 elején fordult Ferenc ezzel a levéllel Antalhoz, akit tisztelete jeléül püspöknek nevezett, s akinek elmondja a ferences teológiai stúdiumok legfőbb feltételét: az imádság és áhítat szellemét semmiképpen nem szabad kioltani. Néhány kéziratban ez a figyelmeztetés a tanulóknak szól: non exstinguas helyett non exstinguant szerepel.

(1) Antal testvérnek, püspökömnek Ferenc testvér üdvöt kíván' **(2)** Megelégedésemre szolgál, hogy a szent teológiából előadásokat tartasz a testvéreknek. Vigyázni kell azonban, hogy e stúdium során ki ne oltsd a szent áhítat és imádság szellemét, ahogy az regulánkban áll.

Imádságok

Az erények üdvözlése

(SALUTATIO VIRTUTUM, ErÜdv)

Celanói Tamás is említi e mű címét , melynek műfaja a középkorban közkedvelt „lauda”, a dicséret. Ez a lovagi, udvarló költészettel és a liturgikus dicséret nyelvvel egyaránt rokon.

- (1) Üdvözlégy Bölcsesség Királyné,
tartson meg téged az Úr nővéreddel, a szent tiszta
egyszerűséggel egyetemben.
- (2) Szent Szegénység Úrnő, tartson meg téged az Úr
nővéreddel, a szent alázatossággal egyetemben.
- (3) Szent Szeretet Úrnő, tartson meg téged az Úr
nővéreddel, a szent engedelmisséggel egyetemben.
- (4) Mindnyájan ti, szent erények,
tartson meg benneteket az Úr,
kiből eredtetek és közénk jöttetek.
- (5) Nincs ember a földkerekségen,
aki csak egyet is meg tudna közületek magának szerezni,
ha előbb meg nem hal.
- (6) Aki csak egyet is bír közületek,
és a többi ellen nem vét,
valamennyiőtököt birtokolja;
- (7) És aki csak egyikőtök ellen vét,
egyikőtököt sem mondhatja magáénak
és valamennyiőtök ellen vét.
- (8) És mindegyikőtök megszégyeníti
a bűnöket és vétkeket.
- (9) A szent Bölcsesség megszégyeníti a
sátánt és minden gonoszságát.
- (10) A szent tiszta egyszerűség megszégyeníti
e világ minden bölcsességét
és a test bölcsességét.
- (11) A szent szegénység megszégyeníti
a világ minden kapzsiságát, fukarságát és aggályait.
- (12) A szent alázatosság megszégyeníti
a gőgöt, és a világban élő embereket
s általában mindent, ami a világban van.
- (13) A szent szeretet megszégyeníti
minden ördögi és a testi kísértést,
úgyszintén minden testi félelmet.
- (14) A szent engedelmisség megfékez
minden testi és érzékies vágyat.
- (15) Az engedelmes ember megfegyelmzett testét

- kész alárendelni a lélek szolgálatának, alávetni testvére akaratának
- (16) és a világ minden emberének,
- (17) sőt nemcsak az embereknek,
hanem a szelíd és vad állatoknak is,
- (18) hogy azt tehessék vele, amit akarnak,
már amennyire az Úr *onnét felülről megengedi ezt nekik*¹⁰³.

¹⁰³ 7: vö. Jak 2,10 10: vö. 1Kor 2,6 13: vö. 1Jn 4,18 18: vö. Jn 19,11

A Boldogságos Szűz üdvözlése

(SALUTATIO BEATAE MARIAE VIRGINIS, BSzÜdv)

Ez az imádság sokat elmond arról, hogyan értette és tisztelte Ferenc az Isten anyjának titkát Máriában. Figyeljünk fel az első vers kifejezésére: „ki szűz lévén templommá lettél”, melyet az új latin szövegkiadás állított helyre.

- (1) Üdvözlégy, Úrnőnk,
szentséges Királynénk, Istennek szent szülője, Mária,
ki szűz lévén templommá lettél,
- (2) és választotta a szentséges mennyei Atyának,
ő szentelt meg téged szentséges szerelmes Fiával
és a Vigasztaló Szentlélekkel.
- (3) Minden kegyelem teljessége és minden jószág
lakozott és lakozik tebenned.
- (4) Üdvözlégy te, Isten palotája;
Üdvözlégy te, az ő lakozó sátra;
Üdvözlégy te, az ő lakóháza.
- (5) Üdvözlégy te, az ő palástja;
Üdvözlégy te, az ő szolgálója;
Üdvözlégy te, az ő anyja,
- (6) legyetek üdvözölve ti, szent erények mind,
kik a Szentlélek kegyelméből és megvilágosításából
a hívek lelkébe ereszkedtek,
hogy a hitetleneket Istenben hívő emberekké
formáljátok át.

A Miatyánk kifejtése

(EXPOSITIO IN PATER NOSTER, Mkif)

Az Úr imádságát Ferenc minden imádság mintájának tekintette és gyakran átelmélkedte szavait. Ennek gyümölcse a Miatyánk kifejtése. Ha nem is származik minden sorában Ferentől ez az imádság, mégis az övé, hiszen ő állította össze és gyakran imádkozta a zsolozsmában, ahogy a „Dicséretetek minden imaórára” egyik megjegyzése tanúsítja.

- (1) Ó Szentséges **Atyánk**, teremtőnk, megváltónk,
vígasztalónk és Üdvözítőnk.
- (2) **Aki a mennyekben vagy:** az angyalokban és a szentekben;
te világosítod meg őket tudásukban,
mert te vagy, Uram, a fényesség;
te gyújtasz szeretetre, mert te vagy, Uram, a szeretet;
te töltöd el őket bentlakásod által boldogsággal,
mert te vagy, Uram, a legfőbb jó, az örök,
akitől minden jó ered s aki nélkül semmi jó nincsen.
- (3) **Szenteltessék meg a te neved:**
ragyogjon föl bennünk a te ismereted,
hogy felismerjük, milyen a te jótéteményeid szélessége,
ígéreteid hosszúsága, fönséged magassága
és ítéleteid mélysége,
- (4) **Jöjjön el a te országod:**
hogy te uralkodjál bennünk kegyelmeddel
és vezess bennünket a te országodba,
ahol színed látása homálytalan, szereteted tökéletes,
barátságod boldogságot árasztó, élvezésed örökké tartó.
- (5) **Legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is:**
hogy teljes szívünkben szeressünk téged és
szüntelenül reád gondoljunk,
hogy teljes lelkünkben mindig utánad sóvárogjunk,
hogy teljes elménkben minden szándékunkat
feléd irányozzuk és mindenben a te tiszteletedet keressük
s hogy végül minden erőnkben minden képességünket,
lelkünk és testünk minden rezdülését
a te szereteted szolgálatára fordítsuk és semmi másra;
felebarátainkat úgy szeressük, mint önmagunkat,
erőnkhez képest iparkodjunk
mindenkit szeretetedre gyullasztani,
mások szerencsésén nem kevésbé örülni, mint a magunkén,
szerencsétlenségükben pedig részvétellel lenni irántuk,
és senkit meg nem bántani.
- (6) **Mindennapi kenyerünket:**
a te szerelmes Fiadat, a mi Urunk Jézus Krisztust,
add meg nekünk ma:
annak a szeretetnek emlékezetére, megértésére és
tiszteletére, mellyel irántunk viseltetett,

- és azokéra, amiket érettünk mondott, tett és szenvedett.
- (7) **És bocsásd meg vétkeinket:**
a te kibeszélhetetlen irgalmasságodért,
szerelmes Fiad szenvedésének erejéből,
s a Boldogságos Szűz és minden választottak érdeméért és
közbenjárására.
- (8) **Miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek:**
és ha nem bocsátunk meg valamit egészen, add, Uram,
hogy teljesen megbocsássunk;
add, hogy az ellenséget igazán szeressük,
s érettük nálad buzgón közbenjárjunk,
senkinek rosszért rosszal ne fizessünk¹⁰⁴,
s azon legyünk, hogy benned mindenkinek hasznára legyünk.
- (9) **És ne vígy minket kísértésbe:**
se burkoltba, se nyilvánvalóba,
se váratlanba, se tartósba.
- (10) **De szabadíts meg a gonosztól:**
a múlttól, a jelentől és a jövődőtől.
Dicsőség az Atyának...stb.

¹⁰⁴ 3: vö. Ef 3,18 5: vö. Lk 10,27 8: vö. 1Tessz 5,15

Dicséreték minden imaórára

(LAUDES AD OMNES HORAS DICENDAE, DMI)

Ferenc a zsolozsma minden imaórájához elmondta ezt az imádságot. Nem az ő saját szerzeménye, hiszen minden szava a Szentírásból és az egyház liturgiájából való. A szavak megválasztása azonban Ferenc sajátos teológiai szemléletét tükrözi. A záróimádság az ő kedvelt imaformájában Isten megszólításait halmozza.

Kezdődnek azok a dicséreték, melyeket Boldogságos Ferenc atyánk szerzett. Ő maga a napnak és éjszakának minden imaóráján, nemkülönben a Boldogságos Szűz Mária zsolozsmája előtt elmondotta ezeket. A dicséret így kezdődik: **Szentséges Atyánk, aki a mennyekben vagy** stb. a Dicsőséggel együtt, utána következik a dicséret:

- (1) Szent, szent, szent az Úr, a mindenható Isten, aki *van*, aki *volt*, és aki eljövendő: dicsérjük és felmagasztaljuk őt mindörökké.
- (2) Méltó vagy, Urunk, Istenünk, hogy tiéd legyen a *dicséret*, dicsőség, tisztelet és *áldás*:
dicsérjük és felmagasztaljuk őt mindörökké.
- (3) Méltó a Bárány, aki megöletett, hogy övé legyen a hatalom és istenség és bölcsesség és erő és tisztelet és dicsőség és áldás:
dicsérjük és felmagasztaljuk őt mindörökké.
- (4) Áldjuk az Atyát, és a Fiút a Szentlélekkel:
dicsérjük és felmagasztaljuk őt mindörökké.
- (5) Áldjátok az Urat, az Úr összes művei:
dicsérjük és felmagasztaljuk őt mindörökké.
- (6) Mondjatok dicséretet Istenünknek mind az ő szolgálói, és akik félték az Istent, kicsinyek és nagyok:
dicsérjük és felmagasztaljuk őt mindörökké.
- (7) Dicsérjék őt, a dicsőségest, az egek és a föld¹⁰⁵:
dicsérjük és felmagasztaljuk őt mindörökké.
- (8) *És minden teremtmény*, mely a mennyben és a föld felett és *a föld alatt van*, és *amely a tengeren* és benne *van*:
dicsérjük és felmagasztaljuk őt mindörökké.
- (9) Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek:
dicsérjük és felmagasztaljuk őt mindörökké.
- (10) Miképpen kezdetben, most és mindenkor és mindörökké, amen:
dicsérjük és felmagasztaljuk őt mindörökké.

(11) IMÁDSÁG:

Mindenható, szentséges, fölséges és hatalmas Isten, minden jó, legfőbb jó, egészen jó, aki egyedül vagy jó, neked áldozunk minden dicséretet, minden dicsőséget, minden kegyelmet, minden tiszteletet, minden áldást és minden jót. Úgy legyen, úgy legyen. Amen.

¹⁰⁵ 1: vö. Jel 4,8 2: vö. Jel 4,11 3: Jel 5,12 5: Dán 3,57 6: vö. Jel 19,5 7: vö. Zs 68,35R

Az Úr misztériumainak zsolozsmája

(OFFICIUM PASSIONIS DOMINI, MZs)

Ferenc egészen sajátos zsolozsma-összeállítása ez. Mivel nemcsak Krisztus Passiójáról szól, hanem az üdvösség egész művéről, ezért a fenti magyar címet a francia fordítást követve helyénvalóbbnak gondoltuk, mint a legtöbb kézirat latin címének szó szerinti fordítását: „Az Úr kínszenvedésének zsolozsmája”.

(BEVEZETÉS)

(Itt kezdődnek azok a zsoltárok, melyeket Boldogságos Ferenc atyánk az Úr kínszenvedésének tiszteletére, emlékezetére és dicséretére állított össze, s melyeket a nap és az éjszaka megfelelő imaóráin kell mondani. Kezdődnek pedig nagycsütörtök kompletóriumával, mivel a mi Urunk, Jézus Krisztust azon éjszaka árulták el, fogták meg. Tudni való, hogy Szent Ferenc a következő módon végezte ezt a zsolozsmát: először azt az imádságot mondta, melyre Urunk és Mesterünk tanított bennünket: *Szentséges Atyánk* stb. a dicséretekkel, azaz a *Szent, Szent, Szent* stb. dicsérettel, mint fentebb. A dicséret és az imádság befejezése után a következő antifónába kezdett: *Szentséges Szűz Mária*. Az első zsoltárokat Szűz Máriáról mondta; azután más zsoltárokat is mondott, melyeket úgy válogatott össze és minden elmondott zsoltár végén elmondta a kínszenvedés zsoltárait. A zsoltár végén újból elmondta a *Szentséges Szűz Mária* antifónát. Ezzel véget ért a zsolozsma.)

I. rész¹⁰⁶:- a nagyheti Szent Háromnapra és az évközi hétköznapokra

I. Zsoltár: KOMPLETÓRIUMRA

- (1) Isten, feltártam előtted életemet, *
Szemed elé helyezted könnyeimet¹⁰⁷.
- (2) Minden ellenségem gonoszat forralt ellenem, *
és tanácsba gyűltek össze.
- (3) Rosszal fizettek nekem a jóért, *
és gyűlölettel szeretetemért.
- (4) Ahelyett, hogy szeretnének, rágalmaztak, *
én pedig imádkoztam.
- (5) *Szent Atyám, ég és föld királya,*
*ne távozz el tőlem, **
mert közel a gyötremelem, és nincs aki megsegítsen.
- (6) Ellenségeim meghátrálnak,
*bármelyik nap hívtalak segítségül, **
tudtam, hogy valóban Istenem vagy nékem.
- (7) Barátaim és ismerőseim közelítettek és megálltak, *
és ismerőseim távolabb álltak.
- (8) távol tartottad tőlem ismerőseimet, *

¹⁰⁶ A jegyzetekben: R a római, G a gall zsoltárkönyv, csak szám: Zsoltár

¹⁰⁷ 1: 55,8b-9, 2: R 40,8a, vö. G 70,10c, 3: vö. 108,5 4: vö. 108,4 5: Jn 17,11; R 21,12 6: 55,10 vö R 7: 37,12 R 8: 87,9 vö R 9: Jn 17,11 21,20 10: 37,23

utálatossá lettem, elárultattam és nincs menekvésem.

- (9) Szent Atyám, ne vond meg tőlem segítségedet, *
Istenem, tekints reám, segíts meg engem.
- (10) Jöjj segítségemre, Uram, *
Szabadító Istenem.

*Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek,
Miképpen kezdetben, most és mindörökké, amen.*

Antifóna:

- (1) Szentséges szűz Mária,
nincsen másod a földön az asszonyok között,
- (2) te a magasságbeli Királynak,
a mennyei Atyának leánya és szolgálója,
a mi szentséges Urunknak, Jézus Krisztusnak anyja,
a Szentlélek jegyese, imádkozzál érettünk
Szent Mihály főangyallal
és az eget minden erőivel és összes szentjével
a te szentséges, szerelmes Fiadnál,
a mi Urunknál és Mesterünknel.
Dicsőség az Atyánk. Miképpen.

(Megjegyzendő, hogy ez az antifóna vonatkozik minden imaórára, ez szolgál antifónául, kapitulumul, himnuszul, párversül és könyörgésül, mégpedig a Matutinumban és a többi imaórában egyaránt. Azokon semmi mást nem mondott, mint ezt az antifónát a megfelelő zsoltárokkal. A szolozsma befejezéseként ezt szokta imádkozni Ferenc:)

Áldjuk az Urat, az élő és igaz Istent,
mondjunk neki mindenkoron
dicséretet, dicsőséget, tiszteletet,
áldást és minden jót. Amen, amen. Úgy legyen, úgy legyen.

II. Zsoltár: MATUTINUMRA

- (1) Uram, szabadító Istenem, *
*éjjel-nappal tehozzád kiáltottam*¹⁰⁸.
- (2) Jusson színed elé imádságom, *
Hajtsd füledet kérésemre.
- (3) figyelj lelkemre és szabadítsd meg. *
Ellenségeim kezéből ragadj ki engem,
- (4) mivel te hoztál ki engem az anyaméhből,
*anyám keblén te voltál reménységem, **
terád hagyatkoztam az anyaméhtől kezdve,
- (5) Anyám ölétől Istenem te vagy nékem, *
ne távozz el tőlem.
- (6) Te ismered gyalázatomat, *

¹⁰⁸ 1: 87,2 2: 87,3 3: 68,19 4: 21,10 5: 21,11 6: 68,20 7: 68,21ab 8: 68,21cd 9: 85,14 10: 87,5.6a 11: vö. 43,5a 12: 37,23

- csúfos helyzetemet és szégyenemet.*
- (7) Szemed előtt vannak mind, akik gyötörnek engem, *
gyalázatot és nyomorúságot szenved a szívem.
- (8) És kerestem ki szánakozzék rajtam, *
és ki vigasztaljon engem, de nem akadt senki,
- (9) Gonoszok támadtak rám, Istenem, *
hatalmaskodók csapata tört életemre,
és semmibe vettek téged.
- (10) A sírba szállók közé számítottak, *
olyan lettem, mint az ember, akinek nincs segítsége,
szabadon a holtak között.
- (11) *Te vagy az én szentséges Atyám, **
királyom és Istenem.
- (12) Jöjj segítségemre, Uram, *
Szabadító Istenem.

III. Zsoltár: PRIMÁRA

- (1) Könyörülj rajtam Istenem, könyörülj rajtam, *
mivel benned bízok az én lelkem¹⁰⁹.
- (2) Szárnyad árnyékába menekülök, *
amíg a veszedelem elvonul.
- (3) *Szentséges Atyámhoz, a Fölségeshez kiáltok, **
az Úrhoz, aki jót tett velem.
- (4) Elküldött az égből és megszabadított engem, *
csúffá tette elnyomóimat.
- (5) Irgalmát és hűségét elküldte az Isten, *
és kiragadta életemet hatalmas ellenségeim
és gyűlölőim kezéből, mivel összefogtak ellenem.
- (6) Lábam elé csapdát állítottak, *
és lelkemet megalázták.
- (7) Elöttem mély vermet ástak, *
de ők maguk estek bele.
- (8) Kész az én szívem, Isten, kész az én szívem, *
énekelek és zsoltárt zengek.
- (9) Kelj fel dicsőségem, kelj fel lantom, citerám, *
felkelek hajnalban.
- (10) Hálát adok neked, Uram, a népek között, *
zsoltárral dicsérek a nemzetek között.
- (11) Irgalmasságod nagyobb az égnél, *
hűséged a fellegekig ér.
- (12) Istenem, emelkedj föl az egek fölé, *
dicsőséged az egész föld fölé.

Megjegyzés: ez a zsoltár mindig a Primára mondandó

¹⁰⁹ 1: 56,2a 2: 56,2b 3: vö. 56,3 R 4: 56,4ab 5: 56,4c.5a R; 17,18 6: 56,7ab 7: 56,7cd 8: 56,8 9: 56,9 10: 56,10
11: 56,11 12: 56,12

IV. Zsoltár: TERTIÁRA

- (1) Irgalmazz nekem, Istenem,
*mert rajtam tapodnak az emberek *
egész nap támadnak és gyötörnek engem¹¹⁰.*
- (2) Ellenségeim egész nap tipornak engem, *
mivel sokan harcolnak ellenem.
- (3) Minden ellenségem gonoszat forralt ellenem, *
és gonoszat szóltak ellenem.
- (4) Akik őrizték lelkemet, *
tanácsba gyűltek össze.
- (5) Kimentek, *
és összebeszéltek.
- (6) Aki csak rámnéz, mind kinevetett, *
*fejét csóválta, és száját félreh*zta.*
- (7) Én azonban féreg vagyok, nem ember *
emberek szégyene, a nép megvetettje.
- (8) Gyalázattá lettem minden ellenségem előtt,
*különösképpen szomszédaimnak, *
és ismerőseim félnek tőlem.*
- (9) *Szent Atyám, ne vond meg tőlem segítségedet, *
Kelj védelmemre.*
- (10) Jöjj segítségemre, Uram, *
Szabadító Istenem.

V. Zsoltár: SEXTÁRA

- (1) Nagy szóval az Úrhoz kiáltottam, *
nagy szóval az Úrhoz könyörögtem¹¹¹.
- (2) Színe elé tárom imádságomat, *
és feltárom előtte nyomorúságomat.
- (3) Elcsügged bennem a lélek, *
pedig jól ismerted ösvényeimet.
- (4) Az úton, amelyen járni szoktam, *
a gőgösök titokban tört vetettek elém.
- (5) Jobbkezem felé néztem és láttam, *
és nem volt, aki fölismert volna engem.
- (6) Elveszett minden menedékem, *
nincs senki, aki törődne életemmel.
- (7) Mivel érted túrtam gyalázatot, *
érted borította szégyen az arcomat.
- (8) Idegenné lettem testvéreim előtt, *
és jövevény anyám fiai előtt.
- (9) *Szent Atyám, a házadért való buzgóság emészt, *
és rám hull a téged átkozóknak gyalázkodása.*

¹¹⁰ 1: 55,2 2: 55,3 3: R 40,8b.9a 4: vö. G 70,10c 5: 40,7 R; 40,8a 6: 21,8 7: 21,7 8: 30,12ab 9: Jn 17,11; 68,10 10: 37,23

¹¹¹ 1: 141,2 2: 141,3 3: 141,4ab 4: 141,4cd 5: 141,5ab 6: 141,5cd 7: 68,8 8: 68,9 9: Jn 17,11; 68,10 10: 34,15 11: 68,5ab 12: 68,5cd 13: 34,11 14: 34,12a; 37,21 15: vö. 43,5a 16: 37,23

- (10) ésők ellenem összegyűltek és örvendeztek, *
tudtomon kívül ostoraimmá lettek.
- (11) Hajam szálánál is többen voltak, *
akik ok nélkül gyűlöltek engem.
- (12) Üldözőim és ellenségeim gonoszul összefogtak ellenem, *
most azt fizettem meg, amit el se vettem.
- (13) Hamis tanúk álltak elő, *
és arról kérdeztek, amit nem tudtak.
- (14) Rosszal fizettek nekem a jóért,
*és rám támadtak, **
mivel a jóra törekedtem.
- (15) Te vagy az én szentséges Atyám, *
királyom és Istenem.
- (16) Jöjj segítségemre, Uram, *
Szabadító Istenem.

VI. Zsoltár: NÓNÁRA

- (1) Ó ti mindnyájan, kik jártok-keltek az úton, *
nézzetek ide és lássátok:
van-e olyan fájdalom, mint az én fájdalmam¹¹²?
- (2) Mert ebek falkája ólalkodik körülöttem, *
gonosztevők serege fogott közre.
- (3) Ők meg vizsgálgattak és bámultak engem: *
elosztották maguk között ruhámat,
és köntösömre sorsot vetettek.
- (4) Átlyuggatták kezemet-lábamat, *
megszámlálták minden csontomat.
- (5) Reám tátották szájukat, *
mint prédára éhes üvöltő oroszlánok.
- (6) Olyan lettem, mint a víz, amely kiömlött, *
minden csontom szertehullott.
- (7) És szívem olyan lett, mint a viasz, *
szétfolyt bensőmben.
- (8) Kiszáradt a torkom mint a cserép, *
nyelvem odatapadt ínyemhez.
- (9) Enni nekem epét adtak, *
és szomjúságomban ecettel itattak.
- (10) A halál porába vezettek engem, *
és növelték sebeim fájdalmát.
- (11) Elaludtam és felkeltem, *
és szentséges Atyám fölemelt engem dicsőséggel.
- (12) Szent Atyám, te megfogtad jobbomat,
*tanácsoddal vezettél, **
s azután dicsőségre emeltél.
- (13) Hiszen rajtad kívül ki volna nekem az égben? *

¹¹² 1: Siralmak 1,12ab 2: 21,17 3: 21,18b-19 4: 21,17c-18aR 5: 21,14 6: 21,15ab 7: 21,15cR 8: 21,15ab 9: 68,22
10: vö. 21,16c; 68,27b 11: 3,6 R; vö. 72,24c 12: Jn 17,11; 72,24 R 13: 72,25 14: vö. 45,11 15: Lk 1,68a; 33,23 R
16: vö. 95,13b

- Hogyha veled vagyok, semmi sem kell nekem a földön.*
- (14) *Lássátok, lássátok, az Isten én vagyok*
 *– mondja az Úr **
fölséges a nemzetek közt, fölséges a földön.
- (15) *Áldott az Úr, Izrael Istene, aki tulajdon szent*
 *vérével váltotta meg szolgáló lelkét, **
nem bűnhődik senki, aki benne bíz.
- (16) *Tudjuk, hogy jön, **
 mert eljön, hogy igazságosan ítéljen.

VII. Zsoltár: VECSENYÉRE

- (1) *Tapsoljatok nemzetek, mindnyájan, **
ujjongjatok Istennek dicsérő szóval¹¹³.
- (2) *Mert fölséges az Úr, **
félelmetes nagy király az egész földön.
- (3) *Mert a Szentséges Mennyei Atya,*
*a mi királyunk kezdettől fogva **
elküldötte szeretett Fiát az égből
 és szabadulást szerzett a föld közepén.
- (4) *Örvendjen az ég és ujjongjon a föld,*
 *zúgjon a tenger egész teljessége, **
örvendjen a mező és minden, ami rajta van.
- (5) *Énekeljetez neki új éneket! **
Minden föld az Úrnak énekeljen!
- (6) *Mert nagy az Úr és minden dicséretre méltó, **
félelmetesebb az összes isteneknél.
- (7) *Adjatok az Úrnak, népek családjai,*
 *adjatok az Úrnak dicsőséget és hatalmat, **
adjatok az Úr nevének dicsőséget.
- (8) *Adjátok testeteket áldozatul és*
 *hordozzátok az ő keresztjét, **
és kövessétek mindvégig szent parancsait.
- (9) *Az egész föld rettegjen előtte, **
 uralkodik az Úr a fáról.

(Nagypéntektől Áldozócsütörtökig idáig kell mondani, Áldozócsütörtök ünnepén pedig az alábbi verseket kell hozzáfűzni:)

- (10) *És fölment a mennyekbe és ül az égben a szentséges*
 Atya jobbra felől; +
 *Istenem emelkedj föl az egek fölé, **
 dicsőséged az egész föld fölé.
- (11) *Tudjuk, hogy jön, **
 mert eljön, hogy igazságosan ítéljen.

¹¹³ 1: 46,2 2: 46,3 3: 73,12 4: 95,11-12a 5: 95,1 6: 95,4 7: 95,7-8a 8: vö. Lk 14,27; 1Pét 2,21 9: 95,9b-10a G-R 10: 56,12 11: vö. 95,13b

(És megjegyzendő, hogy Mennybemeneteltől Adventig ugyanígy mondjuk minden nap ezt a zsoltárt, vagyis a *Tapsoljatok nemzetek, mindnyájan* kezdetűt a többi sorokkal, és a *Dicsőséget* ahol a zsoltár végetér, azaz a *mert eljön, hogy igazságosan ítéljen* sorig. Megjegyzendő, hogy ezeket a zsoltárokat mondjuk Nagypéntektől a Feltámadás vasárnapjáig. Ugyanígy mondandók Pünkösd nyolcadától Adventig és Vízkereszt nyolcadától a Feltámadás vasárnapjáig, kivéve a vasárnapokat és a főünnepeket, melyeken nem mondjuk; más napokon viszont mondjuk.)

II. rész: a húsvéti időre

Nagyszombaton, a szombati nap végén.

VIII. Zsoltár: KOMPLETÓRIUMRA

- (1) Istenem, jöjj segítségemre, *
*Uram, siess, segíts meg engem*¹¹⁴.
- (2) Szégyenüljenek meg és szégyenkezzenek, *
akik életemre törnek.
- (3) Forduljanak hátra és piruljanak, *
akik nekem rosszat akarnak.
- (4) Hátráljanak tüstént és piruljanak, *
akik azt mondták nekem: „Úgy kell neki, úgy kell!”
- (5) Ujjongjanak és örvendjenek benned mind,
*akik téged keresnek, **
„Áldott legyen az Úr!” - kiáltsák szüntelen,
akik a te segítségedet várják.
- (6) Én bizony gyámoltalan és szegény vagyok, *
Istenem, siess hozzám!
- (7) Segítöm és szabadítóm te vagy, *
én Uram, ne késlekedj!

IX. Zsoltár: HÚSVÉT VASÁRNAP MATUTINUMRA

- (1) Énekeljete az Úrnak új éneket, *
*mert csodákat művelt*¹¹⁵!
- (2) Megszentelte szerelmes Fiát jobbja, *
és szentséges karja.
- (3) Megismertette az Úr üdvösségét, *
s a nemzetek színe előtt kinyilatkoztatta
igazságosságát.
- (4) Azon a napon az Úr elküldte irgalmát *
és éjjel énekét.
- (5) Ez az a nap, melyet az Úr szerzett, *
örvendezzünk és ujjongjunk rajta.
- (6) Áldott, aki az Úr nevében jön, *
Isten az Úr, ő ragyog felettünk.

¹¹⁴ 1-7: 69,2-6

¹¹⁵ 1: 97,1ab 2: 97,1cd 3: 97,3 4: 41,9ab 5: 117,24 6: 117,26a-27a 7: 95,11-12a 8: 95,7-8a 9: 67,33a 10: 67,33b-34a 11: 67,34b-35 12: 67,36

- (7) Örvendjen az ég és ujjongjon a föld,
*zúgjon a tenger egész teljessége, **
 örvendjen a mező és minden ami rajta van.
- (8) Adjatok az Úrnak, népek családjai
*adjatok az Úrnak dicsőséget és hatalmat, **
 adjatok az Úr nevének dicsőséget!

(Húsvét vasárnaptól Mennybemenetel ünnepéig eddig mondjuk mindennap minden imaórára, kivéve a Vecsernyét, a Kompletóriumot és a Primát. Mennybemenetel éjszakáján hozzátesszük ezeket a verseket:)

- (9) Föld népei, énekeljete Istennek, *
zengjete zsolttárt az Úrnak.
- (10) Zengjete zsolttárt Istennek,
*aki az egek egei fölé emelkedett, **
napkelet felé.
- (11) Íme hallatja szavát, hatalmas szózatát,
*dicsőítete Istent Izrael fölött, **
fölsége és hatalma a felhőkben ragyog.
- (12) Csodálatos az Úr az ő szentjeiben, *
Izrael Istene ad népének hatalmat és erőt,
áldott az Isten.

(Megjegyzendő, hogy ezt a zsolttárt a fenti versekkel Mennybemeneteltől Pünkösöd nyolcadáig kell mondani Matutinumra, Tertiára, Sextára és Nonára. A *Dicsőség az Atyának* verset az *Áldott az Isten* szavak után kell mondani és nem másutt.

Az is megjegyzendő, hogy a Pünkösöd nyolcada és Advent és a Vízkereszt nyolcada és Nagycsütörtök közé eső vasárnapokon és főbb ünnepeken csak a Matutinumra kell mondani, mivel az Úr Nagycsütörtökön ette meg tanítványaival a Húsvétot. De ha úgy tetszik, Matutinumra és Vecsernyére más zsolttárt is lehet választani, éspedig az *Áldalak, Uram kezdetűt*¹¹⁶, ahogyan a zsolttároskönyvben található. Ezt Húsvétól Mennybemenetelig lehet imádkozni és nem tovább.)

PRIMÁRA: III. Zsolttár

TERTIÁRA, SEXTÁRA ÉS NONÁRA: IX. Zsolttár

VECSERNYÉRE: VII. Zsolttár

III. rész: vasárnapokra és nagyobb ünnepekre

(A következő zsolttárok szintén Boldogságos Ferenc atyánk állította össze. Ezeket az Úr szenvedéséről szóló előbbi zsolttárok helyett Pünkösöd nyolcada és Advent és Vízkereszt nyolcada és Nagycsütörtök közé eső vasárnapokon és jelesebb ünnepeken kell mondani. de jól értsük meg, hogy éppen azon a napon kell mondani, mert ez az Úr Húsvétja.)

¹¹⁶ 29,2

KOMPLETÓRIUMRA: VIII. Zsoltár**MATUTINUMRA: IX. Zsoltár****PRIMÁRA: III. Zsoltár****X. Zsoltár: TERTIÁRA**

- (1) Ujjongjatok az Úrnak, minden földek,
*nevének dicsőségéről zsoltárt zengjete, **
dicsérjétek dicsőségét¹¹⁷!
- (2) Mondjátok Istennek: „Milyen félelmetesek
a te műveid, Uram!” *
Erőd nagysága miatt hízelegnek neked ellenségeid.
- (3) Az egész föld imádjon téged és zsoltározzon neked, *
nevednek zsoltárt zengjen!
- (4) Jöjjetek, hallgassátok, én elbeszélem nektek,
*mind, akik féltitek az Istent, **
mi mindent tett velem.
- (5) Ajkam hozzá kiáltott, *
s nyelvem magasztalta őt.
- (6) Szavamat meghallgatta szent templomából, *
és színe elé hatolt a kiáltásom.
- (7) Áldjátok a mi Urunkat, nemzetek, *
hangos szóval hirdessétek dicséretét.
- (8) Áldott legyen benne a föld minden népe, *
minden nemzet magasztalja őt!
- (9) Áldott az Úr, Izrael Istene, *
aki egyedül művel nagy csodákat!
- (10) Áldott legyen főséges neve mindörökké, *
fölségével teljék be az egész föld, amen, amen.

XI. Zsoltár: SEXTÁRA

- (1) Hallgasson meg téged az Úr a gyötrelmem napján, *
Jákob Istenének neve oltalmaz¹¹⁸!
- (2) Ő küld segítséged neked szent templomából *
Sionból oltalmaz téged.
- (3) Emlékezzék összes áldozatodra, *
és legyen kövér égőáldozatod.
- (4) Töltse be szíved vágyait, *
és váltsa valóra minden terved.
- (5) Hadd örvendezzünk győzelmednek, *
és Urunk Istenünk nevében fölmagasztaltatunk.
- (6) Teljesítse az Úr minden kérésedet;
most már tudom, hogy elküldötte az Úr

¹¹⁷ 1: 65,1-2 2: 65,3 3: 65,4 4: 65,16 5: 65,17 R 6: 17,7cd 7: 65,8 8: 71,17cd 9: 71,18 R 10: 71,19

¹¹⁸ 1: 19,2 2: 19,3 3: 19,4 4: 19,5 5: 19,6 R 6: 19,7ab; 9,9b 7: 70,1b-2a 8: 143,1b; vö. 58,17cd 9: 58,18

- az ő Fiát Jézus Krisztust, **
és megítéli a népeket igazságban.
- (7) A szegényeknek az Úr lett menedéke,
a szükség és gyötrellem napjaiban
*egyetlen segítsége, **
benned bízok aki nevedet ismerte.
- (8) Áldott az Úr, az én Istenem,
*mert ő lett az én oltalmam és menedékem, **
a gyötrellem napján.
- (9) Segítségem, neked éneklek, mert Isten az én támaszom *
ő az én irgalmas Istenem.

XII. Zsoltár: NÓNÁRA

- (1) Te vagy, Uram, én reményem,
*ne hagyj soha szegényt érnem, **
igazságodban szabadíts meg és ments meg engem¹¹⁹.
- (2) Hajlítsd hozzám füledet, *
és segíts meg.
- (3) Légy nekem oltalmazó Istenem,
*megerősített hajlékom, **
hogyan megszabadíts engem.
- (4) Mert te vagy, Uram, az én türelmem, *
ifjúkorom óta, Uram, az én reménységem.
- (5) Az anyaméhtől te vagy a támaszom,
*anyám öle óta a védelmezőm, **
szüntelenül rólad szól éneke.
- (6) Teljék el szám dicsérettel,
*hadd énekeljem dicsőségedet, **
egész nap magasztalásodat.
- (7) Hallgass meg, Uram, mert irgalmad jóságos *
tekints rám mérhetetlen könyörületteddel.
- (8) És ne fordítsd el szolgálótól arcodat, *
sietve hallgass meg, mert nagyon gyötrődöm.
- (9) Áldott az Úr, az én Istenem, mert ő lett támaszom, *
és gyötrelmeim napján az én menedékem.
- (10) Segítségem, neked éneklek, mert Isten az én támaszom, *
ő az én irgalmas Istenem.

VECSERNYÉRE: VII. Zsoltár

IV. rész: Adventre

(Kezdődnek azok a zsoltárok, melyeket szintén Boldogságos Ferenc atyánk állított össze. Ezeket az Úr szenvedéséről szóló előbbi zsoltárok helyett Adventtől Karácsony vigiliájáig kell mondani, és nem tovább.)

¹¹⁹ 1: 70,1b-2a 2: 70,2b 3: 70,3ab 4: 70,5 5: 70,6 6: 70,8 7: 68,17 8: 68,18 9: 143,1b 10: 58,18

XIII. Zsoltár: KOMPLETÓRIUMRA

- (1) Meddig lesz még, Uram?
*végképp megfeledeztél rólam: *
meddig fordítod el még tőlem arcodat¹²⁰?*
- (2) Meddig rejtsem gondjaimat lelkembe, *
fájdalmamat szívembe naphosszat?
- (3) Meddig kerekedik még fölém ellenségem? *
tekints rám és hallgass meg, én Uram, Istenem!
- (4) Adj világosságot szememnek,
*nehogy halálba szenderüljön, *
hogy ellenségem ne mondhassa: Legyőztem!*
- (5) Sanyargatóim se ujjongjanak, ha ingadozom, *
mert én irgalmadban bízom.
- (6) Hadd örvendjen szívem, hogy megszabadítasz;
*énekelek majd az Úrnak, aki jót tett velem, *
és zsoltárt zengek a fölséges Úr nevének.*

XIV. Zsoltár: MATUTINUMRA

- (1) Hálát adok neked, Uram, szentséges Atyám,
*ég és föld királya, *
mert megvígasztaltál¹²¹.*
- (2) Isten, te vagy az én szabadítóm, *
bizalommal tölt el és nem félek.
- (3) Erősségem és dicsőségem az Úr, *
ő lett nékem szabadulásom.
- (4) Jobbodat, Uram, felmagasztalta ereje,
*jobbod, Uram, az ellenséget megverte, *
dicsőséged nagyságában megbuktattad ellenfeleimet.*
- (5) Lássák ezt a szegények, és örüljenek, *
keressétek az Istent és éledjen lelketek.
- (6) Dicsérje őt az ég és a föld, *
a tenger és minden ami benne él.
- (7) Mert Isten megszabadítja Sion, *
Júda városait felépíti.
- (8) Ott lesz az ő lakóhelyük, *
és az lesz örökségük.
- (9) Azt örökli szolgálóinak ivadéka, *
és ott laknak majd, akik nevét szeretik.

PRIMÁRA: III. Zsoltár**TERTIÁRA: X. Zsoltár****SEXTÁRA: XI. Zsoltár**¹²⁰ 1-6: 12,1-6¹²¹ 1: vö. Iz 12,1 2: vö. Iz 12,2ab 3: Iz 12,2cd 4: Kiv 15,6-7a 5: 68,33 6: 68,35 7: 68,36ab R 8: 68,36c 9: 68,37

NÓNÁRA: XII. Zsoltár

VECSERNYÉRE: VII. Zsoltár

(Megjegyzendő, hogy az egész zsoltárt nem kell végig elmondani, hanem csak az *Adjátok testeteket áldozatul* verssel bezárólag. Ennek elmondása után következik a *Dicsőség az Atyának*. A Vecsernyét Adventtől Karácsony vigiliájáig bezárólag így kell végezni.)

V. rész: Urunk Születésétől Vízkerezt nyolcadáig

XV. Zsoltár: KARÁCSONY VECSENYÉJÉRE

- (1) Örvendjetez Istennek, a mi segítőknek, *
*ujjongjatek az Úrnak, az élő és igaz Istennek*¹²²,
- (2) Mert fölséges az Úr, *
félelmetes nagy király az egész földön.
- (3) Mert szentséges mennyei Atyánk,
a mi királyunk öröktől fogva,
*elküldte szeretett Fiát az égből, **
és ő született a Boldogságos Szűz Máriától.
- (4) És ő engem így szólított: Atyám vagy te, *
én pedig elsőszülöttemmé teszem őt,
fölségessé a föld királyai között.
- (5) Azon a napon az Úr elküldte irgalmát *
és éjjel énekét.
- (6) Ez az a nap, melyet az Úr szerzett, *
örvendezzünk és ujjongjunk rajta.
- (7) Mert szentséges szeretett gyermek adatott nekünk,
*értünk született útközben és jászolba tétetett, **
mivelhogz nem jutott hely a szálláson.
- (8) Dicsőség a magasságban az Úristennek, *
és a földön békesség a jóakarátú embereknek.
- (9) Örvendjen az ég és ujjongjon a föld,
*zúgjon a tenger egész teljessége, **
örvendjen a mező és minden ami rajta van.
- (10) Énekeljetez neki új éneket! *
Minden föld az Úrnak énekeljen!
- (11) Mert nagy az Úr és minden dicséretre méltó, *
félelmetesebb az összes isteneknél.
- (12) Adjatek az Úrnak, népek családjai,
*adjatek az Úrnak dicsőséget és hatalmat, **
adjatek az Úr nevének dicsőséget.
- (13) *Adjatek testeteket áldozatul és*
*hordozzátok az ő keresztjét, **
és kövessétek mindvégig szent parancsait.

¹²² 1: 80,2a; 46,2b 2: 46,3 3: 73,12a 4: 88,27a; 88,28 5: 41,9ab 6: 117,24 7: vö. Iz 9,6; vö. Lk 2,7 8: vö. Lk 2,14 9: 95,11-12a 10: 95,1 11: 95,4 12: 95,7-8a 13: vö. Lk 14,27; 1Pét 2,21

(Megjegyzendő, hogy ezt a zsoltárt kell mondani Karácsonytól Vízkereszt nyolcadáig, Ha valaki Boldogságos Ferenc fenti zsolozsmáját szeretné imádkozni, így tegye: először mondja el a Miatyánkot a dicséretekkel, vagyis a *Szent, szent, szent* kezdetűt. A dicséreték és az imádság végeztével kezdődik a *Szentséges Szűz Mária* antifóna a nappal és az éjszaka megfelelő imaórájára rendelt zsoltárral. És mély tisztelettel végezzék.)

Buzdítás Isten dicséretére

(EXHORTATIO AD LAUDEM DEI, BD)

A Naphimnusz előfutára ez az imádság. Ferenc a Szentírás és a liturgia szavaival szólítja fel az egész teremtést Isten dicséretére.

- (1) *Féljétek az Urat és adjátok meg neki a tiszteletet.*
- (2) *Méltó az Úr, hogy övé legyen a dicséret és a tisztelet.*
- (3) *Mindnyájan féljétek az Urat, dicsőítsétek őt.*
- (4) *Üdvözlégy Mária, malasztal teljes, az Úr van teveled.*
- (5) *Dicsérjétek őt ég és föld.*
- (6) *Dicsérjétek mind ti folyóvizek az Urat.*
- (7) *Isten fiai, áldjátok az Urat.*
- (8) *Ez az a nap, melyet az Úr szerzett, örvendezzünk és ujjongjunk rajta, alleluja, alleluja, alleluja! Izrael királya!*
- (9) *Minden lélek dicsérje az Urat!*
- (10) *Dicsérjétek az Urat, mert jó; mindnyájan, kik ezt olvassátok, áldjátok az Urat!*
- (11) *Minden teremtmények, áldjátok az Urat!*
- (12) *Az ég minden madarai, dicsérjétek az Urat!*
- (13) *Gyerekek mindnyájan, dicsérjétek az Urat!*
- (14) *Ifjak és szüzek, dicsérjétek az Urat!*
- (15) *Méltó a bárány, aki megöletett, hogy megkapja a dicsőítést, dicsőséget és a tiszteletet!*
- (16) *Áldott legyen a Szentháromság, az osztatlan Egység!*
- (17) *Szent Mihály Arkangyal, védj meg bennünket a küzdelemben¹²³!*

¹²³ 1: Jel 14,7 2: vö. Jel 4,11 3: vö. Zs 21,24 4: Lk 1,28 5: vö. Zs 68,35 R 6: vö. Dán 3,87 7: vö. Dán 3,82 8: Zs 117,24R; Jn 12,139; Zs 150,6 10: Zs,146,11; Zs 102,21 R 11: vö. Zs 102,22 12: vö. Dán 3,80; Zs 148,7-10 13: vö. Zs 112,1 14: vö. Zs 148,12 15: vö. Jel 5,12 16: Szthság miséje 17: Szt. Mihály arkangyal miséje

Ima a keresztt előtt

(ORATIO ANTE CRUCIFIXUM, ImKer)

Ferenc ajkán akkor hangozhatott el ez az ima, amikor San Damiano templomában a keresztről így szólt hozzá az Úr: „Menj, Ferenc, és építsd fel házamat, mely, mint látod, romokban hever” (2Cel,10). Ez 1206 januárjában történhetett. Az imádság szavai attól fogva érlelődtek és csiszolódtak tovább Ferencben. Elképzelhető, hogy eredetileg olaszul keletkezett, és a ránk maradt latin szöveg annak fordítása.

Fölséges és dicsőséges Isten,
ragyogd be szívem sötétségét,
és adj nekem
igaz hitet, biztos reményt és tökéletes szeretetet,
érzéklet és értelmet, Uram,
hogyan megtegyem a te szent és igaz parancsodat.

Áldás Bernát testvérnek

(BENEDICTIO FR. BERNARDO DATA, ÁldBern)

A Ferenc halála előtti napokban kérte Bernát testvér ezt az áldást. A Perugiai Legenda 107 számol be róla: „Szent Ferenc nem láthatta őt, mert már sok nappal azelőtt elvesztette szeme világát. De jobb kezét kinyújtva, Egyed testvér fejére tette azt, aki a harmadik volt az első testvérek között, és aki akkor Bernát testvér mellett ült; azt gondolván, hogy Bernát testvér fejére teszi a kezét. De amint megérintette Egyed testvér fejét, mint a vak ember, a Szentlélek sugallatára rögtön észrevette ezt, és így szólt: „Ez nem az én Bernát testvérem feje.” Erre Bernát testvér rögtön közelebb húzódott hozzá. Szent Ferenc pedig kezét a fejére téve megáldotta őt.”

(1) Írd, ahogy diktálom. **(2)** Az első testvér, akit az Úr nekem adott, Bernát testvér volt, és ő volt az, aki elsőként elkezdte, és a legteljesebben meg is valósította az evangéliumi tökéletességet, azzal, hogy minden vagyonát szétosztotta a szegényeknek. **(3)** Emiatt és sok más kiválósága miatt kötelességem őt jobban szeretni, mint bármelyik testvért az egész szerzetben. **(4)** Ezért azt akarom és ahogy csak tudom, megparancsolom, hogy bárki is lesz a miniszter generális, úgy szeresse és úgy tisztelje őt, mint engem, **(5)** sőt a miniszter provinciálisok is, és az egész szerzetben élő testvérek, úgy tekintsenek rá, mint énrám.

(fr. Varga Kapisztrán fordítása)

A Leó testvérnek adott cédula – A fölséges Isten dicsérete

(LAUDES DEI ALTISSIMI, FID)

„Halála előtt két évvel Boldogságos Ferenc negyvennapos böjtöt tartott Alverna hegyén, a Boldogságos Szűz és Isten anyja és Szent Mihály arkangyal tiszteletére, Nagyboldogasszony napjától Szent Mihály szeptemberi ünnepéig. És rajta volt az Úr keze. Miután látomásában társalkodott a szerágokkal, és részesült Krisztus sebhelyeiben, ő alkotta a túloldalon olvasható dicséreteket, saját kezével írta hálából mindazért a jóért, amit Isten művelt vele.” Ezt írta Leó testvér arra a cédulára, amely Ferenc kezeírását is őrzi 1224 szeptembere óta. A cédula Leó testvér további szavait is tartalmazza: „Boldog Ferenc saját kezével írta ezt az áldást nekem, Leó testvérnek”, és „Ugyanígy, saját kezével rajzolta a Tau jelet a fejjel”.

- (1) Szent vagy, egyetlen Úristen,
ki csodákat művelsz.
- (2) Erős vagy, nagy vagy, fölséges vagy,
te vagy a mindenható király,
Szentséges Atya, ég és föld királya.
- (3) Hármas és egy Úr vagy, istenek Istene,
te vagy a jó, minden jó, a legfőbb jó,
az Úr, az élő és igaz Isten.
- (4) *Te vagy a szerelem, a szeretet;*
te vagy a bölcsesség,
te vagy az alázat,
te vagy a türelem.
te vagy a szépség,
te vagy a kedvesség,
te vagy a biztonság,
te vagy a megnyugvás,
te vagy az öröm,
te vagy reményünk és vígasságunk,
te vagy az igazságosság,
te vagy a mértékletesség,
te vagy a minket egészen betöltő gazdagság.
- (5) *Te vagy a szépség,*
te vagy a kedvesség,
te vagy védelmezőnk,
őrállónk és oltalmazónk¹²⁴;
te vagy az erősség, te vagy az enyhülés.
- (6) *Te vagy a reményünk,*
te vagy a hitünk,
te vagy a szeretetünk,
te vagy minden édességünk,
te vagy a mi örök életünk:

¹²⁴ 1: Zs 76,15 2: vö. Zs 85,10; Jn 17,11; vö. Mt 11,25 3: vö. Zs 135,2; vö. 1Tessz 1,9 4: Zs 70,5 5: Zs 30,5; vö. Zs 42,2

*Nagy és csodálatos Úr,
mindenható Isten, irgalmas Üdvözítő.*

Áldás Leó testvérnek

(BENEDICTIO FR. LEONI DATA, ÁldLeó)

- (1) *Áldjon meg téged az Úr és őrizzen meg téged;
mutassa meg neked arcát és könyörüljön rajtad.*
- (2) *Fordítsa feléd arcát és adjon neked békét¹²⁵.*
- (3) *Áldjon meg téged az Úr, Leó testvér.*

¹²⁵ Szám 6,24-26

Naphimnusz

(CANTICUM FRATRIS SOLIS vel LAUDES CREATURARUM, NapH)

Ferenc e legnépszerűbb és legismertebb művének, „a Naptestvér énekének” keletkezését a Perugiai Legenda meséli el minden részletével együtt (43.44.51.100). Eszerint a Naphimnusz ujjongása Ferencben nem a sikerek csúcsán, a természet szemlélése közben, a lelkesedés tetőfokán született meg. Éppen ellenkezőleg, szinte a mélyponton. Megírásakor Ferencet szemfájása és egyéb betegségei kínozták, nem tudott aludni, viskójában egerek zavarták, lelkére sötétség nehezedett. Itt hirtelen megértette, mi vár rá az Úrnál. „Nekem tehát ezentúl nagyon kell örvendeznem betegségeimben és gyötrelmeimben, vigaszt kell találnom az Úrban, és mindig hálát kell adnom az Atyaistennek és egyszülött Fiának, Urunknak, Jézus Krisztusnak és a Szentléleknek a nekem juttatott nagy kegyelmekért és áldásért, hogy tudniillik irgalmasságában engem, méltatlan kis szolgáját, még mint testben élő embert kegyes volt országáról biztosítani. Ezért az Úr dicséretére, a mi vigasztalásunkra és szomszédaink épülésére új dicsőítő éneket akarok szerezni az Úr teremtményeiről, melyeket nap mint nap használunk, és amelyek nélkül nem élhetünk, de melyek által az emberi nem súlyosan vét Teremtője ellen. Naponta hálátlanok vagyunk ekkora kegyelemért, mert nem dicséjük úgy Teremtőnkét és minden jó adományozóját, ahogy illenék.”

Az utolsó két strófa kivételével 1225 áprilisában született. Az olasz irodalom umbriai dialektusban írt egyik első emléke ez, csak két régebbi szövegemlékről tudunk. A fordítót ezért szinte megoldhatatlan feladat elé állítja a per szó fordítása: Áldott légy, Uram, minden alkotásod-ért-által. Sík Sándor fordítását az eredeti szerint két helyen módosítottuk. A 12. versben Sík S. „testvérünk”-et fordít „nővérünk” helyett; a 14.-ben pedig „az Urat”, „Uramat” helyett.

- (1) Mindenható, fölséges és jóságos Úr,
*Tiéd a dicséret, dicsőség és imádás,
És minden áldás.*
- (2) Minden egyedül téged illet, Fölség,
És nem méltó az ember, hogy nevedet kimondja.
- (3) Áldott légy, Uram, s minden alkotásod,
*Legfőképpen urunk-bátyánk, a Nap,
Aki a nappalt adja
és aki reánk deríti a te világosságod.*
- (4) És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes:
A te képed, Fölséges.
- (5) Áldjon, Uram téged Hold nénénk
*és minden csillaga az égnek;
Őket az égen alkotta kezed fényesnek, drágaszépnek!*
- (6) Áldjon, Uram, tégedet Szél öcsénk,
*Levegő, felhő, jó és rút idő,
kik által élteted minden te alkotásodat.*
- (7) Áldjon, Uram, tégedet Víz hugunk,
*oly nagyon hasznos ő,
oly drága, tiszta és alázatos.*
- (8) Áldjon, Uram, Tűz bátyánk;

- Vele gyűjtasz világot éjszakán.
És szép ő és erős, hatalmas és vidám.*
- (9) *Áldjon, Uram, téged Földanya nénénk,
Ki minket hord és enni ad.
És mindennemű gyümölcsöt terem,
füveket és színes virágokat.*
- (10) *Áldjon, Uram téged minden ember,
ki szerelmedért másnak megbocsát.
És aki tűr gyötrelmet, nyavalyát.*
- (11) *Boldogok, kik tűrnek békességgel,
Mert tőled nyernek majd, Fölséges, koronát.*
- (12) *Áldjon, Uram, nővérünk, a testi halál,
Aki elől élő ember el nem futhat.*
- (13) *Akik halálos bűnben halnak meg, jaj azoknak,
És boldogok, akik magukat megadták
te szent akaratodnak,
Második halál nem fog fájni azoknak.*
- (14) *Dicsérjétek Uramat és áldjátok,
És mondjátok hálát neki,
és nagy alázatosan szolgáljátok.*

(Sík Sándor fordítása, módosítással)

A Szegény Úrnőknek adott buzdítás

(Audite Poverelle..., SzUB)

Szintén a Perugiai Legenda említi ezeknek a soroknak a keletkezését: „Ugyancsak azokban a napokban és ugyanazon a helyen, miután Szent Ferenc megkomponálta az Úr teremtményeiről szóló dicséretét, szerzett egy bizonyos istenes éneket dallammal együtt a San Damianó-i monostorban lakó szegény úrnők nagyobb vigasztalására, leginkább azért, mert tudta, hogy betegsége miatt nagyon aggódnak. Mivel pedig betegsége miatt személyesen nem tudta őket vigasztalni és meglátogatni, azt akarta, hogy társai ezt az éneket adják át nekik.” (45). A buzdítás szövegét nemrég találtak meg egy XIV. századi másolatban. Ez a mű is umbriai dialektusban íródott.

- (1) Halljátok, az Úr által meghívott szegénykéek,
akik sok országból és vidékről jöttetek össze.
- (2) Éljetek mindig igazságban
hogy meghaljátok engedelmisségben.
- (3) Ne a kinti életet nézzétek,
hanem a lélek életét, mely jobb.
- (4) Nagy szeretettel kérlek benneteket,
*szerényen használjátok az alamizsnát,
amelyet az Úr ad nektek.*
- (5) Azok, akik betegségtől szenvednek,
*és azok, akik értük fáradoznak, viseljék ezt békében,
mert ez a fáradtság nagyon kedvesnek tűnik majd nektek,*
- (6) hiszen mindegyikötök az ég királynője lesz,
megkoronázva Szűz Máriával.

(fr. Barsi Balázs fordítása)

Utószó

Szent Ferenc műveinek világa

I. Előzetes kérdések

Noha kétségtelenül nehéz, mégis lehetséges, sőt, szükséges a vállalkozás, hogy kibontsuk azt az átfogó szemléletet, amely Szent Ferenc műveinek egészéből élénk tárul. Szeretnénk összefoglalóan felvázolni, hogyan ragadják meg ezek az írások Istent a maga szentháromságos és krisztusi misztériumában, hogyan fogják fel a világot, az embert, helyzetét és evangéliumi útját. Vállalkozásunk hasznosnak látszik azért is, mert fontos számunkra, hogy mit hitt Ferenc, milyen volt az a szemlélet, melyen azóta – nem minden változás nélkül – a ferences lelkiség hatalmas épülete felépült.

1. A művek csoportjai

A magunk céljaira most másféleképpen osztjuk fel Ferenc műveit, mint a szövegkiadásokban. Három csoportot tudunk megkülönböztetni:

A keresztény életről teljes képet nyújtó írások

Mindenekelőtt azok a művek tartoznak ide, melyek a keresztény életről nyújtanak átfogó képet akár általában, akár szerzetesi, a testvérekre jellemző formájában. A két LHív azoknak a keresztényeknek az életéről ad átfogó, összefüggő és kiegyensúlyozott leírást, akik komoly elkötelezettséggel járják az evangéliumi megtérés útját. A testvéreket és a nővéreket illetően ugyanez áll a két regulára, a remeteségeknek adott regulára, a Szent Klárának és a szegény úrnőknek adott írásokra és részben a Végr-e is. Az Int az Istenhez, a felebaráthoz és önmagunkhoz fűződő viszony mély gyökereit tárják fel. Ez a csoport összefüggő egészet alkot; aránylag rövid írások adnak itt széles és átlátható képet Istenről, az emberről és az evangéliumi életről.

Imádságok

Ezután az imádságok gazdag csoportja következik. S ha a kifejezett imákhoz hozzászámítjuk az IReg-ban és a Végr-ben található imádságokat,¹²⁶ több mint tíz szövegrész áll előttünk. Ezek értékes tanúságok, feltárják azt a képet, amelyet Isten és Krisztus misztériumáról alkotott magának Ferenc, és azt is, hogyan állt e misztériumok előtt. Ide kell sorolnunk a NapH-t s talán az ErÜdv-hez hasonló 26. Int-et is.

Alkalmi művek

A többi mű, vagyis a Végr nagy része, illetve a hívőkhöz írtakat kivéve minden levél, alkalmi írás. Nem akarnak teljes képet adni vagy egy-egy témát kimeríteni, hanem kiemelnek egyes dolgokat, amelyek az adott pillanatban foglalkoztatják Ferencet; mint pl. az Oltáriszentség és az Ige,¹²⁷ a szentmise méltó bemutatása,¹²⁸ a népek vezetőihez intézett buzdítás; személyes

¹²⁶ 17,17-18; 23,1-6, illetve 5.v.

¹²⁷ vö LKler, LÓr, Végr

levelek.¹²⁹ Ezeket a másik két csoportba sorolt művekkel egységben kell nézni, hogy egyensúlyt tarthassunk.

2. Tanulmányok a témáról

Kritikai és történeti bevezetést sokat találunk, de mind ez ideig kevés tanulmány született Szent Ferenc műveiről a tartalmi elemzés, vagy átfogó szemlélet bemutatása szándékával.

Az egyes művekről szóló monográfiák között időrendben az első K. Essernek a Végr-ről szóló műve.¹³⁰ Az 1Reg az utóbbi időben több vizsgálat tárgya lett, jóllehet inkább történetét és eredetét elemezték, mint tartalmi gazdagságát.¹³¹ A 2Reg-t újabban, évszázadok óta először, már nem csak jogi szempontból tanulmányozzák.¹³² Az Úr misztériumának zsolozsmájáról komoly tanulmányt írt Gallant.¹³³ K. Essernek köszönhetünk még egy jó elemzést a remeteségeknek adott reguláról és egy tömörebb áttekintést az Intelmekről.¹³⁴

Se szeri, se száma a Naptestvér énekéről írt könyveknek és cikkeknek. Ezek inkább irodalmi, néha pedig pszichológiai elemzéshez folyamodnak.¹³⁵ B. Cornet hosszasan elemezte a klerikusoknak írt levelet.¹³⁶ O. Schmucki elmélyült kommentárt tett közzé az egész Rendhez írt levélről.¹³⁷ Látjuk tehát, hogy a legtöbb nagyobb művet már megvizsgálták több-kevesebb igényességgel és éleslátással. Ugyanakkor még mindegyik művet illetően adósak vagyunk egy olyan alapos munkával, amely exegetikai módszerrel részletes kommentárt ad, kitér a történelmi háttérre, az irodalmi megközelítésre és főleg a lelki és teológiai elemzésre.

Ha nem az egyes írásokról, hanem azok összességéről írt *tematikus munkákat* nézzük, szintén több értékes művet találunk.¹³⁸ A szentírás és Ferenc műveinek kapcsolata különösen termékenynek bizonyult, és segített felfedezni, mint alább látni fogjuk, milyen mélyen megértette a Bibliát és milyen pontosan megragadta a kinyilatkoztatás központi kérdéseit. Születtek művek az átfogó életrvről, amit Ferenc javasol testvéreinek reguláiban és végrendeletében, de ismereteim szerint a fenti részelemzéseken kívül még nem vállalkozott senki a művek tartalmának együttes bemutatására.

¹²⁸ L Rend, Végr

¹²⁹ L Leó, L Min, L Ant

¹³⁰ Das Testament des heiligen Franziskus von Assisi, Münster 1949.

¹³¹ Quaglia: Origine della Regola francescana, Napoli, 1948; Cassutt: Die älteste Franziskanische Lebensform, Graz, 1955; Flood: Die „Regula non bullata“ der Minderbrüder, Werl, 1967; Flood-Van Dijk-Matura: La naissance d'un charisme, Paris 1973.

¹³² K. Esser: Die endgültige Regel der Minderbrüder, in: Franziskanisches Leben, Werl, 1968; Conti: Lettura biblica della Regola francescana, Roma, 1977; és Garrido: La forma de vida franciscana Oñate, 1975

¹³³ „Dominus regnavit a ligno“. L, „Officium Passionis“ de Saint Francois d'Assise. édition critique et étude, Paris, 1978.

¹³⁴ „Die Regula pro eremitiis data des hl. Franziskus von Assisi“, in: Franziskanische Studien 44(1962) és „Le Ammonizioni de San Francesco, Roma, 1974.

¹³⁵ Utóbbihoz ld. E. Leclerc: Le Cantique des Créatures, Paris 1970.

¹³⁶ „Le De reverentia corporis Domini. Exhortation et lettre de s. Francois“, in: Études Franciscaines 6(1955), 65-91 és 167-180; 7(1956) 20-35 és 155-171; 8(1957) 33-58.

¹³⁷ „La Lettera a tutto l'Ordine di san Francesco“, in: Italia Francescana 55(1980), 245-285.

¹³⁸ Első helyen két kiadatlan disszertációt emítünk: N. Nguyen: Le Christ dans la pensée de saint Francois d'Assise d'après ses écrits, Paris, 1973 és F. Azzimonti: Essai d'analyse théologique des écrits de s. Francois d'Assise, Lyon, 1969. Lásd még Verhey: Der Mensch unter der Herrschaft Gottes, Versuch einer Theologie des Menschen nach dem Franziskus von Assisi, Düsseldorf, 1960, Ferenc spirituális antropológiájáról, illetve Schmucki ötletgazdag cikkeit Krisztus helyéről Ferenc imáiban és a Passió felfogásáról. K. Esser szintén sok témában dolgozott: az egyház, a szentségek, az eszkatológikus felfogás stb. Ferenc műveiben. Egy fontos adat megragadta néhány szerző figyelmét: a Szentírás rendkívüli bőséges használata Ferenc műveiben. Lásd F. Mann: Francois d'Assise, exegete in: Francesco d'Assisi nel 750 anniversario della morte, Gerusalemme, 1976; és O. van Asseldonk: „Insegnamenti biblici 'privilegiati' negli scritti di san Francesco“, in: Lettura biblico-teologica delle Fonti francescane, Roma, 1979, 83-112. old.

3. A művek mögött rejlő személyiség

A jelen kiadásban bemutatott műveket megalapozottan tulajdonítják Ferencnek, a legtöbbet alá is írta. Az Int, az 1LHív, és az imádságok kivételével mindenütt ott találjuk Ferenc nevét.

Igaz ugyan, hogy műveiben kevés az életrajzi adat: a Végr leírja pár szóban megtérését, a kezdetek evangéliumi indíttatását, hitét, meggyőződéseit és személyes szándékait. Más írásokból (2LHív; LReud) megtudjuk, hogy beteg, hogy bár továbbra is irányítja a rendet, a gyakorlati felelősséget másra bízta, valószínűleg Illés testvérré. A pápaság szemében viszont ő marad az előjáró, mert ő a regulák címzettje és személyes garanciája.

Ha kevés is az életrajzi, főleg a kronológiai adat, a művekből mégis kibontakozik a szerző erőteljes személyisége. Bőven vannak egyes szám első személyben adott parancsok, buzdítások, figyelmeztetések, rendelkezések a regulákban, a végrendeletben, a levelekben. Néhány részlet határozott és egyetemes missziós tudatot árul el.¹³⁹ Meglepő az a többszöri utasítás is, hogy ezeket az írásokat másolják le, őrizzék, terjesszék és tanítsák másoknak.¹⁴⁰ Az 1Reg 23. fejezetének már említett buzdítása az egyetemességet nemcsak térbeli és társadalmi értelemben veszi, hanem időbelileg is: minden most és majdan élő emberhez szól. Olyan embert fedezünk fel mögötte, aki életbevágóan fontos, minden időknél és minden embernek szóló üzenetet tud magáénak.

A sokrétűség ellenére a művek latin eredetije kétséget kizáróan igazolja, hogy egy és ugyanazon szerzőtől származnak. Mindegyik művet ugyanaz a lendület élteti, asszociatív logika irányítja, néhány kedvelt téma, egyes kifejezések vagy bibliai igék gyakori előfordulása, szegényes, olaszba hajló, néha hibás latinság jellemzi. Ami mégis ellentmondásos, az a szókincs viszonylagos gazdagsága: J-F. Godet és R. Mailloux 1087 szót sorolnak fel konkordanciájukban.

Tagadhatatlan a titkárok közreműködése, de ez valószínűleg inkább fordítási munka volt, mint szerkesztés: csak a LReud és a 2Reg egyes szakaszai árulkodnak itt-ott gondosabb, ritmizált kidolgozásról. Ha a Végr-re áll, hogy umbriai nyelvű diktálásról lenne szó, melyet latinra fordítottak (a mondatok szinte mindenütt *et*-tel kezdődnek),¹⁴¹ akkor nem merészség, hogy ugyanezt állítsuk a legtöbb levélről, sőt, a regulák jó részéről is. Ami az imákat illeti, szinte kizárólag bibliai részletekből állnak, melyek megválasztása és szerkezete mégis sajátosan jellemző Ferencre. Elég egyszer elolvasni ezeket, hogy egyéni hangot, egy páratlanul emberi és mélyen keresztény személyiséget érezzünk ki belőlük.

4. Hatások

Ferenc, aki állítja magáról, hogy *simplex et idiota*,¹⁴² vagyis nem járta végig egy korabeli művelt ember iskoláit, gazdag kereskedő fiaként mégis tud annyi latint, hogy jól-rosszul olvasson és írjon. Márpedig ez abban a korban elég ritka volt egy „iskolázatlan” laikus részéről. Az umbriai tájszóláson kívül tud és használ – bár nem tökéletesen – egy másik nyelvet is, a franciát. Ennek alapján utána nézhetünk a műveit esetleg befolyásoló hatásoknak.

Mindjárt a kezdet kezdetén ki kell zárunk a *skolasztikus hatásokat*. Ferenc nem ismerhette a patrisztikus irodalmat, a skolasztika nagy műveit és kommentárjait. Soha nem tanulta ezeket, legfeljebb hallásból, a zsolozsma olvasmányjaiban vagy beszélgetésekben tudhatott meg valamit

¹³⁹ Így az 1Reg 23. második része, a LNVeud és a LKler

¹⁴⁰ 1Reg 24,4; Végr 37-39; 2LHív 88; LReud 47-48; LÖr 9-10

¹⁴¹ Ld. Esser tanulmányát (Das Testament des heiligen Franziskus von Assisi, Münster 1949.)

¹⁴² Végr 19; LReud 39

ezeokról. Műveinek egésze kevéssé áll irodalmi vagy tartalmi kapcsolatban a korabeli tudós írók műveivel.¹⁴³ Ebből is fakad eredetisége, mely új forrásként táplálja a keresztény lelkiséget.

Nagy számban találunk viszont *bibliai hatásokat*. Ha eltekintünk az Úr misztériumainak zsolozsmájától, mely pusztán a zoltárkönyv sajátos átrendezése, továbbá a szentírási ihletésű imádságoktól, Ferenc műveiben akkor is bőségesen találunk szentírási részeket. Egyes írásokban különösen sok van,¹⁴⁴ az 1Reg-nak majdnem a fele bibliai idézet. A sok szinoptikus idézet mellett János evangéliuma is gyakran szerepel, sőt, alapszerkezetét adja Ferenc gondolkodásának, főleg a 17. fejezet. Hasonlóan fontos Szent Péter első levele és Szent Pál leveleinek néhány részlete is. Ferenc ezeket a korabeli exegetikai módszereket semmibe véve, nem tudós módon használja; közvetlenül, egyszerűen, de fundamentalizmustól mentesen, nem a szavakon lovagolva. Olyan keresztény lelkület tárul elénk ezekről az oldalakról, amely csalhatatlan és mély benső érzékkel hallgatja és használja Isten szavát, melyet ő a kicsinyeknek tár fel. Ez a szó elsősorban a liturgiában ér el hozzá, de a szentírás személyes olvasása és hallgatása révén is.

Ugyanakkor el kell oszlatnunk egy félreértést. Egyrészt egyértelmű, hogy az aránylag rövid idő alatt íródott művekben, mint a Végr, kevés a szentírási idézet; másrészt azt is tudjuk – legalábbis tanúnk van rá -, hogy Ferenc a szövegek kiválasztásakor segítséget kért egy testvértől, Speyeri Cézártól. Ebből egyes szerzők arra következtetnek, hogy ezek az idézetek többet árulnak el egy közreműködő titkárról, mint magáról Ferencről. Egyúttal viszont felróják a Kúriának vagy a minisztereknek, hogy néhol megrövidítették vagy kihagyták ezeket (így a 2Reg-ban).

A beható vizsgálat azonban kimutatja, hogy e szövegek megválasztásában van logika, van valamilyen következetesség, még akkor is, ha úgy tűnik, sorrend nélkül helyezték őket egymás mellé.¹⁴⁵ Ez arra enged következtetni, hogy a szerző régóta ismeri, ismételteti ezeket, s gyakran visszatér a neki kedves részekre. A „titkár” alkalmazása tehát bizonyára csak arra korlátozódott, hogy a szentírási részleteket, melyeket Ferenc a szívében és az emlékezetében hordozott, elhelyezze és pontosítsa. Az allegorikus középkori értelmezésekhez szokott olvasó meglepődik, hogy a XIII. század közepén valaki ilyen világosan és pontosan ragadja meg és alkalmazza a szentírást. A szövegben feltáruló személyiség ilyen értelemben is evangéliumi.

Ez a személyiség zseniális a szó befogadásában és a kifejezésben. Bár Ferenc műveltsége szegényes, belső gazdagságában mély visszhangot talál Isten szavára és a történelemre is. Megérzi, miben térnek el a korabeli eretnek mozgalmak a tiszta evangéliumi üzenettől, és ezért emeli ki Isten jóságát, a teremtés Istentől elfogadott voltát, a megtestesülés és az eukharisztia valóságát, az egyház szükségességét. Ferenc mentes maradt a skolasztikus hatásoktól, de elkerüli a vándorprédikátorok divatos szólamait is. Megtalálja az igazi evangéliumi tisztaságot anélkül, hogy elrugaszkodna kora konkrét valóságától.

II. Az ember evangéliumi útja Istenhez

Ferencnek főleg az átfogó képet adó műveire támaszkodva próbáljuk megrajzolni szemléletének fő teológiai és antropológiai vonalait. Először azt nézzük meg, hogyan szemlélte Ferenc Isten misztériumát, a világban való titokzatos működését, s imáiban hogyan ünnepelte azt. A második részben összefoglaljuk, milyen utat kell az embernek bejárnia, ha elkötelezi magát az evangéliumi megtérésben; majd pedig az út végére irányítjuk tekintetünket.

¹⁴³ Eltekintve az 1. Int-től a regulák, a LReud és a MKif egyes szakaszaitól, ahol néha szóbeli egyezés is található egyik-másik patrisztikus vagy monasztikus mű részletével.

¹⁴⁴ Int, 1Reg, 1-2LHív, LReud

¹⁴⁵ Így az 1Reg 22,27-40. Több részlet két, három, néha négy alkalommal is visszatér.

1. „Szent vagy, egyetlen Úristen, ki csodákat művelsz”

A FID kezdősorában Ferenc jól foglalja össze Isten misztériumát a maga kimeríthetetlen szentségében és a világhoz való viszonyában. Látásmódja alapvetően szentháromságos és felöleli a háromságos Isten csodálatos történelmi művét.

„Tökéletes Háromság és egyszerű Egység”

Az Int 1, az 1Reg 23, a 2LHív egyes részei, és a közvetlenül Istent megszólító imák többsége az Atya, a Fiú és a vigasztaló Szentlélek misztériumában mutatja be Istent.

Mindennek a középpontja és eredete egyedül *Isten, az Atya*, akinek nevét kimondani senki se méltó.¹⁴⁶ Megszólításában vagy leírásaiban Isten világfelettségét, kimondhatatlanságát ragadja meg. „Kezdet és vég nélküli, változatlan, láthatatlan, kibeszélhetetlen, kifürkészhetetlen”,¹⁴⁷ ő a legszentebb, legmagasztosabb, legfőnségesebb, a mindenható, a dicsőséges, az Úristen. A FID, mely Istennek több mint negyven megszólítását sorolja el litániaszerűen, ezeknek körülbelül a felével Isten dicsőségét és hatalmát érzékelteti.

Ez az Isten azonban, mivel Atya,¹⁴⁸ egyszersmind „kegyes és szelíd, kedves és édes,... aki egyedül jóságos, bűn nélkül való, és tiszta”.¹⁴⁹ Ő a szépség, a kedvesség, a biztonság, a megnyugvás, az öröm... a minket egészen betöltő gazdagság, a kedvesség, az enyhülés”.¹⁵⁰ Ő mindenekelőtt a Jó (*bonum*), ahogy Ferenc többször hangsúlyozza,¹⁵¹ „a jónak teljessége és összessége, egészen jó, igaz és legfőbb jó, aki egyedül jó”.¹⁵²

Ahogy a következőkben látni fogjuk, minden üdvös cselekvés az Atyától indul ki, minden tőle származik, és minden emberi keresés benne teljesül be. Ferencnek tíznél több imádságából szinte mindegyik Istenhez mint Atyához szól.¹⁵³ Ez meglepő, mivel olyan imákra is áll, mint az ImKer vagy a FID, mely a stigmatizáció kifejezetten krisztusi eseménye után íródott.

Ferenc műveiben az elterjedt és makacsul tartott véleménnyel szemben *Jézus Krisztust* nem annyira emberségében, mint inkább isteni lényében szemléli. Mint Istent Magasságbelinek nevezi,¹⁵⁴ „a mindenség Ura, Isten és Isten Fia”,¹⁵⁵ „Uratok, Istenetek, Jézus Krisztus”,¹⁵⁶ a „szeretett Fiú”,¹⁵⁷ „Isten magasságbeli Fia”,¹⁵⁸ „az Atya méltó, szent és dicsőséges Igéje”,¹⁵⁹ már nem a halandó, hanem az örökkön élő és megdicsőült.¹⁶⁰ Neve hallatára félelemmel és tisztelettel kell közelíteni és a földre borulni, „mert az ő neve Jézus Krisztus, a Magasságbelinek Fia, aki áldott mindörökké”.¹⁶¹ Lényének mélye ugyanúgy megismerhetetlen, mint az Atyáé és a Léleké.¹⁶²

¹⁴⁶ 1Reg 23,5; NapH

¹⁴⁷ 1Reg 23,11

¹⁴⁸ „Szent Atya”, „Szentséges”, vagy „Atyám” – *mi Pater*, Jézus ajkára adva.

¹⁴⁹ 1Reg 23,9

¹⁵⁰ FID 4-6

¹⁵¹ 1Reg 17-18; DMI 17; BD 3; MKif 2

¹⁵² 1Reg 23,9

¹⁵³ Kivéve egyet, amely Krisztushoz szól (Végr 5) és kettőt, amelyet a boldogságos Szűzhöz intéz (BSzÜdv, MZs antifóna).

¹⁵⁴ Lkler 3

¹⁵⁵ LRend 27

¹⁵⁶ LNvez 8

¹⁵⁷ 1Reg 23,5 stb.

¹⁵⁸ Végr 10

¹⁵⁹ 2LHív 4

¹⁶⁰ LRend 22

¹⁶¹ LRend 4

¹⁶² Int 1

Amikor Jézus emberségéről beszél, Ferenc főleg a megtestesülés, valamint a haláltusa, a kereszt, a vér és a halál által nyert üdvösség valóságát hangsúlyozza.¹⁶³ Jézus az út, az igazság, az élet; ő a jó pásztor, aki életét adja juhaiért.¹⁶⁴ Jézus földi életének részleteiből Ferenc csak a megtestesülés alázatát, a szegénység választását és a megaláztatást őrzi meg.¹⁶⁵ Ezzel szemben erőteljes vonásokkal rajzolja meg a dicsőségben és fönségben ítéletre jövő Krisztus képét, s a MZs-ban ünnepli őt.¹⁶⁶

Amint már mondtuk, a Végr-et kivéve, ahol egy liturgikus antifónával szólítja meg Krisztust, Ferenc imája és dicsérete soha nem közvetlen feléje irányul, még a MZs-ban sem. Ferenc soha nem tekinti a Fiút az Atya nélkül, a közöttük megvalósuló állandó mozgás nélkül. Ennek a teológiai és krisztológiai egyensúlynak a legjobb kifejezése az Int 1 és az 1Reg 23 nagy hálaadása, melyre még visszatérünk.

A legtöbbször *vigasztalóként emlegetett Lélek* jelenléte kevésbé kivehető, de megvan mindenütt, ahol kifejezetten Isten misztériumáról van szó. Ő cselekszik Isten minden művében, és mindenütt árasztja áldását.¹⁶⁷ Egyedül őáltala ismerjük meg igaz valóságában a Fiút és az Atyát, ő teszi lehetővé, hogy megvalljuk: Jézus az Úr, s hogy *lelkileg* magunkhoz vegyük testét és véréit.¹⁶⁸ Ki kell még emelni a „lélek szerint” kifejezés gyakori használatát, amely határozott utalás a Szentlélekre és annak működésére, mert Ferenc a jánosi és páli értelemben használja.¹⁶⁹

Az Int 1 egyértelműen a Lélek műveként mutatja be, ahogy Isten misztériuma kibontakozik. Istent, aki megközelíthetetlen világosságban lakik, aki lélek, akit senki nem látott, Jézus nyilatkoztatta ki. Ő az egyetlen út Isten misztériumához, ő az Atya egyetlen kinyilatkoztatója. Az 1Reg 22,41-ben, mielőtt hosszan idézné Jézus főpapi imáját, csodálattal kiált fel: „méltóztatott közbenjárni értünk az Atyánál, és nekünk kinyilatkoztatni az ő nevét!”¹⁷⁰ Jézus az Atya kinyilatkoztatója, mégis, őt is „lelke és istensége szerint” kell ismerni, különben ismeretünk csak testi ismeret marad. Ez éppúgy vonatkozik az ő igaz emberségére és istenségére, mint a szentségben való titokzatos jelenlétére. Egyedül a Lélek képes arra, hogy megláttassa velünk a láthatatlan Atyát; megismertesse velünk Jézust az ő igazi lénye szerint, s aki a hívekben lakik és veszi Krisztus testét és véréit. Isten misztériumának igaz ismerete tehát: az Atya megközelíthetetlen, ezért a Fiúhoz kell odalépnünk, aki megmutatja az Atyát, de a Fiút és az Atyát is egyaránt a Lélek tárja fel nekünk. Ferenc számára ez Isten megismerésének útja.

A „teremtő, megváltó, üdvözítő” Isten

Ferenc mindig az Atya, Fiú és Szentlélek misztériumában szemléli Istent, de sohasem csak önmagáért mutatja be. Istent működése közben szemléli, amint belép a történelembe, s valóra váltja fönséges üdvözítő tervét. Ez a távlat legszebben az 1Reg 23 hálaadó imájában tárul elénk, valamint a 2LHív 4-13-ban.

A szent és igazságos Atya, a mennynek és földnek Ura és Királya „szent akaratából és a Szentlélekkel egyetlen Fia által” *teremti* az összes szellemi és testi létezőt. E művének középpontjában az ember áll, az ő képe és hasonmása. Az ő műve az is, hogy irántunk való szeretetéből a Szűztől megszületik Fia, az igaz Isten és igaz ember, és kiváltja a fogoly emberiséget kereszttje, vére és halála árán. A 2LHív néhány vonással kiegészíti a Fiú által

¹⁶³ 1Reg 23,3; 2LHív 4.8.89

¹⁶⁴ 1Reg 22,40.32; Int 6

¹⁶⁵ Int 1,16; 1Reg 9,5; 2LHív 5.46

¹⁶⁶ 1Reg 23,4; főleg MZs 7,16; 8,11

¹⁶⁷ LReud 33; Végr 40

¹⁶⁸ Int 1,6.8; 8,1; 1,13

¹⁶⁹ Így például 1Reg 17,14-15; Int 7; vagy amint a 2Reg 10,8 mond az Úr lelkéről és szent működéséről.

¹⁷⁰ Ld. még 2LHív 56

végbevitt isteni üdvözítő mű összefoglalását. Az eretnekekkel szemben hangsúlyozza a megtestesülés valóságát: az Atya Gábor angyal által elküldte Igéjét a Szűz méhébe, ahol az Ige a mi emberiségünk és gyöngeségünk igazi testét veszi fel. Mindenkinél gazdagabb létére ebben a világban a szegénységet választja. A kezdetek felidézése után azonnal a passióról emlékezik meg, amely az utolsó vacsora és a vérrel verítkezés említésével bővül. Ez utóbbinál nyomatékosan kiemeli, hogy Atyja akarataért Krisztus lemondott a maga akarataról.¹⁷¹ A feltámadást ez a két szövegrész nem említi ugyan, de a nagypénteki nóna zsoltára költőien ünnepli: „Elaludtam és felkeltem, és szentséges Atyám fölemelt engem dicsőséggel.” Hasonlóan szól a nagypénteki vecsernye is.¹⁷²

Bár Atyja felvette a dicsőségbe, az Úr mégis *velünk van* az idők végezetéig.¹⁷³ Ez a *jelenlét* elsősorban Krisztus testének és vérének szentsége által valósul meg és válik érzékelhetővé ebben a világban.¹⁷⁴ A LKler 3 kifejezetten állítja: „A Magasságbelől itt a földön semmi másunk nincsen, illetve testi szemünkkel semmi mást nem látunk belőle, mint testét és véré, a neveket és szavakat, melyekkel teremtett, és a halálból az életre megváltott minket.” Tehát az Oltáriszentség és az Ige hordozza az Úr jelenlétét övéi között húsvét után. Isten alázatossága a szentségi jelenlétben nyilvánul ki a legjobban.¹⁷⁵ Ha pedig a testet az ige szenteli meg, akkor az Úr Jézus szava – az Atya igéje és a Szentlélek szava – lélek és élet.¹⁷⁶ Ez a kettős valóság, a *szentség* és az *ige* ad súlyt és értelmet a papok szolgálatának. Végül pedig eljön majd a nap, amikor a Fiú megjelenik dicsőségben és ítélkezik a világon, mindenkit oda helyez, ahová megérdemeli: a szív megtérése, Isten ismerése és imádása, illetve elutasítása szerint.¹⁷⁷

Isten művében *Mária* fontos szerephez jut. A megtestesülésről idézett részletek őt „szentséges és dicsőséges, boldogságos, mindenkor Szűz Máriának” nevezik. Két dicséretet szentel neki Ferenc. Az ErÜdv lírai nyelven úgy mutatja be őt, mint hajlékot (*templom, palota, sátor, ház, palást*), ahol minden kegyelem teljessége és minden jó lakozik. A MZs antifónája szerint ő az Atya leánya és szolgálója. Ő áll a szentek hatalmas gyülekezetének élén, akiket az IReg 23 hálaadó imája felsorol. Kíséretében van a három arkangyal: Mihály, Gábor és Rafael, és a szentek, közöttük első helyen Keresztelő Szent János és János evangélista. Ferenc azonban a névtelen szentekre is gondol, akik „voltak, lesznek és vannak”.

Isten terve az *egyházban* bontakozik ki. Ez jelenti a hierarchiát, de magában foglalja Isten egész népét, mindazokat, „akik a katolikus és apostoli Egyházon belül óhajtanak szolgálni az Úristennek”.¹⁷⁸ Az egyház célja elsősorban az, hogy a hit és az evangéliumi megtérés közege legyen, ahol Isten Fia jelen van az Oltáriszentségben és az Igében, továbbá, hogy az igaz hit biztosítéka legyen és viselkedési normát adjon.¹⁷⁹ Ahogyan Ferenc az egyházhöz ragaszkodik és hangsúlyozza az annak kijáró hűséget,¹⁸⁰ az élesen megkülönbözteti őt több korabeli mozgalomtól, amelyek elvetették a hierarchiát és gyakran a szentségeket is. Mélyen tiszteli a papokat, még akkor is, ha bűnösök, mert meg van arról győződve, hogy ők tartják fenn az egyházban a kegyelmi élet vérkeringését.¹⁸¹

Alapvonásaiban ezek a nézetek alkotják Ferenc összefüggő, kiegyensúlyozott és a bibliai forrásokhoz közel álló felfogását Isten misztériumáról. Megdöbbentő e szemlélet éleslátása és

¹⁷¹ 2LHív 4-13

¹⁷² MZs 6,11-14;7

¹⁷³ 1Reg 22,38; Int 1,22

¹⁷⁴ Int 1,22; LKer 3; Végr 10

¹⁷⁵ LReud 27.28 Int 1,16.17

¹⁷⁶ LKler 2; 2LHív 3

¹⁷⁷ 1Reg 23,4

¹⁷⁸ 1Reg 23,7

¹⁷⁹ 1Reg 23,7; LKler; Végr 10; 2Reg 12

¹⁸⁰ 1Reg 19; 2Reg 12; 2LHív 32

¹⁸¹ Int 26; 1Reg 16; Végr 6-10; 2LHív 33

gazdagsága. Egészen más, mint a neki tulajdonított „ájtatos magatartás”, amely főleg Krisztus embersége felé fordul, a jászol, a kereszt és az eukharisztia felé. Ezek az elemek természetesen nem hiányoznak, a középpontban mégis az Atya misztériuma áll, amely Krisztus és a Lélek művében nyilatkozik meg. Ebben az értelemben pontatlanul beszélünk Ferenc krisztusközpontúságáról. Ferenc azért figyel Krisztus evangéliumi szavára, azért tér vissza mindig Krisztus személyéhez, és azért szólít fel mindenkit az ő nyomdokainak követésére, mert ő mutatja meg nekünk az Atyát.¹⁸²

A misztérium dicsérete

Ferenc *imádságai* műveinek mintegy harmadát teszik ki. Nem csak külön egységként fordulnak elő, hanem a nagyobb művekben is megtalálhatóak.¹⁸³ Ezek az imádságok csak ritkán kérő imák;¹⁸⁴ formájuk többnyire *oratio* vagy imára való buzdítás, melyekben Ferenc ünnepli, imádja, áldja, dicséri Istent. Az 1Reg 23 eukharisztikus imáját három „hálát adunk neked” tagolja, s a második részben utal a Fiúra, a Lélekre, majd minden szentre, mivel ők azt a hálaadást zengik, amit mi, nyomorult bűnösök, soha nem tudunk méltóan kimondani. A BD és főleg a DMI Istent, az Urat ünnepli, majd a feláldozott Barányt és végül a Szentháromságot. A refrén, „És dicsérjük és felmagasztaljuk őt mindörökké”, szüntelen ismétlődésével fönséges doxológiává teszi az imát. Ferenc ujjongással és csodálattal éneklir vagy magának Istennek a misztériumát, vagy az ő művét a világban. Kérései is közvetlenül Istenre irányulnak: keresi az ő akaratát, és Jézus Krisztus nyomdokait követve hozzá akar eljutni.¹⁸⁵

Ferenc imádságai *az egész teremtést* hívják, hogy csatlakozzon a dicséret énekéhez. A Naptestvér éneke nem költői dicséret a teremtmények három párosának (Nap-Hold; levegő-víz; tűz-föld), hanem Istennek szóló dicséret a teremtményekért és a teremtmények által. Hasonlót találunk máshol is: a BD, a DMI és az MZs az öröm ünnepére szólítja az eget és a földet, minden teremtményt, bárhol is legyen; a tengert, a folyókat, a madarakat, sőt a mennyei szellemeket és a különböző korú és állapotú embereket. Az MZs-tól, középkori műről lévén szó, azt várnánk, hogy a Krisztus szenvedése és keresztje iránti személyes érzelmek áradnak el benne. Ezzel szemben amit itt olvasunk, az a liturgikus és patrisztikus zsoltáralkalmazás és zsoltárértelmezés legtisztább hagyományához sorolható. A zsolozsmát alkotó 15 zsoltár közül 11-et Krisztus ajkáról hallunk, aki az Atyához szól (*vox Christi ad Patrem*). Krisztus imája a liturgikus imaórák szerint olykor szorongással és szenvedések között, de mindig reménnyel és ráhagyatkozással, néha pedig már egyenesen a feltámadás és a felmagasztaltatás győzelmét ünnepelve szólítja az Atyát. A másik négy zsoltár az egyházat szólaltatja meg (*vox Ecclesiae de Christo*), amely buzdítja a hívőket, hogy ujjongjanak és adjanak hálát annak győzelméért, aki „a keresztről uralkodik”. Ferenc ebben a zsolozsmában bevezet minket Krisztus misztériumába, az Úr belső életébe. Feltárja nekünk a szentírás révén, hogyan élte át Krisztus „szent Atyja” előtt állva a passiót és a feltámadást. Nem Krisztus szenvedésére összpontosít, hanem azt mutatja meg, hogyan illik bele a passió Isten hatalmas tervébe, hogyan éri el csúcspontját a kereszt győzelmében és a mennybemenetel misztériumában.¹⁸⁶ A passió mellett ünnepli a Karácsonyt és a majdani dicsőséges eljövételt is.¹⁸⁷

¹⁸² 1Reg 1,2; 22,2.32.41

¹⁸³ 1Reg 17,17-18; 23,1-6; 2LHív 61-62; Végr 5

¹⁸⁴ Három ilyen van: a LReud végén; az ImKer és a *Sancta Mária* antifóna a MZs-ban

¹⁸⁵ ImKer; 2LHív 49-52

¹⁸⁶ MZs 7,10.11; 9,9-12

¹⁸⁷ MZs 15 és 13

Ferenc imájával belemerül Isten misztériumába, s az kimozdítja őt önmagából és magával ragadja a hálaadás és a dicsőítés lendületébe: „Neked áldozunk minden dicséretet, minden dicsőséget, minden kegyelmet, minden tiszteletet, minden áldást és minden jót.”¹⁸⁸

2. „Add meg nekünk, nyomorúságos embereknek, hogy eljuthassunk hozzád.”

Miután végignéztük, hogyan ír Ferenc Isten misztériumáról és üdvözítő tervéről, melyet a világban Krisztus eljövetele vált valóra a Lélek erejében, vizsgáljuk meg, hogyan szemléli műveiben az embert és az utat, melyen Jézus nyomdokait követnie kell, hogy így eljusson, egyedül Isten kegyelméből, a magasságbeli Úrhoz.¹⁸⁹

Emberképe

Ferenc emberképe tartogat számunkra néhány meglepetést. Sokszor hallunk Ferenc optimizmusáról, az emberekre vetett jóindulatú tekintetéről. Gyakran tulajdonítanak Ferencnek olyan emberképet, amely az ember alapvető jóságát, eredendő ártatlanságát hangsúlyozza. Ezzel szemben Ferenc írásaiban az ember romlottsága és durvasága dominál.

Jóllehet az ember nagy méltóságra helyeztetett, amikor Isten az ő Fiának képére teremtette és formálta,¹⁹⁰ saját hibájából mégis mélyebbre zuhant, mint bármely más teremtmény, s ő feszítette keresztre az Urat.¹⁹¹ Azóta semmije sincsen, csak vétkei és bűnei; a gonoszság forrása nem az ördög vagy a másik ember,¹⁹² hanem az evangélium szava szerint az ember saját szíve.¹⁹³ Az ember nyomorúságát Ferenc a rossz szaggal is kifejezi: „Szánalomra méltó és nyomorúságos, büdös és romlott, hálátlan és rossz emberek” vagyunk.¹⁹⁴ Emiatt gyűlölünk kell „saját testünket” vétkeivel és bűneivel együtt.¹⁹⁵ Itt kell megjegyeznünk, hogy Ferencnél a *corpus* vagy a *caro* szavak néhány kivételtől eltekintve nem az emberi testet jelentik, hanem a páli értelemben a gyarló, bűnös és önző ént, amely magába zárul és ellenszegül Istennek.

Ezt a bűnös ént Isten eltöltheti – és gyakran el is tölti – mindenféle anyagi és szellemi javakkal. Nagy kísértése abban áll, hogy ezeket magának tulajdonítsa, kisajátítsa, dicsekedjék velük, s irigykedjék másokra, akik szintén részesültek belőlük, noha mindez nem az övé, hanem Istené, „aki minden jót mond és cselekszik”.¹⁹⁶

Az üdvösség útja

Milyen úton juthat tehát ki az ember ebből a pusztító bezártságból? A *bűnbánattartás* (a szív megtérése) kifejezést Ferenc ritkán használja, de annál nagyobb hangsúllyal. Az 1Reg 23 egyetlen kérése, hogy tartsunk ki az igaz hitben és a bűnbánattartásban, ami nélkül nincs üdvösség, s az 1Reg 21 buzdítását lezáró szavak a „bűnbánat cselekedeteit” írják elő mint legfőbb követelményt. Ez a megtérés, akárcsak Ferencé,¹⁹⁷ teljes, elsősorban benső átalakulást hoz létre. Az ember elfordul testi énjétől, és gyűlölni kezdi;¹⁹⁸ szeretni kezdi azokat, akik

¹⁸⁸ DMI 11

¹⁸⁹ LRend 52

¹⁹⁰ Int 5,1; 1Reg 23,1

¹⁹¹ Int 5,3-4

¹⁹² 1Reg 17,7

¹⁹³ 1Reg 22,5-6; 2LHív 69

¹⁹⁴ 1Reg 23,8; 22,6; 2LHív 46

¹⁹⁵ 1Reg 22,5; 2LHív 37

¹⁹⁶ Int 8,3

¹⁹⁷ Végr 1-2

¹⁹⁸ 1Reg 22,5; Int 14

dorgálják, vádolják és üldözik,¹⁹⁹ örvendezésbe fog, amikor gyenge, amikor Krisztus keresztyét hordozza, amikor még testvérei is elvetik.²⁰⁰ A szegénység csúcspontja a „tökéletes boldogság”, amikor minden jót Istennek adunk vissza, és elismerjük saját gonoszságunkat, türelmesen és nyugodtan viselve a megpróbáltatásokat. Láthatjuk, hogy Ferenc első pillantása nem hízelgő az emberre nézve.

Amikor az ember így lemeztelenül, amikor megfosztják minden jogától, testét sanyargatják, lenézett és megvetett lesz, akkor az Úr Lelke megadja neki az alázatot és türelmet, a Lélek tiszta, egyszerű és igaz békéjét, az istenfélelmet, az isteni bölcsességet és az istenszeretetet.²⁰¹ Ez az istenszeretet egyedülálló helyet foglal el Ferenc gondolkodásában. Az 1Reg 23 sürgető és ünnepélyes módon minden embert arra hív, hogy szeresse Istent, aki nekünk, nyomorultaknak és hálátlanoknak mindent megadott, és aki minket pusztá irgalomból üdvözít.²⁰² Érdemes lassan végigolvasni ezeket az emésztő buzgóságtól izzó sorokat, hogy tudatára ébredjünk, mit tart Ferenc igazán fontosnak.²⁰³ Ez a szeretet szorosan kötődik az imáadáshoz, a dicsérethez, a hálaadáshoz; és a testvéreknek adott buzdítás első szavai is ezt hangsúlyozzák: „Féljétek és tiszteljétek, dicsérjétek és áldjátok, adjatok hálát neki és imádjátok az Urat”.²⁰⁴ Még a népek vezetőit is felszólítja, hogy minden este küldönc útján vagy jeladás által hirdessék az embereknek a mindenható Úristen dicséretének és a hálaadásnak az idejét.²⁰⁵ Ferenc gyakran figyelmeztet arra, hogy ez a szeretet nem megy magától, akadályoz benne minden aggodás és kötődés.²⁰⁶

„Követni Jézus Krisztus nyomdokait” – Péter első levelének ez a részlete (2,21) nyilvánvalóan megragadta Ferenc figyelmét: műveiben ötször idézi. Az ember általa jut egyre közelebb Istenhez, hogy mindennap elindul Jézus Krisztus nyomdokain. Ez a kifejezés Krisztus szenvedésére, a kereszttúra utal, Ferencnél azonban általános magatartást jelöl. Aki Krisztus nyomdokait követi, az mindenét eladja, megtagadja magát és vállára veszi keresztyét mindennap, gyűlöli övéit, sőt saját lelkét is, de szereti ellenségeit, ahogy Krisztus is szerette még Júdást is.²⁰⁷ Ez azt jelenti, hogy hallgatunk az evangélium minden szavára, komolyan vesszük, és megvalósítjuk. Az is gyakori, hogy Ferenc műveiben egy evangéliumi részlet előzi meg a javaslatokat és előírásokat, melyek az ige kommentárjai és alkalmazásai. Ilyen szempontból Jézus áll a középpontban, hiszen az evangéliumhoz megtért ember egész viselkedése az ő szavából, olykor tetteiből indul ki. Ferenc maga az *evangéliumban* látja a testvérek életének legfőbb megfogalmazását.²⁰⁸

Meglepő, de közvetlen bibliai értelemben Jézus nyomdokainak követése „szorongatásban és üldöztetésben, szegénységben és éhségben, erőtlenségben és kísértésben és minden más megpróbáltatásban” történik.²⁰⁹ Az evangélium útján meg kell halnunk önmagunknak. Amit Ferenc ajánl Jézus és az evangélium nyomán, az nem könnyű út, de az igazi öröm a megaláztatás és megvetés közepette tör fel. Az ember igazi mélységét az ellentmondás és az ellenségeskedés tárja fel: „amennyi türelmet és alázatosságot mutat akkor, annyi lakozik benne, és nem több”.²¹⁰

¹⁹⁹ 1Reg 22,1-4; Int 14; 2Reg 10,10

²⁰⁰ Int 5; 1Reg 17,8

²⁰¹ 1Reg 17,11-16

²⁰² *sola misericordia*, mely megfelel az LReud 52-ben a *sola gratia*-nak

²⁰³ Szerpel ez több más követelmény előtt 2LHív 18-20-ben; négyszer 1Reg 22,9-41-ben, és a 2Reg 10,9-ben.

²⁰⁴ 1Reg 21,2

²⁰⁵ LNvez 7

²⁰⁶ 1Reg 22; ld. még 2Reg 5,2; LNvez 6

²⁰⁷ 1Reg 1,1-4; 22,2

²⁰⁸ 1Reg 22,41; 2Reg 2,1-2; 12,4; Végr 14

²⁰⁹ Int 6,2

²¹⁰ Int 13,2

Ferenc tudatában van annak, hogy a *második főparancs* kapcsolatban van az elsővel. Az embereknek adott buzdításban,²¹¹ miután elhangzott, hogy Istent tisztelni, dicsérni és áldani kell és bűnbánatot kell tartani, az első konkrét követelmény a felebarátra irányul: „Adjatok, és adatik nektek. Bocsássatok meg, és nektek is megbocsáttatik”.²¹² Másutt a bűnbánat első gyümölcseinek a felebarát szeretetét tartja, amelynek nem feltétlenül kell érzelmeiben megnyilatkoznia, de cselekedetekben mindenképpen:²¹³ a jótékonyságban, az alázatban és az alamizsnában. A testvérek szűkebb körében a konkrét szeretet, mely az anyának fia iránti szeretetéhez hasonló,²¹⁴ a figyelmességet, a gondoskodást, az ítélkezéstől való tartózkodást jelenti; vagyis „cselekedetükkel mutassák meg szeretetüket, melyet egymás iránt éreznek, amiként az Apostol mondja: ne szeressünk szóval, se nyelvvel, hanem cselekedettel és igazsággal”, egészen az ellenség szeretetéig.²¹⁵

Akik egy közösségben tekintéllyel vannak felruházva, s „minisztereknek, vagyis szolgálóknak” nevezik őket, tekintsék is magukat szolgálóknak, mintha mások lábának mosogatására lennének rendelve, minden uralkodás nélkül, rendíthetetlen irgalommal gyakorolják tisztüket, és legyenek készen bármely pillanatban lemondani róla.²¹⁶

Ferenc buzdítja testvéreit, hogy a béke hírnökeiként mutatkozzanak az emberek, még a hitetlenek, a „zaracénok” előtt is.²¹⁷ A keresztes hadjáratok korában ez hallatlan követelmény. Kerüljék az ítélkezést, a veszekedést és a szóváltást, inkább tartsák meg a csendet.²¹⁸ Vessék alá magukat az egész világnak, ne álljanak ellen a gonosznak, hanem „legyenek szelídek, békességszerzők és szerények”,²¹⁹ hordozzák szóban és tettben azt a békét, amelyet Krisztus nyilatkoztatott ki Ferencnek.²²⁰ Ez a szeretet készítse őket arra hogy megosszák azoknak sorsát, akik „alacsonyorsúak és megvetettek, szegények és félkegyelműek, betegek, leprások és útszéli kéregetők”.²²¹

Ferenc az egyházon belül jelöli ki a bűnbánattartás útját. Művei szilárdan ragaszkodnak a klérussal való kapcsolathoz és a középponti szentség, az eukharisztia vételéhez. Senkinek sincs joga elítélni a klerikusokat, sőt, tisztelni és becsülni kell őket, még ha bűnösök is.²²² Ez különösen érvényes azokra a testvérekre, akiknek evangéliumi élete és bűnbánati igehirdetése a méltatlan klerikusokat szinte nevetséges helyzetbe hozta. Ezért kéri Ferenc testvéreit, hogy a klerikusokat és szerzeteseket tartsák uraiknak, és ne prédikáljanak olyan plébániákon, ahol nem engedik meg nekik.²²³ Ami az Úr testének és vérének misztériumát illeti, melynek éppen a papok a kiszolgáltatói, Ferenc felszólítja a népek vezetőit, a keresztényeket általában, és saját testvéreit is, hogy „nagy alázattal és tisztelettel járuljanak a mi Urunk Jézus Krisztus testének és vérének vételéhez”.²²⁴ Ennek a misztériumnak a mély hitéből fakadnak a felszólítások, hogy a klerikusok és testvérek viseljék gondját az Oltáriszentségnek, az írott ígéknek, biztos és ékes helyre tegyék és méltó tisztelettel kezeljék azokat.²²⁵ Ugyanez áll a misézés módjára is, amely nagy teret kap a LRend-ben, ahol Ferenc elárulja, milyen mélyen megértette a misztériumot és

²¹¹ 1Reg 21

²¹² 1Reg 21,4-5

²¹³ 2LHív 25-27

²¹⁴ 1Reg 9,10-11; 2Reg 6,8

²¹⁵ 1Reg 5; 11; 22,2; 2Reg 10,10; 2LHív 38

²¹⁶ 1Reg 4,2; 5,9-11; 6,4; 2LHív 42-44; Int 4; LMin 9-12

²¹⁷ 1Reg 16

²¹⁸ 1Reg 11; 2Reg 3,10

²¹⁹ 1Reg 7,2; 14,4-5; 16,6; 2Reg 3,11

²²⁰ Végr 23

²²¹ 1Reg 9,2

²²² Int 26; 2LHív 33

²²³ 1Reg 19,3; Végr 6-9

²²⁴ 1Reg 20,5; vö. LNVEz 6; 2LHív 14-15; 22-25

²²⁵ LKler; LRend 34-37; LÓr

annak követelményeit.²²⁶ Ebbe a teológiai szemléletbe illeszkedik az egyetlen közös szentmise, ott is, ahol több klerikus van jelen.²²⁷

Katolikusnak lenni Ferenc számára azt jelenti, hogy a szolgálat és a szentség között megvan ez a kapcsolat.²²⁸ Ebből következik a testvériség ragaszkodása a pápa úrhoz és a bíboros védnök kérelmezése.²²⁹ A testvérek csak akkor tudják megtartani „a mi Urunk Jézus Krisztus szegénységét, alázatosságát és szent evangéliumát, ha alárendeltjei és alattvalói maradnak a Szentegyháznak, állhatatosak a katolikus hitben”.

Az egyházban való élet a közös imát is magában foglalja, ami a testvérek számára a liturgikus officium lesz, valamint a templomok látogatását, a böjtölést,²³⁰ amire nézve Ferenc a könyörtelen korabeli gyakorlattal szemben jobban ügyel az evangéliumi szabadságra.²³¹

Ferenc követői

A testvérek életére vonatkozó részletes előírások kiegészítik a fenti követelményeket, amelyeket ugyanúgy, esetleg árnyalatnyi különbségekkel minden keresztényre alkalmazhatunk. A Ferenc körül csoportosuló testvéri közösség, amelynek reguláit és végrendeletét írja, megkövetel néhány jellegzetes struktúrát.

A csoportot valamiképpen *szervezni* kell. Ezért vannak a miniszterek, akiknek az a feladatuk, hogy őrizzék, biztassák és javítsák a testvéreket. A minisztereknek engedelmességgel tartozunk, s még ha a lelkiismeret arra is kényszerít, hogy nemet mondjunk, akkor se szabad megszakítani velük a kapcsolatot.²³² Mindenesetre a testvéreknek úgy kell bánniuk miniszterekkel, mint „az urak szolgálóikkal”.²³³ A testvéri közösség élén a miniszter generális áll,²³⁴ a helyi előljáróról viszont a regulák keveset mondanak. El kell ismernünk, hogy az intézményes keret csekély, sőt, elégtelen egy ilyen fontos csoportosulás számára. A regulák célja lelki iránymutatás inkább, mint jogi szabályozás.

A *szegénység* az a pont, ahol a legnagyobb az ellentét minden más világi és szerzetesi közösséggel. Erről szó sincs a 2LHív-ben, amely pedig teljes ábrázolást akar adni a keresztény életről. Eltekintve attól az egyébként fontos kitéletől, amely a levél kezdetén elmondja, hogy Krisztus az ő Anyjával együtt „a szegénységet választotta” (5), ebben a kérdésben a buzgó keresztények semmilyen előírást nem kapnak, csupán az alamizsna gyakorlását (30-31). A szegénység, mint a minden birtoklásról, különösen a pénzhasználatról való lemondás, a ruházat szegénysége, a mások szolgálatában végzett munka és szükség esetén koldulás, elsősorban a testvérekkel, és általánosabb formában, de nem kevésbé határozottan Klárával és nővéreivel szemben támasztott követelmény.²³⁵ Ezen érdemes eltűnődni. Amit Ferenc a testvérek hivatásában alapvetőnek tart, amihez oly nagy hévvel ragaszkodik, azt nem írja elő más keresztényeknek, akiktől egyébként az evangélium szerinti tökéletességet ugyanúgy elvárja, mint a testvérektől. Ez megerősíti, hogy a testvérek különleges hivatása a szegénység, ugyanakkor viszonylagossá is teszi azt, mivel ezek szerint hiteles evangéliumi életet élhet valaki a világban anélkül is, hogy a szegénységet ilyen formában gyakorolná.

²²⁶ LRend 14-29

²²⁷ LRend 30-33

²²⁸ 1Reg 19,1; 2Reg 2,2; 2LHív 32

²²⁹ 1Reg bev.; 2Reg 1,2; 12,3-4

²³⁰ 2LHív 21.32.33; 2Reg 3

²³¹ 1Reg 9,13-14; 2Reg 3,14

²³² 1Reg 4,3; Int 3

²³³ 2Reg 10,5

²³⁴ 2Reg 8,1

²³⁵ 1Reg 7,1-9; 9; 2Reg 2,11-16; 4; 6,1-2; Végakarat

Bár minden hívőtől kéri Ferenc, hogy *imádkozzék*, a testvéreknek ez különösen fontos feladatuk. A klerikusok kötelesek az egyház liturgikus officiumát végezni, az írni-olvasni nem tudó testvérek pedig a Miatyánkot mondani. A két regula pontosan szabályozza ezt a köteleességet. A LRend 41-43 és a Végr 30-31 hangsúlyozza a hűséges és bensőséges imát: a hang és a lélek legyen összhangban. Azoknak a testvéreknek pedig, akik bizonyos ideig remeteségbe akarnak vonulni, Ferenc kiegészítést ír a regulához, amelyben mindent pontosan és anyai gondoskodással rendez el.

A testvérek egész Európát behálózó közösségére jellemző az, amit talán túl hamar nevezünk *igehirdetésnek*. Amit mondanak, az inkább baráti szó, buzdítás, az evangéliumra való emlékeztetés, mintsem a kánoni formának megfelelő hivatalos prédikáció, bár ez utóbbi gyakorlásához pápai engedélyük is volt.²³⁶ Az 1Reg 14 és a 2Reg 3,10-14 a magatartást hangsúlyozza, nem magukról a szavakról beszél. Az összes testvér által használható buzdítást tartalmaz az 1Reg 21, amely az evangéliumi üzenet magjára irányítja figyelmünket. A LŐr beszél a legszenvedélyesebben a bűnbánat és dicséret hirdetéséről (6.8); néhány intelem pedig megjelöli az igazi buzdítás feltételeit: a testvér ne hangsúlyozza és ne tárja fel túl gyorsan lelki adományait (21); örömét az Úr igéjében lelje, és ne a hiú és üres beszédekben (20).

3. Az út vége

Az eddig bemutatott út keskeny és meredek. Az ember mélységes nyomorúságában jelenik meg, a maga erejéből képtelen kilépni önmagából, s ha van öröm – és Ferenc művei szerint van –, akkor az az elfogadott szenvedés talajából hajt ki. Amikor Isten kegyelme és irgalma mégis győz az emberi gyarlóságon, Isten szolgája, ahogy az Intelmek mondják, igazi örömmel kezd örvendezni; a felebaráthoz és Istenhez való viszonyában eljut a lelki békére, harag, zavar, kisajátítás nélkül.²³⁷

Így jön el az erények uralma, melyeket Ferenc párosával mutat be: szeretet és bölcsesség; türelem és alázat; szegénység és vidámság; nyugalom és elmélkedés; irgalom és a szellemek megkülönböztetése. Az ErÜdv-ben a tiszta bölcsesség és nővére, az egyszerűség; a szegénység és az alázat úrnő legyőz minden akadályt, s megszilárdítják az őket birtoklókat az emberek és minden teremtmény előtti teljes alávetettségben. Ez az állapot nem a keleti vallások önerőből elért egykedvűsége. Az Úr Lelke az, aki az embert felemeli, s ha „azt akarja, hogy a test sanyargatott és lenézett, hitvány és megvetett legyen”, akkor törekszik az „alázatosságra, türelemre, egyszerűsége és a lélek tiszta, egyszerű és igazi békéjére. És mindenkoron és mindenekfölött az Atya, Fiú és Szentlélek isteni félelmét, isteni bölcsességét és isteni szeretetét áhítozza”.²³⁸

Az ember erényei és boldogsága ugyanis még mélyebb és szilárdabb alapokon nyugszanak. „Elhárítva minden akadályt és félretéve minden gondot és aggodást” a testvérek arra törekedjenek, hogy „amennyire csak tudják, tiszta szívvel és tiszta lélekkel szolgálják, szeressék, imádják és tiszteljék az Úristent, mert ő mindenekfölött ezt kívánja tőlünk. Készítsünk tehát neki ott mindig hajlékot és tartózkodási helyet, mert ő a mindenható Úristen, Atya, Fiú és Szentlélek”.²³⁹ Mindazokon a férfiakon és nőkön, akik így cselekszenek, „megnyugszik az Úr Lelke s lakóhelyet és szállást készít bennük magának”. A mennyei Atya fiai, Jézus Krisztusnak pedig jegyese, testvére és anyja lesznek (2LHív 48-50).

²³⁶ 1Reg 17; 2Reg 10

²³⁷ A 13. Intelemtől a 28-ig (kivéve a 27-et), a Boldogságos himnuszát halljuk, hiszen mindezek a szakaszok így kezdődnek: Beatus... (Boldog az...).

²³⁸ 1Reg 17,4-6

²³⁹ 1Reg 22,26-27. Ezt a bennlakást (a János-evangéliumban szereplő *mansio*-t) más szavakkal írja le a 2LHív 48-53-ben.

A megújult ember legmélyén tehát nagy misztérium lakik. A magasságbeli és szentséges Isten, az elérhetetlen Úr, akihez az ember imádása és dicsérete szól, éppen az ember lényének mélyén nyilatkoztatja ki önmagát, mint atyai, jegyesi, anyai és testvéri gyöngédséget. És ismét a Lélek az, aki ezt a lehetetlen csodát műveli. Ahogy Mária a Szentlélek jegyese, Klára és nővérei szintén azok lesznek, s ugyanez a Lélek egyesíti a hívők szívét Jézus Krisztussal, és teszi őket jegyesévé. Ilyen szeretet láttán lírai hangok fakadnak a művekben és Ferenc szárnyalóan énekl, milyen magasztos dolog történik itt, milyen öröm és gyönyörűség származik ebből: „Ó, mily dicsőséges, szent és felemelő dolog magunkénak vallani az Atyát az égben! Ó, mily szent, vigasztaló és gyönyörűséges a tudat, hogy jegyesünk van! Ó, mily szent, kedves, jóleső, alázatos, békét árasztó, édes és szeretetre indító és mindenekfölött kívánatos gondolat, hogy testvérünk és fiunk van”.²⁴⁰ Ez minden kereszténynek szól, aki hétköznapi életében követni akarja Krisztus nyomdokait.

Ha Ferencnek az emberre vetett első pillantása komor, sőt egyenesen borúlátó is, mégis rendületlenül hiszi, hogy Isten megváltott és merő irtalomból üdvözíteni is fog bennünket. Ugyanakkor mindvégig fenntartja a kiáltó ellentétet az ember nyomorúsága és Isten hűséges, megváltó, és már itt megtapasztalható szeretete között.

Így értjük meg, hogy ugyanaz az ember, aki romlottnak és szájalmasnak tűnik, hogyan lehet a Lélek sugallatainak befogadója, konkrét döntésekben is hogyan hagyatkozhat számtalanszor a szellemek megkülönböztetésére, hogyan mondhatja neki Ferenc, hogy „lelkileg” és „Isten áldásával” cselekedjen.²⁴¹ Az ember akkor ismeri fel, hogy minden jó Istené és mindent neki kell visszaadni, amikor a végsőkig szegény lesz, mezítelen Isten előtt; csak ekkor válhat mindennél szabadabbá, boldogabbá, elmerülve Isten fönséges ártatlanságában; mint Isten képmására és hasonlatosságára újjászületett teremtmény. Az ember nagysága az, ha elismeri abszolút szegénységét és hagyja, hogy betöltse annak gazdagsága, aki maga a minden Jó.

Szent Ferenc műveinek jelentősége

Van egy döntő különbség Ferenc művei és a róla írt életrajzok között. Az utóbbiak középpontjában élete, tapasztalata, belső fejlődése áll, művei viszont Isten és az ember misztériumát írják le. Ha egyénisége át is ragyog a műveken, ezek mégsem róla szólnak. Nem ő a középpontjuk, nem ő a fő témájuk, ő csak leírja, amit az Úr feltárt neki az evangélium szerinti életről. Más szóval: az életrajzok Ferenc személye köré építenek; írásai pedig az evangélium köré.

Szent Ferenc művei nem mondanak tehát sokat nekünk életéről, de megközelíthetővé teszik azt a mély réteget, amelyből ez az élet táplálkozott. A legközvetlenebb módon mutatják be nekünk azt a „karizmat”, isteni ajándékot, amellyel Isten az egész egyházat meg akarta ajándékozni Ferencben. Mai követését megkönnyíti, hogy életének gyökerei, Istennel való kapcsolata műveiben hozzáférhető számunkra. Ezekkel kell összehasonlítani, ezek szerint kell kiigazítani a Ferencről szóló életrajzokat, olykor nem kis mértékben.

Ezek a művek az „evangéliumi ember” belső, misztikus életét tárják elénk. Ez az élet evangéliumi, mert mindvégig a jól kiválasztott, helyesen értett és megfelelően alkalmazott bibliai szón alapul; és mert a kinyilatkoztatás kulcsfontosságú pontjait ragadja meg. Műveiben Ferenc tanít minket: új összefüggésekben láttatja a szentírást és a hagyományt, eredeti, mélyen átélt egységben tárja fel előttünk a kereszténység tanítását. Tanít azzal is amiről nem beszél: nem ostorozza kora egyházi hierarchiáját, a keresztények lagymatagságát vagy eltévelyedéseit. Mindennek szándékosan csak a pozitív ellentétét hangsúlyozza: a papok méltóságát és

²⁴⁰ 2LHív 54-56

²⁴¹ *spiritualiter*: az 1Reg-ban hétszer; „Isten áldásával”: abban az értelemben, hogy „sugallatára hallgatva”.

felelősségét, az eukharisztia mélységét és jelentőségét, a megtestesülés valóságát, Isten irgalmát és szelídségét.

Szinte minden, ami itt elhangzik, az összes embernek, mindannyiunknak szól. A Ferenc által bemutatott evangéliumi élet szinte egyetemes követelmény minden ember üdvösségéhez, még ha reguláiban egy külön szerzetesi közösségről is van szó. Ferenc mindenki szolgájaként ma is szolgál, és „az Úr illatot hozó igéit” nyújtja nekünk, melyek mindig és mindenki számára „lélek és élet”.²⁴²

Az utószó alapjául Thaddée Matura Szent Ferenc műveinek a Sources Chrétiennes sorozatban megjelent kétnyelvű kiadásához írt tanulmánya szolgált (Paris, 1981, 49-81. old.).

Várnai Jakab OFM

²⁴² 2LHív 2,3

Felhasznált irodalom

1. „*Az egyszerűség útja*” – Assisi Szent Ferenc írásai; latin eredetiből fordította, bevezetésekkel és jegyzetekkel ellátta **Balanyi György** piarista, Szt. István Társulat, Budapest, 1981., 31-185. old.
2. *Opuscula sancti patris Francisci Assisiensis* denuo edidit iuxta codices mss. **Caietanus Esser OFM**, Grottaferrata, 1978 (Bibliotheca Franciscana Medii Aevi, 12)
3. Francois d'Assise: *Écrits*. Texte latin de l'édition K. Esser. Introduction, traduction, notes et index par **Théophile Desbonnets, Jean-Francois Godet, Thaddée Matura et Damien Vorreux**, frères mineurs, Cerf – Éditions Franciscaines, Paris, 1981.
4. *Die Schriften des heiligen Franziskus von Assisi*. Herausgegeben von **Lothar Hardick OFM** und **Engelbert Grau OFM**. Franziskanische Quellenschriften, Band 1, Dietrich-Coelde-Verlag, Werl/Westfalen, 1987.
5. *Die Opuscula des hl. Franziskus von Assisi*. Neue textkritische Edition. Zweite, erweiterte und verbesserte Auflage, besorgt von **Engelbert Grau OFM**. Editiones Collegii S. Bonaventurae ad Claras Aquas, Grottaferrata (Romae), 1989.

Függelék

Balanyi György fordításához képest felhívjuk a figyelmet a következő különbségekre:

- Balanyi György fordításában nem szerepel:
 - I. rész: Az igazi és tökéletes boldogságról
 - II. rész: A hívőkhöz írt levél I. változat
 - III. rész: Buzdítás az Úr dicséretére
 - Imádság a kereszt előtt
 - Áldás Bernát testvérnek
 - A szegény úrnőnek adott buzdítás
- Kétes hitelű műként szerepel:
 - I. rész: A Sienában készített végrendelet
 - II. rész: Levél Szent Antalhoz

Balanyihoz hasonlóan mi sem tartjuk hiteles műnek a Boldog Pisai Agnellushoz írt levelet, a Settesoli Jacoba úrnőnek írt levelet és az Absorbeat kezdetű imádságot, és nem említhetjük Szent Ferenc művei között az igen népszerű „Uram, tégy engem békéd eszközévé” kezdetű imádságot sem.